

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

DVACÁTÝ ČTVRTÝ ROČNÍK

8

Za vyššiu efektívnosť vedeckovýskumnej práce

Májové plénum ÚV KSČ v kontakte s predchádzajúcimi plenárnymi zasadaniami znovu posúdilo ekonomickú politiku vytýčenú XIV. zjazdom KSČ a to predovšetkým z hľadiska vedeckotechnického rozvoja. Jeho závery jednoznačne ukázali, že vedeckotechnický rozvoj je jedinou alternatívou rozvoja našej ekonomiky, je rozhodujúcim prostriedkom rastu efektívnosti nášho národného hospodárstva. Tuto skutočnosť podčiarkli bezprostredné potreby a dlhodobé vývojové tendencie našej ekonomiky. Bolo zdôraznené, že kľúčom k riešeniu súčasných problémov vedeckotechnického rozvoja je socialistická ekonomická integrácia.

Vedeckotechnický rozvoj zasahuje i do oblasti vojenstva. Dnes si už nemôžeme predstaviť armádu, ktorá by pri zvyšovaní svojej bojovej sily nevyužívala vedeckotechnický potenciál. Trvalá pozornosť vedeckotechnickému rozvoju a rýchlosť aplikácie výsledkov vedekvýmumnej práce do vojenskej praxe je nezbytnou podmienkou zvyšovania bojovej sily a bojovej pohotovosti armády.

Vedeckotechnická revolúcia spôsobila kvalitatívne zmeny vo všetkých oblastiach vojenstva. V celkom novej podobe vystupuje materiállová technická základňa súdobej vojny. Dochádza k hlbokým štruktúrnym zmenám v oblasti zbraní a bojovej techniky, vznikajú nové zbraňové systémy, mení sa spôsob vedenia ozbrojeného boja i organizácia a riadenie vojsk, čo kladie i nové nároky na výchovu a výcvik vojsk.

Socialistické zeme sdružené vo Varšavskej zmluve venujú náležitú pozornosť vedeckotechnickému rozvoju, lebo sú si vedomé toho, že vedeckotechnická prevaha nie je len výrazným faktorom prevahy ekonomickej, ale i základným činiteľom prevahy vojenskej. Táto prevaha je súčasne zárukou toho, že sa podarí zabrániť imperialistickému nepriateľovi rozpútať raketojadernú vojnu.

Zvyšovanie bojovej sily ČSLA je tesne spojené s riešením úloh ďalšieho zvyšovania obrannej moci zemí Varšavskej zmluvy. Prijaté opatrenia a účinná pomoc Sovietskej armády a velenia Spojených ozbrojených síl Varšavskej

zmluvy umožnili dosiahnuť prenikavých výsledkov. Naša armáda sa dostala na základe plnenia vojenskopolitickej línie XIV. zjazdu KSČ do kvalitatívne novej etapy svojho rozvoja.

Úspechy, ktoré sme dosiahli v rozvoji našej socialistickej spoločnosti, ekonomiky, vedy a techniky a stále sa prehĺbujúca integrácia v rámci armád Varšavskej zmluvy spôsobili zásadné zmeny v jej technickom vybavení, vyzbrojení, organizačnej štruktúre a vo zvýšení úrovne pripravenosti na vedenie ozbrojeného boja v súdobých podmienkach.

Využívaním sovietskych licencií sme zvládli a rozvinuli vlastnú výrobu náročných a zložitých druhov techniky, ktorých zavedenie do výzbroja ČSLA znamená podstatné zvýšenie palebnej a údernej sily vojsk. Naproti tomu vedeckovýskumná a výrobná technická základňa ČSSR podieľa sa na zabezpečovaní potrieb ostatných armád Varšavskej zmluvy, čo prináša i komerčný efekt.

Vedeckotechnický rozvoj sa i do budúcnosti stáva východiskom ďalšieho zvyšovania bojovej sily ČSLA a obranyschopnosti ČSSR v rámci koalície štátov Varšavskej zmluvy. Cieľavedomý a plánovitý prístup rozvíjania vedeckotechnického rozvoja vyžaduje zapojenie všetkých stupňov velenia, ktoré v rámci vymedzenej pôsobnosti zodpovedajú za tvorbu koncepcie, plánovania, zabezpečenia a realizáciu úloh vedeckotechnického rozvoja v duchu jednotného zámyslu výstavby ČSLA.

K účinnejšiemu zapojeniu vedeckotechnického rozvoja do procesu výstavby ČSLA budeme musieť v duchu májového pléna ÚV KSČ riešiť celý rad problémov. V článku chcem na niektoré z nich poukázať.

1. K riešeniu zložitých otázok vedeckotechnického pokroku musíme i v podmienkach ČSLA **prístupovať zásadne a komplexne**. Je tomu tak preto, že rozvoj vedy a techniky prináša nielen podstatné zmeny do vybavenia armády novou technikou, do organizácie, štruktúry a riadenia vojsk, ale že kladie nesmierne nároky i na morálnu a politickú, vojensko odbornú, psychologickú a fyzickú pripravenosť a široké uplatňovanie výsledkov vedy a techniky v celom procese výcviku a výchovy príslušníkov ČSLA.

Preto riešenie otázok vedeckotechnického rozvoja nemôže byť len záležitosťou našich vedeckých a inžinierskotechnických pracovníkov, ale stáva sa **prvoradou úlohou všetkých veliteľov, náčelníkov, štábov, straníckych a mládežníckych organizácií**. Len za predpokladu chápania vedeckotechnického rozvoja stanú sa najnovšie poznatky vedy a techniky majetkom všetkých príslušníkov ČSLA.

2. Ešte nedávno sme i my sa stretávali s názormi, že veda sa nedá riadiť vôbec a nie to ešte centrálnie. Že by to bol príliš veľký nátlak na potrebnú tvorčiu slobodu a že veda sa riadi autonómne sama.

Dnes môžeme povedať, že tieto — elitárske — prístupy boli prekonané nie len politicky, ale i našou praktickou činnosťou a najmä výsledkami, ktorých sme dosiahli v úsilí pri plnení záverov XIV. zjazdu strany na úseku vedy.

Avšak i cez to, že sa v oblasti centrálneho riadenia vedy v období po XIV. zjazde strany urobilo dosť, existuje ešte hodne problémov, ktoré musíme v duchu zámerov májového pléna vyriešiť, aby sa efektívnosť vedeckovýskumnej práce podstatne zvýšila.

Boli spracované prognózy výstavby ČSLA a pripravuje sa i perspektívne zameralenie vedeckej práce, čím sa vytvárajú predpoklady tesnejšieho spojenia výskumu s dlhodobými potrebami výstavby ČSLA. To je nesporný krok vpred v porovnaní s minulosťou, keď napr. piaty päťročný plán vedeckovýskumnej práce

sme tvorili bez týchto podkladov. Prognostické práce sú prvé svojho druhu a je ich nutno ďalej skvalitňovať, najmä z hľadiska **formulácie cieľových požiadaviek na vedeckú prácu v jednotlivých oblastiach výstavby ČSLA i etáp jej vstupu do procesu výstavby armády**. To znamená, že musia byť vytvorené predpoklady pre to, aby veda efektívne prispievala k riešeniu zásadných úloh výstavby armády a aby jej úsilie bolo včas zamerané na otázky rozhodujúceho významu.

3. Základným prostriedkom riadenia je **plán** a plány výskumu a vývoja sú **rozhodujúcim nástrojom realizácie vedeckotechnickej politiky v ČSLA**. Táto politika môže byť len jedna a musí byť uskutočňovaná v jednote.

Táto požiadavka nám priamo diktuje, že musíme na všetkých stupňoch riadenia posilňovať **úlohu centrálnych plánov** výskumu a vývoja a neustále zdokonaľovať ich metodiku z hľadiska **tvorby**. Pritom musíme túto požiadavku realizovať na základe demokratického centralizmu, v úzkej spolupráci riadiacich orgánov s vedeckou frontou.

Po schválení plánov stávajú sa tieto rozkazom pre splnenie úloh výskumu pre všetky prvky vedeckovýskumnej základni ČSLA a nemôžeme ich benevolentne narušovať. V tomto ohľade musíme zvýšiť disciplinovanosť riadiacich i výkonných orgánov v oblasti vedy ČSLA.

4. Rozsah požiadaviek na vedeckú prácu mnohonásobne prevyšuje kapacitné možnosti vedeckovýskumnej základni ČSLA. Je preto veľmi závažnou úlohou centrálného riadenia nielen správne obsahovo usmerniť vedeckú prácu, ale i zabezpečiť čo najefektívnejšie využitie všetkých kapacít v súlade s ich politickou a odbornou schopnosťou tieto úkoly riešiť.

Naše spojenectvo v rámci armád koalície štátov Varšavskej zmluvy nám umožňuje plánovite **preberať výsledky vedeckej práce** Sovietskej armády i ostatných armád Varšavskej zmluvy a využívať ich v prospech výstavby ČSLA. Toto spojenectvo nás na druhej strane **zaväzuje prispievať vlastnými výsledkami vedy do spoločnej pokladnice armád štátov Varšavskej zmluvy**.

To nám umožňuje orientovať vlastné kapacity na riešenie zadaných koaličných úloh a úloh vyplývajúcich zo špecifických podmienok našej armády. Špecifika vyplýva jednak z úlohy našej armády v rámci koalície armád Varšavskej zmluvy, z geografických zvláštností záujmového priestoru, z odlišností v príprave ľudí i z ekonomických možností nášho štátu. Táto línia je naprosto správna a je vecou všetkých riadiacich článkov v oblasti vedy, predovšetkým centrálnych, aby ju dôsledne presadzovali a nedopustili duplicitné výskumy v základnom i aplikovanom výskume. Tým, že nebudeme riešiť všetky potreby výskumu a vývoja, môžeme účelne koncentrovať rozptýlené výskumné a vývojové pracoviská do veľkých komplexne vybavených organizačných celkov pre zabezpečenie perspektívne najvýznamnejších úloh výskumu a vývoja v súlade s dlhodobým obsahovým zameraním vedeckovýskumnej práce v ČSLA.

To nám zväčšuje možnosti účinnejšieho zapojenia výskumného a vývojového potenciálu do socialistickej integrácie a uplatnením špecializácie a kooperácie s armádami Varšavskej zmluvy.

5. Skúsenosti nám dokazujú, že veľa nedostatkov sa prejavuje v samotnom **výbere vedeckovýskumných úloh**. Málo berieme v úvahu skutočnosť, že **obsahové zameranie vedeckovýskumnej práce, vymedzenie výskumných úloh je vedeckým problémom**, na ktorom sa musia podieľať spolu s riadiacimi orgánmi vedy i vedecká fronta. Úsilie musíme zamerať predovšetkým na podstatné zvý-

šenie kvality zdôvodnenia potrebnosti úloh i technickoekonomického zdôvodnenia vybraných úloh výskumu.

Určitých úspechov z tohoto hľadiska bolo dosiahnuté len v oblasti technického rozvoja, kde je k tomuto účelu rozpracovaný efektívny systém „oborových a typových VTEROV“. Myslím, že by bolo účelné niečo podobného zaviesť i pre ďalšie vedné oblasti, aby sa dosiahlo vyššej objektivizácie výberu úloh so zreteľom na celý cyklus výskumu.

6. Ďalším problémom je **posilňovanie centrálneho riadenia vedy zo stupňa GŠ ČSĽA**. V minulosti bolo obdobie, keď sa veda centrálnie neriadila a dôsledky toho pociťujeme dodnes. Väčšinu týchto nedostatkov riešime v súčasnej dobe. V ďalšom období pôjde o to, abysme **zpevnili celý koordinačný systém riadenia vedeckej práce** s dôrazom na stupeň riadenia jednotlivých vedných oblastí pri posilňovaní centrálnej koordinačnej úlohy GŠ ČSĽA v oblasti vedy ako celku. Skvalitňovanie centrálneho riadenia výskumu a vývoja nebude možné bez dokončenia integračného procesu vedy v ČSĽA. V súčasnej dobe vytvárame k tomu podmienky v rámci jednotlivých vedných oblastí, čo je prvým, ale nie konečným predpokladom k postupnej celkovej integrácii vedy v ČSĽA.

7. Ďalší okruh otázok, ktoré musíme riešiť, je **ekonomické zabezpečenie vedy**.

Predpokladané podklady v tejto oblasti sú väčšinou odhadové. Preto sa javí naliehavá potreba kvalitnejšieho ekonomického **zbilancovania plánov** tak, aby sme optimálnejšie rozdeľovali vydelené hmotné prostriedky na výskum. Pri vyžadovaní finančných prostriedkov na odmeny a prémie je ešte veľa benevolencie a snaha odmeniť každého. Neprihliada sa k tomu, že odmeny a prémie musia zabezpečiť **preferenciu vybraných štátnych, koalíčných a rezortných úloh výskumu**. Pritom naše opatrenia k zvyšovaniu hmotnej zainteresovanosti nemôžu ísť len po ceste zvyšovania pridelených fondov, ale predovšetkým cestou zvyšovania objektívnosti rozhodovania o tom, komu, za čo a v akej výške ich pridelovať s ohľadom na spoločenský prínos výsledkov výskumu.

Pri riešení týchto problémov nemôžeme sa orientovať len na peniaze. Je treba využívať i foriem **morálneho ocenenia práce tvorčích pracovníkov**, ako napr. propagácia výsledkov ich práce, poriadanie výstav, sympózií, prednášok, udeľovanie vyznamenaní za vynikajúce výsledky vedeckej práce, udeľovanie odznakov, diplomov, účasť na zahraničných stážach, účasť v medzinárodných riešiteľských kolektívoch, apod. Rysuje sa tu celý rad nevyčerpaných morálnych stimulov, ktorým mnohí tvorčí pracovníci by dali prednosť pred peniazmi. Tak je tomu i v Sovietskej armáde i v ďalších armádach.

Náklady venované na oblasť vedy sú v podmienkach ČSĽA nie malé. Medzi ne patria i **výdaje na prístrojovú techniku používanú pre úlohy výskumu na školách i na ostatných pracoviskách**. Sme toho názoru, že využívanie prístrojovej bázy, najmä unikátnych a nákladných zariadení, nie je plne efektívne. Myslím si, že v súčasnej dobe je taký stav, že jedno pracovisko nevie, aké má prístroje druhé pracovisko, takže efekt využitia toho, čo máme v armáde, je malý, ale požiadavky na devízové kritie rastú.

I v podmienkach ČSĽA musíme sa zamyslieť, či nepristúpiť, podobne ako to bude v civilnej vedeckovýskumnej základni, k budovaniu napr. „centrálnych laboratórií“, ktoré budú vybavované najmodernejšou technikou a na zmluvnom základe budú pracovať pre širší okruh ústavov na dobu riešenia úloh za progresívne stanovený nájom.

8. Riešenie mnohých problémov centrálneho riadenia vedy **nie je možné bez spoľahlivých informácií o stave základni** a o výskumu a vývoji.

Z toho dôvodu je dôležitá otázka **zdokonalenia celého kontrolného systému** v oblasti vedeckovýskumnej práce, najmä kontroly metódou štatistickej evidencie a výkazníctva, ďalej otázky spracovania týchto informácií v centru za pomoci samočinných počítačov — ako podkladov pre kvalifikované rozhodovanie. Okrem tohoto musíme uplatňovať plynulý režim operatívnej kontroly v priebehu riešenia celého cyklu výskumu, pravidelne prejednávať výsledky plnenia plánov vo veliteľských orgánoch a vedeckých radách a prijímať účinné opatrenie k odstráneniu nedostatkov.

9. V podmienkach armády sú veľmi významným prvkom výskumnej základni **vojenské akademie a vysoké vojenské školy**. Ich správne využitie ovplyvňuje celú produkciu vedeckovýskumnej práce ČSĽA. Doterajšie skúsenosti nám ukazujú, že riadeniu tohoto prvku vedeckovýskumnej základni budeme musieť zo stupňa GŠ a MNO venovať ďaleko väčšiu pozornosť než dosiaľ. Vyžaduje to nutnosť nielen ich obsahového usmernenia z hľadiska vedeckovýskumných potrieb armády, ale i nutnosť čo najefektívnejšie využiť ich vedeckovýskumný potenciál, ktorý **má svojim zložením najoptimálnejšie možnosti interdisciplinárneho prístupu pri riešení každého výskumného úlohu**. V tomto ohľade máme veľa rezerv či už z hľadiska zadávania výskumných úloh, alebo ovplyvňovania vnútorného programu vedeckej práce škôl.

Chceme orientovať vojenské akademie a postupne i ostatné vysoké vojenské školy tak, aby pri zachovaní priority pedagogickej činnosti bola vedeckovýskumná činnosť účelne koncentrovaná na riešenie hlavných úloh štátneho a rezortného plánu vedeckovýskumnej práce pri ponechaní dostatočne veľkého priestoru pre riešenie vnútorných úloh školy k zvýšeniu kvality učebné-výchovného procesu.

Rezervy sú i vo väčšom zapojení vysokoškolských učiteľov do práce výskumných a vývojových zariadení a vo väčšom využívaní odborníkov z výskumu a praxe v pedagogickom procese. K tomu je treba využívať nových, neformálnych foriem sdruženia škôl s výskumnými pracoviskami, s vojskami, so závodmi zbrojného priemyslu, apod., najmä v prípadoch, keď pôjde o riešenie zložitých úloh výskumu a vývoja a pri zavádzaní ich výsledkov do praxe. Tým dôjde k tesnejšiemu previazaniu výskumu s vojenskou praxou. Musíme zamedziť tomu, aby naše školy boli využívané pre plnenie operatívnych, alebo funkčných úloh, ktoré svojou náplňou patria do pôsobnosti správ MNO.

V samotných školách sú taktiež určité rezervy v skvalitňovaní **procesu riadenia výskumu**, uplatňovaním racionálnych foriem organizácie a riadenia práce katedier a fakúlt pri plnení úloh výskumu, vo väčšom rozvinutí tímovej práce vytváraním tímov a u významných úloh i s uznávanou vedeckou kapacitou v čele.

Budeme musieť viac doceniť i význam zvyšovania kvalifikácie vedecko-pedagogických pracovníkov a podporovať získanie vedeckej kvalifikácie priamo pri riešení konkrétnych plánovaných výskumných úloh.

V súčasnej dobe pripravujeme na základe skúseností v Sovietskom zväze nielen v podmienkach ČSĽA, ale i celoštátne návrh systému periodického hodnotenia tvorčej spôsobilosti pracovníkov v oblasti vedy tak, aby viedol ku zvyšovaniu kvalifikácie pracovníkov, ku kádrovému zpevneniu pracovníkov, k ich účelnej cirkulácii medzi základným a aplikovaným výskumom, vývojom a praxou a aby prispel i k zlepšovaniu vekovej štruktúry pracovníkov v tejto oblasti.

10. Májové plénum ÚV KSČ dáva veľa podnetov i pre **znovuoživenie vojenskovedeckej práce u vojsk**, ktorá má nezastupiteľné miesto v rozvoji vedy a techniky v ČSLA. Štáby vojsk majú možnosť nielen teoreticky rozpracovávať vybrané úlohy výskumu v súlade s potrebami praxe vojsk, ale predovšetkým podieľať sa na realizácii výsledkov výskumu a vývoja v praxi vojsk a podľa dosiahnutých výsledkov spätne obohacovať získané teoretické poznatky. Sú teda neoddeliteľným článkom celého cyklu výskumu. Budeme sa musieť vrátiť k známym a osvedčeným metódam vojenskovedeckej práce u vojsk, ktoré sú používané i v Sovietskej armáde.

Na celoarmádnej porade tajomníkov stranických organizácií v marci 1973 maršál ZSSR A. A. Grečko uložil úkol — aktivizovať vojenskovedeckú prácu v ozbrojených silách a zvýšiť úroveň vedeckého bádania v štáboch, vojskách i vo flotilách.

Tato požiadavka sa plne vzťahuje i na našu armádu, lebo ide o to, aby sa zobecňovali dobré skúsenosti z operačnej a bojovej prípravy vojsk a štábov, aby sa obohacovala teória praxou vojsk. Realizovať túto požiadavku vyžaduje zvýšiť úroveň plánovania a uskutočňovania vojenskovedeckej práce u zväzkov a zväzov, aby sa stala významným prostriedkom zvyšovania bojovej a politickej pripravenosti vojsk. Dôležitý je pritom výber tematiky skúmania, t. j. vybrať také úlohy, ktoré zodpovedajú potrebám praxe vojsk a štábov a v ďalšom ich všestranne a cieľavedome rozpracovávať. U každého tématu musíme stanoviť rámec skúmania, riešiteľov a možné smery realizácie. Témata musia vychádzať zo zdôvodnených dlhodobých zámerov.

Významnou cestou zvyšovania úrovne vojenskovedeckej práce je zdokonaľovanie spôsobov zobecňovania bohatých kladných skúseností z operačnej a bojovej prípravy vojsk a štábov.

Skúsenosti zobecňujeme rôznymi spôsobmi, avšak najlepšie výsledky dosahujeme vtedy, ak sa na závažnú tematiku vytvárajú špeciálne výskumné skupiny zložené zo špecialistov druhov vojsk, z príslušníkov výskumných zariadení vojenských akadémií a vysokých vojenských škôl. Pre skupinu určujeme 1—2 problémy, ktoré sa v priebehu cvičenia všestranne študujú, analyzujú a na základe poznatkov vyvodzujeme konkrétne závery a odporúčenia. To umožňuje odhaľovať nové tendencie foriem a prostriedky činnosti vojsk, chápať nové javy, ktoré sa v budúcnosti môžu široko rozvíjať.

Jedným z ďalších smerov zvyšovania efektívnosti vojenskovedeckej práce u vojsk je vyhľadávanie najkratších ciest **pre realizáciu výsledkov vojenskej vedy v praxi**.

Kladné výsledky vojenskovo výskumnej práce nesmú zostať uschované vo vedeckých prácach, v dizertáciach, v učebniciach apod. Je nutné ich preverovať v praxi a zavádzať do vojsk pri výcviku, cvičeniach, na konferenciách, pri prednáškach a rozboroch. Musíme ďaleko viac priberať vedeckých pracovníkov k zobecňovaniu skúseností vojsk, k spoločnému rozpracovaniu otázok teórie a k ich posúdeniu bezprostredne u vojsk.

Podstatnú úlohu pri aktivizácii vojenskovedeckej práce má i pomoc zo strany vojsk **pri výbere a rozmiestňovaní vedeckých kádrov**.

Skúsenosti zo Sovietskej armády ukazujú, že je vhodné, aby mladí dôstojníci, ktorí prejavujú sklony k vedeckej práci v priebehu štúdia na vojenských akadémiách a vysokých vojenských školách, boli zaraďovaní do štábov s cieľom upevniť znalosti a získať praktické návyky v oblasti operačného umenia a taktiky. Po uplynutí 2—3ročnej praxi je žiadúce, aby dôstojníci, ktorí potvr-

dili schopnosti ku skúmaniu a zobecňovaniu vojenskej teórie i praxe, šli študovať vedeckú aspirantúru, alebo aby boli poverení funkciou vo vojensko-vedeckých orgánoch a zariadeniach.

Ďalšou z ciest aktivizácie vojenskovedeckej práce je vysoká **organizačná a metodická úroveň vojenskovedeckých konferencií**. Tieto majú významné miesto v celkovom systéme vedeckovýskumnej práce a sú veľmi často završujúcou etapou rôznych výskumných a vývojových úloh. Skúsenosti ukazujú, že účinnosť vedeckých konferencií je určovaná tvorčím prístupom pri stanovení a posudzovaní nových otázok. Ich posúdenie musí mať pracovný charakter, vvústajúci vo vypracovaní doporučení. Na konferenciách môžeme posúdiť 1—2 problémy. Starostlivé preskúmanie a zobecnenie prednesených názorov, pri zvážení reálnych možností, umožňuje navrhnúť konkrétne cesty realizácie do vojenskej praxe.

Nie menší význam má **široká výmena skúseností na stránkach vojenskej tlače**. V Sovietskej armáde majú niektoré časopisy k tomuto účelu vyhradenú zvláštnu rubriku „Vojenskovedecký život“, kde sú trvale publikované články, ktoré zverejňujú výsledky vojenskovedeckej práce.

Existuje ešte celý rad ciest aktivizácie vojenskovedeckej práce. Ich znalosť a vhodný výber dáva možnosť ešte viac zvýšiť efektívnosť vojenskovedeckej práce i v podmienkach ČSĽA.

11. Nakoniec chcel by som sa zmieniť o **systéme vedeckotechnických a ekonomických informácií**. I keď tento systém dosiahol vo svojom vývoji určitých kladov, jeho štruktúra i obsah práce neodpovedá súčasným ani perspektívnym potrebám praxe ČSĽA. Preto v súlade s vládnym uznesením č. 20/1973 riešime i túto oblasť tak, aby efektívnejšie prispievala nielen potrebám vedeckotechnického rozvoja, ale i potrebám riadenia a praxe vojsk. Pri riešení tohoto problému presadzujeme hľadisko účelnej integrácie, najmä na oborovom stupni, hľadisko modernizácie informačných služieb, vrátane postupného nasadzovania výpočtovej, spojovacej a reprografickej techniky, hľadisko postupného napojovania na celoštátnu a koaličnú sústavu vedeckotechnických a ekonomických informácií, najmä na systém Sovietskej armády.

Dôraz kladíme i na podstatné posilnenie analytickej a rozborovej práce na vedeckoinformačných pracoviskách, aby velenie ČSĽA i ďalšie riadiace stupne mali odpovedajúci prehľad o súčasnej situácii v oblasti vojenskej vedy a techniky vo svete.

V súvislosti s tým budeme musieť rozvinúť i ďalšiu činnosť systému, ktorá dnes nefunguje, t. j. zabezpečiť informovanie širokej armádnej verejnosti o obhájených kandidátskych habilitačných a doktorských prácach a zahájiť i zvešobecňovanie kladných skúseností z cvičení a výcviku vojsk ČSĽA za účelom ich širšieho uplatňovania v praxi vojsk a štábov.

Pri riešení týchto problémov vystupuje do popredia na jednej strane otázka výchovy vedeckoinformačných pracovníkov tak, aby sme zabezpečili ich politickú a odbornú kvalifikáciu, ktorá by zodpovedala požiadavkám moderného poňatia informačných služieb. Na druhej strane efektívne využitie informačných služieb vyžaduje riešiť i výuku a výchovu užívateľov vedeckotechnických a ekonomických informácií, najmä tvorčích pracovníkov v oblasti vedy a techniky a v neposlednom rade i riadiacich pracovníkov. K realizácii tejto požiadavky môžu nám účinne pomôcť i vojenské akademie a vojenské vysoké školy tak, ako je to v civilnom živote.

Společenská hodnota míru a války

Problematika války a míru patří nesporně mezi nejfrekventovanější tematiku současnosti.

Zdálo by se, že k tomu, co bylo k oběma výše uvedeným společenským jevům vysloveno a napsáno, není již třeba nic dalšího dodávat.

Existují však skutečnosti, které svědčí o tom, že v běžném vědomí lidí nacházíme zkreslené, s marxistickými přístupy se nesnášející názory a stanoviska, které bývají mj. zdrojem různých maloburžoazních a církevních pacifistických a abstraktně humanistických teorií a koncepcí ve vztahu k válce a míru.

Zpravidla jde o názory, v nichž mír je rekruticky favorizován a povyšován bezmála za nejvyšší společenskou hodnotu a naproti tomu válce je upírána jakákoli pozitivní sociální funkce v třídě antagonistických společenských poměrech.

V tomto směru např. vyzněly i hlasy účastníků komparativního sociologického výzkumu „Svět v roce 2000“, který probíhal v řadě evropských i neevropských kapitalistických i nekapitalistických zemí, mezi jinými i u nás. Dotazování ve své naprosté většině dávali odpověď, „že si nedovedou představit jakoukoli hodnotu, cíl nebo ideál, které by mohly ospravedlnit válku bez jaderných zbraní, natož potom válku s použitím jaderných zbraní.“¹⁾

Výsledky uvedeného sociologického výzkumu svědčí o tom, že mír zaujímá v individuální hierarchii hodnot dotazovaných jedno z čelních míst, zatím co válce — jako prostředku realizace nějaké hodnoty, cíle či ideálu — je přisuzována role podřadná nebo mizivá, zejména v případě války vedené jadernými zbraněmi.

Stojíme-li před hodnocením postojů lidí k „osudovým“ alternativám současnosti, představovaných alternativou války a alternativou míru, můžeme stěží očekávat bezrozporné a jednoznačné hodnotící soudy.

Není pochyb o tom, že jiné hodnotící stanovisko k daným postojům zaujmou stoupenci světových a církevních pacifistických koncepcí a jiné stoupenci politiky „z pozice síly“. Nás však především zajímá marxistické stanovisko, o jehož formulování se v dalším pokusím.

Na jedné straně vítáme a pozitivně hodnotíme výsledky boje za prosazení politiky mírového soužití a soutěžení mezi státy s rozdílným sociálně ekonomickým zřízením, úsilí o dosažení pokroku v programu úplného a všeobecného odzbrojení i jiných aktů mírové iniciativy podnikaných socialistickým světovým společenstvím i světovým mírovým hnutím. Tyto výsledky se svým specifickým způsobem projevují ve vědomí a subjektivních postojích jednotlivců i sociálních skupin k válce a míru.

Avšak výše uvedené pozitivní hodnoce-

¹⁾ Blíže údaje podávají ve své studii Karel Kára a Jan Řehák: „Postavení války a míru ve vědomí lidí“, uveřejněné v Sociologickém časopise 1971, č. 5, str. 526–544.

ni míru není a nemůže být jednoznačné a bezpodmínečné.

Závažným momentem, který problematizuje jednoznačné pozitivní hodnocení záporného postojů lidí k válce a vysoké ocenění míru v subjektivních hodnotových stupnicích, je rozpor mezi subjektivním hodnocením a postojem k válce a míru a jejich objektivní sociální funkcí, kterou si zatím válka a mír udržují při řešení neutuchajících konfliktů a antagonismů současného třídně rozděleného světa.

UVědomujeme si přednosti i zápory abstraktně položených otázek, dotýkajících se problému „ospravedlnění“ či „neospravedlnění“ války jako prostředku realizace určitých hodnot, cílů a ideálů. Vycházíme však z toho, že i na abstraktní dotaz je nutné dát konkrétní odpověď, která by v přiměřené míře brala v úvahu celou množinu souvislostí, předpokladů a podmínek, které ve svém souhrnu zakotvují problematiku války a míru do konkrétně historické sociální reality.

Vzhledem k tomu, že otázky sociologického průzkumu a zejména odpovědi diskvalifikující válku jako prostředek k dosahování hodnot, cílů a ideálů v sobě implikují favorizaci a povýšení míru — jakožto protikladu války — za rozhodující nástroj realizace společenských hodnot, cílů a ideálů, věnujeme pozornost míru jako sociálnímu jevu, jeho sociálnímu obsahu, smyslu a funkcím, které hraje v třídní společnosti.

Právě tak jako nemůžeme uvažovat o válce v abstraktní rovině jako o „válce vůbec“, nemůžeme ani mír chápat v podobných intencích.

Mír, stejně jako válka, je sociální jev, jehož podstatou je rovněž pokračování politiky tříd,²⁾ jen s tím rozdílem, že se mění formy, prostředky politiky, což je samo o sobě velmi významné, ovšem nic neměničící na třídním obsahu, smyslu a sociálně třídních funkcích míru.

Postoj marxistů k míru je určujícím způsobem determinován třídním charakterem konkrétně historického míru. Závisí na tom, zda jde o mír imperialistický, demokratický či socialistický; zda jde o mír nespravedlivý nebo spravedlivý.

Není jisté bez zajímavosti, že v obecném povědomí lidí je v určité míře zafixována myšlenka, že není válka jako válka, že existují reakční i pokrokové, nespravedlivé i spravedlivé války a podle toho je i určován postoj lidí k nim.

Ze však obdobným způsobem je nutné diferencovaně přistupovat k reálnému historicky konkrétnímu míru, že i mír může být reakční, nespravedlivý, konzervující reakční sociální poměry, zahrnující v sobě politiku boje za světovou nadvládu a porobení národů prostředky „nekrvavé politiky“, tato skutečnost obvykle z obecného vědomí lidí uniká.

Nesporné je to i vina teorie a propagandy, které ačkoli věnují nemalou pozornost sociálním jevům, válce a míru, jakožto dvěma možným alternativám stojícím před lidstvem, přece jenom všestrannější objasnění anatomie míru, ať již jako reálného jevu nebo i jako kategoriálního pojmu, je více než sporadické a velmi vzácné.

V tom můžeme spatřovat jednu z příčin, proč přístup k míru bývá v nejednom případě netřídní, ahistorický, abstraktně humanistický, pacifistický i utopický.

Nemůžeme zapomínat, že za určitých okolností mohou být horlivými stoupenci míru i expanzivní imperialistické kruhy, zejména tehdy, když předcházejícím vítězným válečným tažením dosáhly předsevzetých politických cílů a jde jim o upevnění dobytých pozic; jindy se válekytivé vrstvy a vykořisťovatelské třídy dovolávají míru v situacích, kdy se změna v poměru sil mezi soupeřícími stranami stává natolik nepříznivou a závažnou, že začíná ohrožovat další existenci společenského systému, s nímž jsou expanzionisté životně spjatí.

V obou případech je promířový postoj pokračováním téže dobovačné, imperialistické politiky, která jen adekvátním způsobem reaguje na změněnou situaci zámečnou vojenských prostředků politiky za prostředky politiky méně autoritativní, méně násilné.

Je pochopitelné, že podobný mír, jako produkt imperialistické politiky, mír imperialistický, reakční, nespravedlivý, nemohou marxisté náležitě pozitivně ocenit.

Proti imperialistickému míru svého času pozvedl svůj hlas Lenin v „Dekretu o míru“, požaduje „mír bez anexí a kontribucí“,³⁾ což je příznačné pro mír demokratický.

V našem vědomí by měla nalézt místo pozapomenutá a opomíjená marxistická myšlenka, podle níž jak válka, tak i mír jsou v podmínkách sociálního antagonismu — v národním i celosvětovém měřítku — nejen pokračováním politiky, ale i základními navzájem se sebe přecházejícími formami třídního boje.

²⁾ V. I. Lenin: O programu míru. Spisy, sv. 22, Praha, SNPL 1957, str. 178.

³⁾ V. I. Lenin: Dekret o míru. Spisy, sv. 26, Praha, SNPL 1956, str. 239.

Zvláště závažnou pozitivní roli by mohlo toto zjištění sehrát v tak širokém demokratickém hnutí současnosti, jakým je světové mírové hnutí, v němž je zastoupeno tolik politických proudů, náboženských konfesí a pacifistických hnutí, mezi jejichž stoupenci není z řady objektivních příčin v problematice vztahů mezi politikou a válkou, politikou a mírem jednotného teoreticky hájitelného marxistického stanoviska.

V žádném případě nemůžeme opomíjet ani skutečnost, že přenesení třídního boje z prostředků ozbrojeného sociálního násilí na nástroje ekonomického nátlaku a ideového působení, jež je „účtyhodný“ jaderný potenciál imperialistických mocností připsaven v kterýkoli okamžik podpořit, nečiní politiku imperialistických států méně reakční a nebezpečnou.

I když existuje nejen jeden podstatný rozdíl mezi imperialistickou, nespravedlivou válkou a imperialistickým, nespravedlivým mírem, nicméně komunistické hnutí — nemá-li se zpronevěřit svým cílům — nemůže nevést boj s oběma výše uvedenými jevy jako produkty a nástroji imperialistické politiky.

Skutečnost, že imperialistický mír představuje jenom relativně menší „zlo“ než imperialistická válka, má ze stanoviska marxismu-leninismu význam více v otázkách politickotaktických než v politickostrategických.

Pozitivní vztah lidí k míru, jakkoli je míněn opravdově a upřímně, zdaleka nevypovídá nic o tom, o jaký mír jde, jaký je jeho sociální, třídní obsah, jaký je jeho charakter. Tím méně zprostředkovává poznání motivace, skryté za tímto promírovým postojem. Že může jít o nejprotikladnější třídní obsah a charakter míru, stejně tak jako i o nejprotichůdnější motivaci toho či onoho stupně pozitivního ocenění míru lidmi, to zpravidla uniká pozornosti.

Totéž se v celém svém rozsahu vztahuje i na mírovou politiku tříd, popřípadě států. Právě tak jako není ani mírová politika jedné třídy či států totožná s mírovou politikou druhých tříd a států. Rozpoznání rozdílů mezi mírovou politikou vyžaduje analýzu politiky dané vládnoucí třídou uvnitř země i ve vztahu k druhým národům a státům, v níž primární úlohu musí sehrát kritérium třídního hodnocení spolu s kritériem sociálního progressu.

Platí-li marxistický princip: „chce-li poznat charakter politiky, kterou provádí určitá třída v průběhu války, zkoumej politiku této třídy před vypuknutím války, která je jejím pokračováním pomocí ji-

ných, násilných prostředků“⁴⁾ platí i opačně: chce-li poznat charakter mírové politiky, ke které se vládnoucí třída hlásí po skončení války, zkoumej politiku dané třídy, již se řídila v průběhu války, neboť poválečná politika je rovněž pokračováním téže politiky, kterou prováděla tato třída v průběhu války, přičemž došlo jen k změně prostředků politiky, z prostředků ozbrojených a „krvavých“ za prostředky „nekrvavé“.

Vysoké pozitivní ocenění, kterého se míru jako hodnotě ve vědomí naprosté většiny lidí dostává, je problematické ještě v jiném ohledu než pouze v tom, který jsem výše naznačil.

Tvrdíme-li, že většina rozumně smýšlejících lidí je pro mír, oprávněně se musíme ptát, zda jde o mír mezi státy se stejným sociálně ekonomickým zřízením, či mezi státy, popřípadě koalícemi států s různým, protikladným společenským zřízením nebo dokonce zda tento mír není mírem mezi třídami uvnitř třídně antagonistické společnosti.

Jak z uvedeného možného výčtu různých typů míru vyplývá, stěží můžeme očekávat nejen jednoznačné třídní, ale i mravní hodnocení jednotlivých konkrétních podob daného míru.

Zvláště markantně vystupuje reakčnost a nerevolučnost v případě mezitřídního míru, míru mezi vykořisťovateli a vykořisťovanými uvnitř jedné a téže společnosti, na čemž z pochopitelných důvodů vždy měly, mají a i v budoucnu budou mít vykořisťovatelské třídy prvořadý zájem.

Z marxistického hlediska je nutě uplatnit nejenud výhradu k míru mezi imperialistickými státy, kdy např. v případě vítězně ukončené války vnutil vítězný imperialistický stát nespravedlivě nerovnoprávné podmínky druhému — poraženému imperialistickému státu. Tak tomu bylo např. na počátku 2. světové války, kdy fašistické hitlerovské Německo postupně poráželo jeden evropský kapitalistický stát za druhým, vnucovalo jim postupně podmínky kapitulace, provázené vztahy nerovnoprávnosti, ztrátou národní svobody a samostatnosti, okupováním a exploatacím cizích území.

V současné době o prosazování podobného imperialistického míru usiluje Izrael vůči některým arabským státům.

V neposlední míře i na mír mezi státy s rozdílným společenským zřízením oprávněně uplatňujeme určité nikterak nezabíhatelné nároky.

⁴⁾ V. I. Lenin: Spisy, sv. 24, Praha, SNPL 1954, str. 398.

Zpravidla jde o splnění požadavků, které obvykle spojujeme s tzv. demokratickým mírem — vyloučení anexe cizích území a podrobení národů imperialistickému útlaku, poskytnutí možnosti každému národu bez cizího vměšování a nátlaku svobodně si zvolit vnitřní uspořádání společenských poměrů, zavržení vývozu kontrarevoluce, rozvoj spolupráce na principech vzájemné rovnoprávnosti atd.

Výše uvedené principy demokratického míru se podařilo prosadit proti vůli jihovietnamské vlády a vlády USA, po dlouhých letech úporného válečného zápasu, v dohodě o zastavení válečných operací na území Indočíny. Jejich zakončení v mezinárodně právních dohodách však ještě zdaleka neznamená jejich realizaci v praxi. Zatím jsme denně svědky jejich porušování ze strany jihovietnamské vlády i Spojených států amerických.

V protikladu s názorem rozhodující většiny dotazovaných občanů, domnívajících se, že války bez použití jaderných zbraní, a zvláště války s použitím jaderných zbraní, nemohou být ospravedlnitelné nějakou hodnotou, cílem nebo ideálem, existují názory politiků i společenskovedních pracovníků, které vycházejí ze současné sociální reality v národním i mezinárodním rozměru. Dokazují, že války nepozbyly charakter nástrojů a prostředků politiky, pomocí nichž je stále možné, ba někdy i — objektivně vzato — nutné prosazovat realizaci určitých cílů, ideálů či společenských hodnot.

Upřít např. jakoukoli hodnototvornou funkci — jakkoli se uvedený výrok zdá protismyslný — revoluční občanské válce — popřípadě protiimperialistické národně osvobozenecké válce či válce plnění funkce zajištění socialistických zřízení, by za určitých podmínek ve svých důsledcích neodvratně vedlo buď ke smíření se s třídní a nacionální porobou a k rezignaci na sociální emancipaci, popřípadě k restauraci a znovunavrácení se do sociálních poměrů, předtím proletářskou revolucí negovaných.

Vycházíme z toho, že práce a boj jsou v dějinách základními hodnototvornými procesy, jimž lidstvo vděčí za všechny svoje společenské hodnoty.

V případě válečného boje máme co činit s hodnototvornou aktivitou sociálních tříd, která má výrazný dichotomický aspekt. Válka jako uplatnění a využití negativní, destruktivní aktivity společenských tříd a skupin v dějinách může vést mimo jiné i k vytváření a prosazování pozitivních společenskotřídních hodnot.

Dějiny lidstva, zvláště potom dějiny třídních zápasů, znají řadu případů, kdy destruktivní aktivity progresivních společenských tříd, usměrněná k negaci přežlých společenských struktur, se zvrátila ve svůj protiklad, v konstruktivní aktivitu sociálních kolektivů, tříd a vrstev, při konstituování, vytváření a rozvíjení vyšších stupňů sociálního pokroku.

Ačkoli by se zdálo, že výše uvedené konstatování se vztahuje výlučně na destruktivitu progresivních sociálních tříd a nikoli také na destruktivní aktivitu tříd reakčních a konzervativních, je nutné připomenout, že v nejednom případě vedla negativní aktivity reakčních tříd k sice nechtěným a nezamýšleným, nepřímým a zprostředkovaným sociálním důsledkům, přímo protikladným těm, které tyto třídy projektovaly a zamýšlely. Řípkemne si alespoň z nejnovějších dějin, do jaké míry sociální důsledky první a druhé světové války konvergovaly či byly v divergenci a diskrepanci s těmi záměry a předsevzetími, s nimiž šli strůjci obou světových válek do těchto sociálních zápasů.

Hodnototvornou funkci můžeme připisovat destruktivní aktivitě sociálních tříd jen tehdy, vezmeme-li v úvahu kvantitativní a kvalitativní růst ničivosti prostředků sociálního násilí; prostředky masového ničení umocňují destruktivní aktivitu společenských tříd a stavějí do nového světla její hodnototvornou úlohu.

V těchto případech vstupuje dnes do hry, v míře významnější než kdykoli v minulosti, problematika tzv. „hodnotové ekvivalence“ nebo, což je jen jiný výraz pro tento jev, problém „obětovaných a zachráněných hodnot“, které v případě každé války jsou tak či onak ohroženy nebo v sázce.

Není pochyb o tom, že „hodnotová bilance“ ve válkách, které v současné epoše přicházejí v úvahu, by nebyla stejná. Zda výsledným stavem té které války bude aktivní, nebo pasivní „hodnotová bilance“, závisí na nejednom činiteli, především však na stupni omezenosti či neohraničenosti válečného konfliktu, nejen co do politických cílů a teritoriálních rozměrů, ale i na tom, zda by válka vedena na úrovni, popřípadě pod úrovní soudobých vědeckotechnických možností válčících stran.

Na pozadí soudobých technologických převratů, které se promítají do instrumentality sociálního násilí, se objevuje nejedno výroky o tom, že válka ztratila svůj původní smysl a sociální funkci, že došlo ke krizi dosavadního hodnocení vztahů mezi ekonomikou, politikou a vál-

kou, že zastarala a stala se neupotřebitelnými marxistická kritéria hodnocení a klasifikace válek i praktické postoje z nich vycházející.

Ponechme stranou rozdílnost stanovisek, která ke smysluplnosti, účelnosti či nemyšlitelnosti války v současné epoše zastávají představitelé různých filosofických, etických, politologických, teologických aj. koncepcí a stanovisek, jejichž nositeli jsou představitelé a uskutečňovatelé praktické politiky. Kdo je blíže pravdě — zda teoretičtí pracovníci nebo jednající politikové — není záležitostí prvotně teoretickou, ale praktickou.

Pochybnosti o pravdivosti hodnotě teoretických soudů o instituci soudobých válek vzbuzuje skutečnost, že se uvažuje o „válce vůbec“ nikterak blíže nespecifikovaně, abstraktně, bez konkrétních určení a vymezení nových možných forem válek.

Co však nemůžeme ponechat bez povšimnutí, je problém tzv. „krize hodnocení“ či „krize hodnotících kritérií“ ve vztahu k válce.

Především vycházíme z toho, že pokud budou existovat sociální příčiny a podmínky pro vznik války, stěží pozbudou platnosti marxistické myšlenky o dialektice vztahů mezi ekonomikou, politikou a válkou, stejně tak jako marxistický princip konkrétně historického, třídního přístupu k hodnocení a klasifikaci válek. V těchto nezávaných rovinách marxistická hodnotící kritéria neprožívají žádnou „križi“.

Netýká se však „krize hodnocení“ totální jaderné války? Mnohé nasvědčuje ve prospěch kladné odpovědi na položenou otázku, zejména přihlídneme-li ke stupni ohrožení hodnot, jež jsou v případě jaderné války v sázce.

K tomu je nutné připomenout, že i pro války v minulosti platil při posuzování jejich smysluplnosti či nemyšlitelnosti, účelnosti či absurdnosti jeden z hodnotících principů obětovaných a zachráněných nebo získaných hodnot. Termonukleární válka jen tento princip činí kategoričtějším než kterákoli jiná válka vedená na nižší technologické úrovni prostředků sociálního násilí.

V obecném vědomí lidí, v omezené míře obeznámených s možnými vojenskostrategickými variantami vedení válek v současné epoše, obvykle dominantní a výlučné postavení zaujímá totální termonukleární světová válka, a odtud zřejmě plyne názor, že není žádné hodnoty, cíle nebo ideálu, který by ospravedlnil takovou válku.

Tomu se nemůžeme divit, uvědomíme-li si, že nemalá část současné populace má v živé paměti zkušenosti ze dvou nebo alespoň z jedné světové války, které — až na malé výjimky — byly vedeny na tehdejší nejvyšší vědeckotechnické úrovni. Opakování podobné válečné praxe — pro různé rozsáhlejší třídní konflikty budoucnosti — nevylučují jednoznačně ani největší optimisté.

Mezinárodní komunistické hnutí věnuje ve svých dokumentech problematice jaderné války a boji za její odvrácení trvalou pozornost a nemálo místa.

Kategoricky odmítá postoje k termonukleární válce zastávané válečnými dobrodruhy imperialistického světa, nesdílí ani pseudorevoluční avanturismus současných čínských představitelů.

Na rozdíl od nich nepřestává připomínat národům celého světa nebezpečí, které světová termonukleární válka pro lidstvo představuje.⁵⁾

Marxisticko-leninská teorie a politická praxe komunistického hnutí odmítají mystické sebeobětování. Vycházíme z humanistického programu komunistického hnutí a nadě vše klademe úsilí o důstojný život lidí zbavených různých forem materiálního a duchovního útisku. Předpokladem toho však je upevňování a obrana takové

⁵⁾ Pozn. „Dobře se ještě všichni pamatujeme na ukrutnosti a hrůzy druhé světové války. Její krvavé stopy nebyly ještě plně odstraněny a již se nad domy pokojných měst a vesnic znovu vznášejí strašlivý přízrak nové, stokrát ničivější války... Není třeba ani znalosti vědy, ani obrazotvornosti básníka, abychom řekli, že příští válka, kdyby ji národy připustily, by překonala všechno, co dosud lidstvo zazilo... V nové válce nebude takového místa, kde by se člověk mohl klidně schovat v bezpečí. Požár jaderné, vodíkové a raketové války by zachvátil všechny národy a znamenal nesčetné utrpení pro mnohé lidské pokolení.“ — Dokumenty z porad představitelů komunistických a dělnických stran 1957—1960, Praha 1961, str. 33—35.

V obdoby ducha charakterizují důsledky termonukleární války dokumenty z porad komunistických a dělnických stran v roce 1960: „Imperialismus už vedl lidstvo do dvou zkázonosných světových válek a nyní mu hrozí ještě strašnější katastrofa. Byly vytvořeny strašné prostředky hromadného ničení a zkázy. Použití těchto prostředků v této válce může způsobit nevidané zrušení celých zemí a změnit největší střediska světové výroby a světové kultury v rozvaliny.“ — Tamtéž str. 68.

Ani stanovisko komunistických a dělnických stran obsažené v dokumentech z porad v roce 1969 nečiní v tomto směru žádnou výjimku: „Základním článkem jednotných akcí protimperialistických sil zůstává stejně jako dříve, boj proti válečnému nebezpečí, proti nebezpečí světové termonukleární války, která hrozí národům masovým vyhlazením, a boj za mír na celém světě. Dokumenty moskevské rady komunistických a dělnických stran 1965, Praha 1969, str. 70.

sociální hodnoty jakou představuje socialistický společenský systém.⁶⁾

Rozhodný odpor proti imperialistickému nebezpečí možné světové termonukleární války nevylučuje v žádném případě nesporné právo každého národa na ozbrojenou obranu před zásahy imperialistických agresorů, stejně tak jako na podporu jiných národů v této spravedlivé věci.⁷⁾

Jestliže imperialisté rozpoutají světovou termonukleární válku proti socialistickým zemím, ozbrojený odpor proti agresorům vedený na úrovni soudobých vědeckotechnických možností si uchová nejened smysl a nejednu hodnotu. Přinejmenším by v něm šlo o zabránění vyvraždění obyvatelstva socialistických zemí, o uhájení progresivního společenského zřízení — socialismu — o potrestání útočníka a porážku kapitalistického společenského systému, který termonukleární válečné dobrodružství rozpoutal.⁸⁾

Marxisté nesdílejí argumenty mravního pacifismu, podle nichž nespravedlivé mírové společenské poměry jsou stokrát lepší než sebespravedlivější válka, podle nichž válka je základní nespravedlností vůči všem lidem.

Doceňujeme-li ušlechtilost morálních pohnutek, stojících v pozadí za nejednou pacifistickou koncepcí, nemůžeme na druhé straně nevidět, že pouhý etos nenásilnosti je velmi labilní, neúčinnou a nepostačující zárukou řešení sociálních antagonismů, tím méně prostředkem k vymýcení sociálního násilí ze společenského života.

Nesdílíme názor na válku jako jednoznačný výraz ztělesněného zla, barbarství, zločinu proti lidstvu a jeho svobodě, ani názor na mír jako ztělesnění výlučně pozitivních hodnot, neboť i mír může za určitých okolností vést k ohrožení, destrukci a vzdání se nejedné pozitivní hodnoty.

Rozcházíme-li se v jednom ohledu s pacifisty, činíme tak především proto, že substituování konkrétně historického

přístupu k válce a míru přístupem abstraktním, aprioristickým, ahistorickým a nadtrždním, odvádí pozornost lidí od skutečného boje proti pravým příčinám války, vede k volbě neadekvátních a nepostačujících prostředků protiválečného boje, ponechává lidi bezbranné před společenskými silami plodícími nejrůznější válečná dobrodružství.

Jednoznačným a bezpodmínečným pozitivním oceněním promírového a protiválečného postoje lidí, které nedbá a nebere v úvahu, že válka nepozbyla zdaleka své sociální funkce, ať již ve směru realizace reakčních politických cílů, nebo při progresivním revolučním přetváření dané sociální reality, bychom ve vědomí lidí šířili nebezpečné a utopistické iluze o tom, že sociální násilí už definitivně dohrálo svou roli v mezitrždních a mezistátních vztazích, že dosažený stupeň vývoje lidské civilizace umožňuje bezprostřední vytlačení sociálního násilí za hranice společenské reality.

Praktické důsledky podobných iluzí se potom mohou promítat do postojů k brané přípravě, v pochybování o smyslu existence ozbrojených sil a vojenské služby vůbec.

V protiválečné propagandě nezbyvá než postupovat tak, aby byla náležitě objasněna dichotomie, dvojakost sociální funkce násilí, které nemusí být vždy negativní silou vedoucí k negativním sociálním důsledkům, ale i prostředkem realizace historicky progresivních cílů revolučních společenských tříd.

Dichotomií sociálního násilí nemůžeme pochopit bez uplatnění konkrétně historického přístupu k fenoménu násilí, bez položení a přiměřené odpovědi na řadu otázek jako např.: jakého násilí má být použito, proti komu, v čí prospěch, k jakým sociálním cílům má násilí sloužit a za jakých okolností ho má být použito?

Jen na tomto základě můžeme i rozlišit různé typy sociálního násilí; reakční a progresivní, kontrarevoluční a revoluční, represivní a emancipační a jiné.

Bez uplatnění konkrétně historického přístupu při hodnocení války a míru není realizovatelné objektivní zařazení války a míru v hodnotových stupnicích sociálních tříd a skupin, mezi nimiž a individuálními hodnotovými stupnicemi mohou být větší či menší diskrepance.

Rozhodnout v rovině abstraktně položené otázky, zda je mír nejvyšší hodnotou pro individuum nebo lidstvo, popřípadě otázku, zda si v současnosti válka jako projev sociálního násilí podržela ještě charakter politické, mravní či jiné hod-

⁶⁾ „Cílem komunistů je vybudování společnosti, ve které bude zajištěn blahobyt pro každého, rozkvět všech národů a věčný mír mezi národy. Socialistické země potřebují trvalý mír, aby vybudovaly takovou společnost. Právě proto není důslednější nepřítel války, statečnější bojovník za mír než jsou komunisté.“ Manifest míru. — Dokumenty z porad představitelů komunistických a dělnických stran Moskva 1957, Praha 1961, str. 38.

⁷⁾ Viz: Dokumenty z porad představitelů komunistických a dělnických stran v Moskvě 1960, Praha 1961, str. 35.

⁸⁾ Srovnej: Dokumenty moskevské rady komunistických a dělnických stran v Moskvě 1969, Praha 1969, str. 71.

noty, nemůžeme bez začlenění války a míru do širších konkrétně historických společenských souvislostí.

Marxistickému pojetí války i míru odporuje nekritická glorifikace obou výše uvedených sociálních jevů.

V žádném případě se neztotožňujeme a nemůžeme ztotožnit s myšlenkou, že mír je za všech okolností tou nejvyšší hodnotou, která nesmí být nikdy obětována, jíž jsou všechny ostatní hodnoty a ideály podřízeny, neboť i mír může být prostředkem udržování, konzervování reakčního statusu quo v mezitřídních a mezistátních vztazích a může mít reakční, kontrarevoluční povahu.

Stejně tak se neztotožňujeme s přípisováním nejvyšší hodnoty válce vždy a za všech okolností. To však vůbec neznamená, že všem válkám upíráme jakoukoli politickou a mravní hodnotu, ačkoli se to může jevit jako absurdní.

Připisujeme-li válce určitou politickou a mravní hodnotu, připisujeme jí tyto hodnoty jen za určitých podmínek, nikoli obecně, vždy a za všech okolností.

Vycházíme z toho, že válka dosud neztratila a neztrácí své oprávnění, a tím i povahu určité sociální hodnoty v tom případě: kdy se stává nevyhnutelnou podmínkou realizace sociálního pokroku; kdy slouží jako prostředek pokrokových přeměn přežitých společenských struktur, k jejichž obraně se aktivizují reakční síly a kdy válka vystupuje jako zbraň proti reakčnímu a kontrarevolučnímu násilí; kdy aktuální použití sociálního násilí — války — směřuje a napomáhá v historické perspektivě k vytváření podmínek k omezení a vyloučení násilí ze života společnosti.

Marxisté spojují ospravedlnění použití sociálního násilí především s podmínkou pokrokovosti; nezapomínají však na obezřetnost, přiměřenost a umírněnost při použití válečného násilí, neboť vycházejí z toho, že velikost ideálu není důvodem k maximalizaci a eskalaci násilí.

Absolutizace násilí pro všechny časy je v zásadním rozporu jak s taktickopolitickými, tak i strategickopolitickými cíli komunistického hnutí.

Nejsme však sociální utopisty, abychom se domnívali, že pokud lidstvo jako celek nepřekročí horizont stadia svého politického vývoje s imanentními sociálními antagonismy, můžeme vyloučit války ze života společnosti, že tudíž i války, jako nástroje realizace politických cílů pozbyly čns jakékoli hodnoty.

Můžeme mít oprávněné pochybnosti o hodnotě jaderné války s její možnou

pasivní hodnotovou bilancí, co do obětovaných a zachráněných hodnot. Avšak alternativy, které by před socialistické společnosti postavila imperialisty rozpoutaná jaderná válka, bránit se a přijmout rizika, jež s sebou jaderná válka přináší nebo nebránit se a vystavit obyvatelstvo jaderným úderům protivníka a vzdát se socialistického zřízení, jsou více než naléhavé výzvy volající po zaujetí stanoviska k eventualitě jaderného válečného střetnutí.

I při uvědomění si všech možných rizik, které v sobě termonukleární válka pro osudy lidstva skrývá, nemohou socialistické státy přijmout pacifistický princip „neodporovat zlu zlem“, neboť nepokusit se o záchranu socialistického společenského zřízení, o zmírnění následků jaderného napadení, o zabránění vyhlazení vlastního obyvatelstva, o zachování progresivní socialistické tendence vývoje v kapitalistickém světě představované existencí mezinárodního dělnického hnutí a v neposlední míře nepotrestat agresora odvratnými údery, by bylo z naší strany ještě absurdnější, politicky i mravně neodpovědnější počínání.

Národy mají v živé paměti i neblahé důsledky politiky „ústupků agresorovi“, která v nejednom případě vedla k postupnému uchvacování a podmaňování řady svrchovaných států, politiky, která nejenomže válce nezabránila, ale naopak umožnila uchvatiteli využít ekonomického, někdy i vojenského potenciálu probebných národů k prosazení jeho dobovačských politických cílů vůči dalším národům.

Složitě vazby mezi válkou a mírem, nutnost vnitřní diferenciace uvnitř těchto sociálních jevů uplatněním třídního a konkrétně historického kritéria, které jediné je s to usnadnit hodnocení a zaujímání praktickopolitických, stejně tak jako mravních postojů činí tuto problematiku velmi náročnou na objasňování, a tím i správné pochopení.

V propagandistické práci vztahující se k válce a míru hrozí dvojí nebezpečí: bezzubý pacifismus a militantní avanturismus — ideologie duchu marxismu-leninismu cizí a antimarxistické.

Ve veškerém politickovychovném působení v armádě nesmíme zapomínat, že subjektivní hodnotové postoje lidí k válce a míru mají nemalý praktický význam z toho prostého důvodu, že vědomě či nevědomě vyjadřují politické stanovisko k oběma uvedeným sociálním jevům, stanovisko, které za určitých okolností může do značné míry paralyzovat válečné

přípravy agresivních imperialistických kruhů. Na druhé straně v míře o nic menší mohou tyto postoje i ztěžovat realizaci programu třídní emancipace revolučního dělnického hnutí v kapitalistických zemích, které musí počítat i s využíváním ozbrojených forem boje proti kontrarevolučním silám. Současně však může u občanů socialistických společenství podlamovat úsilí o prohlubování programu vše-národní obrany země, včetně zamítavého vztahu k vojenské službě, k ozbrojeným silám a smyslu jejich existence; mohou tak sehrát zápornou roli v dalších osudech lidstva.

Jednostranně negativní hodnocení války, které nepřihlíží k realitě soudobého

světa a sociální funkci války v třídním rozděleném světě, může být zdrojem nej-různějších pacifistických iluzí absentujících a zříkajících se použití války jako jednoho z krajních prostředků progresivního převážení světa, odsuzujících stamilióny lidí kapitalistického světa k námezdniému otroctví a podlamujících schopnost obrany národů socialistických zemí tvářící v tvář hrozbě představované soudobým světovým imperialismem.

Na tyto skutečnosti nemůžeme v boji za prosazení principů mírového soužití ve vzájemných vztazích mezi státy s rozdílným společenským zřízením v protiválečné propagandě, jedním slovem v celém mírovém hnutí, zapomínat.

Výchova mladého člověka — podmínka vysoké bojové pohotovosti ČSLA

Zmírnění mezinárodního napětí a příznivý pozitivní politický a ekonomický vývoj umožňuje zrychlit hospodářský a vědeckotechnický rozvoj v naší zemi. Tyto úspěchy nás však tím více zavazují, aby ČSLA pokračovala ve zvyšování obranyschopnosti země před úhrohou vnitřního i vnějšího nepřítele a vychovávala k plnění tohoto čestného a nejvyššího vlasteneckého úkolu všechnu mládež, která prochází základní vojenskou službou. Proto zasedání ÚV KSČ v červenci r. 1973 uložilo ČSLA:

„Vyhodnotit účinnost výchovné práce mezi mládeží v ozbrojených složkách a přijmout opatření k dalšímu zkvalitnění přípravy mladých lidí pro uvědomělé

plnění vojenských povinností a pro jejich aktivní uplatnění v občanském životě, v práci a veřejné činnosti...”

Tento závažný úkol plní ČSLA proto, že vojenskou základní službou prochází každoročně velká část mužské populace. Vojenská služba, vzhledem ke své specifčnosti, umožňuje vychovávat vojáky komplexně a cílevědomě v průběhu zaměstnání i v době osobního volna a formovat v nich kladné morálně politické a psychologické vlastnosti k aktivní účasti při upevňování bojové síly a bojové pohotovosti ČSLA.

Rozhodující úlohu ve výchově mají velitelé, štáby, političtí pracovníci, stranické a svazácké organizace.

Úloha velitelů

Každý velitel (náčelník) v závislosti na svém funkčním zařazení je ústředním činitelem výchovné a vzdělávací činnosti svých podřízených. Svou práci realizuje všechny hlavní úkoly utváření socialistického člověka, o nichž hovořil s. V. Biřák na říjnovém plénu ÚV KSČ v r. 1972.

Zpráva předsednictva ÚV KSČ z 3. července 1973 stanovila, že... „Velitel socialistické armády musí být politicky vy-

spělý, ideově pevný, musí na svém úseku ovládat vojenskou techniku a vojenskou vědu a současně disponovat potřebnými vlastnostmi dobrého vychovatele mládeže, být vzorem v plnění úkolů, jež před mladého člověka klade jeho nejčestnější povinnost — služba obraně socialistické vlasti...”

Z této charakteristiky vyplývá, že každý velitel (náčelník) s nedílnou velitel-

skou pravomocí zaujímá ve vojenském organizátorovi veškerého života útvaru a jednotek, zodpovídá za bojovou pohotovost, připravenost, morálně politický stav, kázeň, vojenskou i politickou výchovu podřízených. V jeho rukách se soustřeďuje velitelská, administrativní, materiální i další pravomoc a odpovědnost. Bezprostředně ovlivňuje organizaci práce, plánování a mnoho dalších podmínek, které vytvářejí socialistické prostředí a významně působí na myšlení a jednání vojáků.

Tuto svou nedělitelnou pravomoc a odpovědnost uskutečňuje na stranických základech, v družném úsilí s politickými orgány, politickými, stranickými a mládežnickými organizacemi. Ve své činnosti se opírá o aktivitu a iniciativu širokých vojenských mas. Podle Směrnice pro práci politických orgánů v ČSLA je „povinností všech velitelů, politických pracovníků a komunistů důsledně uvádět v život úkoly a politickou linii strany, neustále uplatňovat leninské principy výstavby a přípravy ČSLA, upevňovat její bojovou pohotovost, politickomorální stav a kázeň...”

Tato činnost je velmi složitá, mimořádně těžká a odpovědná. Potvrzují to i slova s. Fojtíka na červencovém zasedání ÚV KSČ v r. 1973... „Odpovědnost učitelů a vychovatelů je daleko vyšší než u mnoha jiných povolání. Z toho plyne i velká náročnost na jejich práci...”

Na práci velitele (náčelníka) závisí, v jakém rozsahu budou stanovené cíle splněny, do jaké hloubky bude realizován obsah komunistické výchovy v pedagogické praxi, zda bude využito vhodných metod, forem i prostředků výchovného působení na podřízené. Aby byl velitel (náčelník) schopen úspěšně plnit a splnit své odpovědné posádky, musí být pro svou činnost dobře připraven.

Rozhodující podmínkou a předpokladem úspěšné práce velitele jako vychovatele je jeho **ideově politická a mravní vyspělost**. Jeho marxisticko-leninský světový názor, hluboké komunistické přesvědčení, rozvinuté internacionální, třídní cítění spjaté s láskou k socialistické vlasti a třídní nenávistí k imperialismu, oddanost Komunistické straně Československa, našemu spolenectví se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialismu mu umožňují, aby správně politicky vedl své podřízené a vyloučil z činnosti podřízených bezideovost, nekonkrétnost, šablonovitost a formalismus. Současně mu umožňuje, aby vedl své podřízené k čestnosti, stranickosti a zásadovosti, k socialistickému

vlastenectví, třídnosti, internacionalismu, kolektivismu atd.

Další důležitou podmínkou úspěšné práce velitele (náčelníka) je jeho **vysoká vojenskoodborná připravenost k řízení bojové činnosti v podmínkách rozvíjející se vědeckotechnické revoluce ve vojenvství**. To znamená, plně zvládnout zákonitosti a zásady leninského učení o obraně socialistické vlasti, soudobého boje a technického vývoje.

Velký význam pro výchovu mají též **organizační schopnosti velitele (náčelníka)**, tj. umění skloubit své podřízené v jednotný harmonický kolektiv, cílevědomě řídit jejich činnost, využívat jejich sil a schopností a tvůrčí aktivity, správně rozmísťovat síly a prostředky, efektivně a racionálně organizovat činnost podřízených k důslednému splnění všech plánovaných úkolů.

Nezbytnou vlastností velitele (náčelníka) jsou **pedagogické a didaktické vědomosti a dovednosti**. Patří sem především schopnost všestranně poznat své podřízené. Základními formami poznání podřízených je osobní styk, pohovory, studium osobních dokladů, poznání jejich činnosti při zaměstnání (plnění služebních úkolů), při politickém školení (marxisticko-leninské přípravě) apod. Kromě toho velitel (náčelník) by měl k hlubšímu poznání podřízených využít poznatků stranické a svazácké organizace, vedoucích politických školení, politických pracovníků i názorů ostatních příslušníků podřízeného kolektivu.

Na základě poznání svých podřízených by velitel měl stále zkvalitňovat své jednání s podřízenými, navazovat s nimi takové vztahy, které mu umožní formovat u nich požadované politické i odborné vlastnosti.

Velký význam mají též **osobní hodnoty velitele (náčelníka)**, jako např. rozumové, morální a tělesné. Velitel (náčelník) musí být objektivním a náročným, současně však nejvyšší spravedlivým.

Být náročným neznamená pouze nařizovat, ale vydávané rozkazy také kádrově, časově i materiálově zabezpečovat a prověřovat jejich plnění. Druhou stránkou je vysoká a trvalá péče o potřeby podřízených.

Velitel (náčelník) nesmí urážet své podřízené, nikoho nepřehlížet, nevybírat si oblíbence, rozeznat náhodnou chybu od nezodpovědnosti a lajdáctví. Být k podřízeným čestný, upřímný, otevřený a soudružský, ovládat se, být jim příkladem v jednání, osobním životě i při plnění úko-

lů a osobním dodržováním ustanovení základních řádů a předpisů. Současně by mu měla být vlastní vysoká osobní zodpovědnost za splnění všech uložených úkolů a k této odpovědnosti vychovávat i své podřízené. V. I. Lenin zdůrazňoval, že nedostatek osobní odpovědnosti v přesnosti v plnění úkolů a odpovědnosti vůbec je největším zlem, ... „které ve vojensku vede vždy a všude nevyhnutelně ke katastrofě, k chaosu, k panice, k mnohohládi, k porážce...“¹⁾

Měl by být **kulturním člověkem** s rozvinutými estetickými city a názory, tělesně zdatným vojákem, milujícím své vojenské povolání.

Důležitou stránkou osobnosti velitele je jeho **snaha o další soustavnou sebevýchovu a sebevzdělání**, neuspokojovat se vzděláním získaným ve vojenských školách. Soudruh Grečko ve svém projevu na aktivu stranických funkcionářů zdůraznil, že ... „strana vyžaduje, aby generálové, admirálové, důstojníci praporečnické a mluvením vytrvale studovali marxisticko-leninskou teorii, měli smysl pro všechno nové, sledovali vývoj vojenství, byli na vysoké úrovni vojenskotechnické přípravy, v plném rozsahu ovládli soubor vojenskou teorii a praxi vědecké metody řízení vojsk a byli opravdovými mistry ve výcviku a výchově svých podřízených...“ Zanedbání sebevýchovy a dalšího sebevzdělání velitele (náčelníka) nutně vede k snížení výsledků bojové pohotovosti a bojové a politické přípravy jemu podřízené jednotky (štábu).

Jedním z dalších požadavků je, aby velitel uskutečňoval v rámci své pravomoci **správnou kádrovou politiku**. Soudruh Husák na červencovém zasedání ÚV KSČ k tomu řekl ... „stojí-li dnes před námi úkol upevnit obranyschopnost země, znamená to doplnit a správně rozmístit náš velitelský sbor a politický aparát tak, abychom zabezpečili stanovené úkoly...“.

Úloha štábu

Při plnění usnesení červencového pléna ÚV KSČ z r. 1973 připadá důležitá úloha štábům všech stupňů. Jejich hlavním úkolem je vytvářet organizátorskou a řídicí práci takové předpoklady pro práci podřízených velitelů, aby při nich mohli být uplatňovány všechny prostředky a formy výchovy a výcviku, aby výchova mohla být uskutečňována komplexně.

Je nutné, aby štáb dovedl zpracovávat kvalitní a promyšlené „Plány uvádění do bojové a mobilizační pohotovosti“ a „Plá-

Důležitost správného rozmístění kádru vystupuje i v současné době do popředí (i když přirozeně nemůžeme zapomínat na otázky přípravy, soustavné práce, výchovy a péče o kádry), neboť správné rozmístění kádru po odchodu části velitelského sboru mimo ČSLA vytváří základ pro zabezpečení trvalé vysoké bojové pohotovosti z širšího (strategického) i užšího (taktického) hlediska.

Velitelé (náčelníci) by měli vybírat do řídicích funkcí čestné důstojníky, kteří chtějí dát všechny své síly pro obranu socialismu a prokázali to svou činností v krizových letech 1968—70. Přitom je nezbytné dodržovat všechna třídní a národnostní hlediska. I když velitel (náčelník) nesmí připustit snižování nároků na nově ustanovené funkcionáře, nesmí současně podléhat nervozitě při jejich dočasných nižších výsledcích. Toto se týká především nižších velitelských kádru. Stále musíme mít na paměti slova A. A. Grečka na celarmádní konferenci tajemníků stranických organizací KSSS v r. 1973, kdy zdůraznil, že...

„... velitelské kádry tvoří zlatý fond ozbrojených sil. Jím náleží hlavní úloha ve zvyšování bojové pohotovosti a připravenosti armády a námořnictva a při formování morálně politických a psychologických kvalit příslušníků armády...“

Činnost velitele (náčelníka) může přinášet žádané výsledky jen tehdy, je-li sladěna s prací štábu, podporovaná politickými pracovníky, stranickou a svazáckou organizací a je-li konána za široké podpory mas vojáků. Velitel se musí radit s kolektivem a opírat se o něj, aniž by se pochopitelně vyhýbal osobní zodpovědnosti. O svých záměrech, úkolech a problémech, které se vyskytnou, by měl včas informovat štáb, politické pracovníky i stranické a svazácké funkcionáře a tím dosáhnout vzájemného úsilí (akční jednoty).

ny bojové a politické přípravy“ (roční, měsíční). Jsou-li tyto plány reálné, je plynulý i režim života vojsk, což spolu s dobrými výsledky v zabezpečování bojové pohotovosti i v bojové a politické přípravě kladně působí na vědomí vojáků a na utváření jejich postojů k plnění plánovaných úkolů. Vojáci se přesvědčují, že jejich úsilí je v souladu s úsilím velitele i štábu a tím je vytvářena kolektivní soudržnost (akční jednoty).

Štáby by měly věnovat co největší pozornost analytické činnosti. Znají-li dobře

¹⁾ V. I. Lenin, Spisy, sv. 29, str. 432, r. 1955

situaci u vojsk, klady, nedostatky a příčiny nedostatků, mohou zobecňovat dobré zkušenosti, odstraňovat příčiny nedostatků a celou svou plánovací činností mohou napomáhat co nejvyššímu plnění plánu výchovy a výcviku jednotek. Znájí-li nedostatky, mohou je štáby cílevědomou prací metodicky odstraňovat vytýčováním postupných cílů. Např. realizováním měsíce vysoké organizovanosti, měsíce pořádku v rajónech jednotek, měsíce udržování bezporuchového provozu, provozu s vysokým procentem koeficientu pojízdnosti, měsíce tvořivosti mládeže, kultury, sportu, přijetí nových vojáků, propuštění vojáků do zálohy, měsíce spolupráce s rodící, s civilními organizacemi v místě působení atd.

Je samozřejmé, že tyto akce neodsouňují do pozadí ostatní úkoly jednotky (útvary) v zabezpečování bojové pohotovosti,

ale naopak pomáhají ke sladění veškeré práce, k vytváření nezbytných návyků a předpokladů pro splnění hlavního článku vyplývajícího z Plánu bojové a politické přípravy pro dané časové údobí.

Štáby se však nemohou spokojovat jen s plněním odborných úkolů, ale každý příslušník štábu (odborný náčelník) by se měl angažovat za prosazování politické linie KSČ u svých odborných jednotek osobní účastí při politickém školení mužstva, podílet se na ideově politické výchově, na prohloubení vztahů vojáků k ovládnutí a údržbě vojenské techniky, připravovat cílevědomé besedy, vojenské schůze, vyhlášení, řízení a vyhodnocení socialistických soutěží vešvého oboru atd. Touto neformální činností příslušníci štábu dosáhnou, že příslušníci jednotek si více uvědomí společné úkoly i vlastní podíl na jejich úspěšné realizaci.

Úloha politických pracovníků

Všeobecné zásady výchovy jsou plně platné i pro politické pracovníky všech stupňů velení. Konkrétní povinnosti politického aparátu při výchově vojsk stanoví různá nařízení a pomůcky vydávané HPS ČSLA. V plnění těchto úkolů jsou dosud některé rezervy, jejichž využitím by se výchovná práce dále zkvalitnila.

Jednou z těchto rezerv je intenzivnější zapojení politických pracovníků na stupni prapor—pluk do procesu výcviku. Političtí pracovníci by se měli zúčastňovat rozhodujících druhů příprav, především polní přípravy vojsk a v průběhu tohoto výcviku poznávat lidi v konkrétní práci, sledovat příkladnost komunistů a svazáků, zkoumat jednotu výcviku a výchovy a pomáhat mladým velitelům rot, čet a družstev (osádek). Současně mohou učit tyto mladé velitele pracovat s agitátory, řešit v průběhu zaměstnání problémy jednotky za účasti členů SSM, připravit a vyhodnotit v průběhu zaměstnání krátkodobou soutěž apod.

Političtí pracovníci by měli též sledovat efektivnost výcviku, růst metodické připravenosti velitelů, způsoby a objektivnost jejich hodnocení apod. Své poznatky by měli s kontrolovaným velitelem rozbrat na místě a pomoci mu odstranit zjištěné nedostatky. Při pravidelných hodnoceních mohou zevšeobecňovat získané poznatky a předávat dobré zkušenosti méně připraveným velitelům.

Jen na základě důsledného poznání mohou političtí pracovníci usměrňovat a konkrétně řídit rozvoj stranickopolitické práce, hledat účinnější formy a metody

práce při zabezpečování vysoké bojové pohotovosti i výcviku a odhalovat rezervy v aktivitě lidí.

K takovému přístupu musí mít političtí pracovníci cílevědomě vytvářené předpoklady. Žádný politický pracovník a stranický funkcionář nemůže dnes ve své práci vystačit jen se svými obecnými politickými znalostmi a životními zkušenostmi. Řešení jakéhokoli politického problému není možné vytrhnout z kontextu života kteréhokoli pracoviště, závisí na hlubokém pochopení veškeré činnosti, na pochopení základních dokumentů, stranických a státních orgánů, které tuto činnost usměrňují.

Proto je nutné, aby političtí pracovníci a straničtí funkcionáři zvyšovali své vojenskoodborné znalosti studiem vojenských řádů a předpisů, zúčastňovali se různých odborných zaměstnání, taktických cvičení, střeleb apod.

K zajištění úspěchů výchovné práce je bezpodmínečně nutné, aby mezi velitelem a politickým pracovníkem byl vytvořen hluboký vztah, založený na vzájemné důvěře a zásadovosti v jednání. Oba funkcionáři by se měli vzájemně radit o všech závažných velitelských, politických, stranických a svazáckých úkolech a opatřeních k jejich splnění.

Pokud vznikne mezi těmito dvěma rozhodujícími funkcionáři nesoulad, je nutné v zájmu věci situaci kádrově řešit, neboť bez jednotného úsilí velitele a jeho ZVP nelze splnit náročné úkoly výchovy vojsk k obraně socialistické vlasti.

Úloha ZO KSČ

Při výchově socialistického člověka v ČSLA mají významnou úlohu **ZO KSČ**. Jejich úsilí je v tomto směru mnohostranné, neboť vedoucí úloha KSČ musí být zabezpečena a uplatněna ve všech oblastech, formách, metodách a způsobech výchovy velitelů i vojáků základní služby, strážníků i nestraníků.

Základní způsoby práce ZO KSČ stanoví Stanovy KSČ a „Směrnice pro práci organizací KSČ v ČSLA“. Přesto však je účelné zdůraznit několik zkušeností, které mohou odstranit některé přetrvávající nedostatky.

V práci ZO KSČ se často setkáváme se dvěma extrémny:

— ZO přeceňují význam vojenskoodborné stránky činnosti. Veškerou pozornost věnují zabezpečení bojové pohotovosti, plnění úkolů bojové a politické přípravy a řešení organizátorské a řídicí práce, zatím co každodennímu ideově politickému a výchovnému působení věnují malou pozornost. Důsledkem toho je zanedbávání ideologické práce a komunistické výchovy, zdvořování velitelskoodborné činnosti, osvojování si práv, které ZO KSČ nepřísluší, narušování nedílné velitelské pravomoci.

— ZO KSČ jednostranně orientují činnost na řešení různých osobních a skupinových problémů. Tím ZO KSČ klesá na úroveň organizace zájmového typu a přestává být organizací komunistů, která má prosazovat politiku strany a získávat široké masy vojáků pro její uplatňování.

Správný postup ZO KSČ by měl vycházet z vojenské politiky strany, jejímž cílem je dosáhnout všestranné připravenosti ČSLA k zabezpečení obranyschopnosti země. Plnění této linie může ZO KSČ zabezpečit jen v družné spolupráci se všemi příslušníky útvaru, všemi komunisty, veliteli, stranickopolitickými orgány i bezpartijními příslušníky útvaru při současném respektování rozdílnosti v metodách plnění tohoto úkolu.

Pro úspěšnou činnost stranické organizace je rozhodujícím prvkem dobrý vzájemný vztah velitele a výboru ZO KSČ. Základní vztah vymezují „Směrnice pro práci ZO KSČ v ČSLA“.

... „Velitel — člen nebo kandidát KSČ pomáhá usměrňovat práci stranické organizace na řešení úkolů bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy, opírá se o její práci, autoritu a vliv. Velitel — bezpartijní se ve své práci opírá o stranickou organizaci...“

Z toho vyplývá, že povinností velitele je požadovat od ZO KSČ **pomoc** při řešení

úkolů bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy, výchovy vojáků ke vzornému plnění požadavků řádů a vydaných rozkazů, výcvikových plánů, k rozvoji aktivity a iniciativy vojáků, k výchově k hospodárnosti, kázní apod.

Tyto úkoly však nemůže stranická organizace plnit metodami a formami činnosti velitelských orgánů, ale jedine politickými formami a metodami.

Další důležitou podmínkou práce ZO KSČ je otevřený a čestný vztah mezi velitelem a výborem ZO KSČ. Má-li se velitel plně opírat o stranickou organizaci (RVS, čl. 44) a má-li ZO KSČ „Vycházet z rozkazu velitelů“ (čl. 11, Směrnice ÚV KSČ), musí být mezi nimi zabezpečena plná vzájemná informovanost a naprostá důvěra. Velitel musí zvyšovat autoritu ZO KSČ a včasnou informovanost vytvářet výboru ZO KSČ nezbytný časový předstih pro stranickou práci. Tím zabezpečí, aby ZO KSČ se stala silou, o níž se může opírat i při plnění sebe-náročnějších úkolů.

Formy, metody a způsoby, jimiž ZO KSČ prosazuje svou vedoucí úlohu a zabezpečuje jednotu ideově politické výchovy s plněním úkolů bojové pohotovosti a bojové a politické přípravy, jsou velmi rozsáhlé.

Jednou z důležitých forem je cílevědomé řízení a ovlivňování aktivu vedoucích PŠM a MLP. Nejméně jednou za výcvikové období by měl výbor ZO KSČ svolat vedoucí PŠM, MLP i vedoucího politického školení občanských pracovníků a sebrat s nimi nedostatky zjištěné při studiu (stav přípravy lektorů i účastníků školení, uplatňování získaných teoretických poznatků v denním praktickém životě apod.) a ukázat nejlepší formy a metody přípravy a vedení PŠM a MLP. Současně by měl výbor ZO KSČ připravit předem konkrétní závěry, které na závěr aktivu může doporučit k přijetí jako usnesení pro zlepšení ideové výchovy.

Obdobně by mohly podle potřeby svolávat aktivy s veliteli jednotek a náčelníky s cílem projednat zabezpečení vysoké bojové pohotovosti a dalších hlavních úkolů, které ukládá plán bojové a politické přípravy.

Velmi dobré výsledky v zapojení nestraníků (velitelů i vojáků základní služby) do procesu výchovy a výcviku přináší veřejné stranické schůze, besedy a mítinky. Tyto formy výchovy nejsou dosud plně doceněny, ačkoli patří mezi osvědčené prostředky, jimiž KSČ přispěla v boji proti buržoazii k vítězství v socialistické revoluci.

Úloha ZO SSM

Nejbližším pomocníkem ZO KSČ v ČSLA při formování uvědomělého obránce vlasti je Socialistický svaz mládeže. Úlohu a místo této organizace při budování komunistické společnosti velmi výstižně charakterizoval V. I. Lenin ve své stati „Úkoly organizací mládeže“, v níž napsal:

„V určitém smyslu můžeme říci, že právě mládeži připadá skutečný úkol vybudovat komunistickou společnost. Je totiž jasné, že generace pracujících vychovávaná v kapitalistické společnosti je v nejlepším případě s to zničit základy starého kapitalistického způsobu života založeného na vykořisťování. V nejlepším případě je s to vytvořit takové společenské zřízení, které by pomohlo proletariátu a pracujícím třídám udržet moc ve svých rukou a vytvořit pevný základ, na němž může dále budovat jediné generace, která začíná pracovat už v nových poměrech, v takové situaci, kdy mezi lidmi neexistuje vykořisťovatelský poměr...“

Tuto Leninovu myšlenku rozvinulo červencové plénum ÚV KSČ z r. 1973. Ve zprávě, kterou přednesl s. Fojtík, zdůraznilo:

„... v úsilí o formování charakteru mladých lidí, jejich socialistického přesvědčení, jejich získání pro ideje socialismu a pro aktivní účast na výstavbě rozvinuté socialistické společnosti patří významné místo Socialistickému svazu mládeže...“

Poslání a úlohu SSM v ČSLA pro činnost organizací SSM v armádě, která stanoví, že předním úkolem Socialistického svazu mládeže je:

„... vést své členy k příkladnosti v kázni a iniciativnímu plnění vojenských povinností...“

Úkoly stanovené pro SSM na červencovém plénu ÚV KSČ a Směrnicí HPS ČSLA nejsou protichůdné, ale naopak se vzájemně podmiňují a doplňují.

Tyto úkoly může SSM plnit jen za předpokladu účinné pomoci ZO KSČ, politických pracovníků a velitelů.

Stranická organizace by měla pomáhat organizacím SSM vhodně zapojovat vojáky do aktivního politického života, naučit je spojuvat svůj zájem se zájmem společenským, hledat konkrétní a přitažlivé formy sepětí politickoideové práce s organizovaným odpočinkem. V součinnosti s politickými pracovníky musí systematicky pečovat o trvalé zkvalitňování funkcionářského aktivu. Nepomůže jen teoretické seznamování se zásadami marxismu-leninismu, ale především konkrétní pomoc v plánování a denním řízení svazá-

ké organizace. I pro současnou etapu vývoje SSM v armádě platí slova V. I. Lenina, pronesená na II. všeruském sjezdu Komunistického svazu mládeže Ruska v říjnu 1920:

„Na první pohled člověka pochopitelně napadne, že učit se komunismu znamená osvojit si souhrn vědomostí, který je vyložen v komunistických učebnicích, brožurách a spisech. Ale taková definice zvládnutí komunismu by byla příliš primitivní a nedostatečná. Kdyby ke zvládnutí komunismu stačilo jenom si osvojit, co je obsaženo v komunistických spisech, knížkách a brožurách, mohli bychom příliš snadno vychovat komunistické knihomoly nebo mluvky a to by nám způsobilo vesměs škodu a újmu, neboť tito lidé, kteří by se naučili a nabířovali co je v komunistických knihách a brožurách, by byli neschopni spojit tyto vědomosti v jedno a nedovedli by si počínat tak, jak to komunismus opravdu vyžaduje...“

Práce s aktivem SSM je u našich útvarů na dobré úrovni. Pravidelně jsou dny svazáckého funkcionáře; zůstávají však dosud značné rezervy v účasti, která u některých útvarů dosahuje jen 50 %, v obsahovém zaměření i v metodické přípravě. Funkcionářskému aktivu chybí dosud potřebné zkušenosti. Proto je nutné, aby stranická organizace a političtí pracovníci věnovali velkou péči rozboru, stylu a metod práce jednotlivých organizací, hodnocení účinnosti jejich práce a konkrétnímu návodu jak s mladými lidmi pracovat a zlepšit vliv na formování jejich morálně bojových vlastností. Zevšeobecňovat zkušenosti těch organizací, které úspěšně rozvíjejí socialistickou soutěž, mají dobré výsledky krátkodobých soutěží a podílejí se na plnění individuálních i kolektivních závazků.

Úspěšný rozvoj práce SSM výrazně ovlivňuje bezprostřední činnost velitele. Je tomu tak proto, že svazácká organizace si sama od sebe — jen vlastními silami — své místo v rotě nedokáže vybudovat. Praxe našich jednotek ukazuje, že jedině za aktivní pomoci velitele si svazácká organizace a každý její člen uvědomí svou úlohu, odpovědnost za stav výchovy a kázně v jednotce, za dosahování nejlepších výsledků v zabezpečení bojové pohotovosti a úkolů bojové a politické přípravy. Na vztahu velitele ke svazácké organizaci závisí i vliv této organizace na ostatní vojáky u jednotky.

Povinnosti velitele ve vztahu k organizacím SSM stanoví příslušné dokumen-

ty ÚV SSM a HPS ČLA. Přesto je účelné některé zopakovat a připomenout.

Velitel řídí a rozhoduje a ovlivňuje veškerou činnost své jednotky. Z toho vyplývá, že svou činností přímo vytváří pozitivní nebo negativní podmínky pro práci ZO SSM a podněcuje nebo brzdí její aktivitu. Vztah velitele k SSM by měl být soustavný a pečlivý. Měl by využívat podnětů mládežníků a tak přesvědčovat mladé vojáky, že počítá s jejich iniciativou a aktivitou. Měl by znát hlavní úkoly SSM, stejně jako ZO SSM by měla sledovat výsledky dosahované v bojové pohotovosti a ve všech oblastech bojové a politické přípravy. V rozhodujících obdobích by měl vysvětlovat základnímu aktivu svazků podstatu hlavních úkolů útvaru, jaká velitelská opatření přijme pro jejich splnění a v čem by měl spočívat neoptimálnější podíl organizace SSM.

Je bezesporu, že velký vliv na činnost ZO SSM mají velitelé rot (baterií) a čet. Tito mladí velitelé by měli být plně zapojeni do svazkové práce, pracovat ve výborech organizací a přispívat svým aktivním podílem na všestranném rozvoji svazkové práce. Tímto neformálním způsobem by si podstatně zvýšili svou autoritu.

Za předpokladu, že činnost stranické organizace, politických pracovníků a velitelů je cílevědomě řízena ve prospěch svazkové organizace, měla by ZO SSM plnit tyto základní úkoly:

- přispívat k vytváření neformálního spojení vojáků s vojenskou politikou strany a její konkrétní realizace při upevňování bojové pohotovosti a bojové a politické přípravy,

- vychovávat všestranně rozvinuté, aktivní vojáky plně připravené kdykoli v součinnosti s ostatními armádami států — účastníků Varšavské smlouvy, bránit svou socialistickou vlast a celé socialistické společenství,

- naučit příslušníky SSM spojovat svůj osobní zájem se zájmem společenským,

- neformální prací s využitím vhodných forem a metod učit příslušníky SSM životu v družném, tvůrčím kolektivu,

- zapojit příslušníky SSM k řešení ekonomických a společenských problémů,

- hledat konkrétní a přitažlivé formy spojování politickoideové práce s organizovaným odpočinkem v době osobního volna,

- vést příslušníky SSM učit se z příkladu nejlepších velitelů, vzorných vojáků a kolektivů,

- řešit potřeby a zájmy příslušníků SSM, organizovat besedy se zasloužilými členy strany, významnými veřejnými činiteli, návštěvy výstav, divadel, rozvíjet kulturní, výchovnou a sportovní činnost,

- připravovat nejlepší a nejaktivnější členy SSM k přípravě ke vstupu do KSČ atd.

Podíl mládežnických organizací na rozvoji aktivity a iniciativy je velmi významný, neboť vytváří předpoklady, aby kladný vztah mladých vojáků k celospolečenským úkolům pramenil z přesvědčení, z pochopení důležitosti a společenského významu vojenské služby.

Ve vztahu k mládeži a k její organizaci nesmí být stranické organizace, političtí pracovníci a zvláště pak velitelé netrpěliví. Je třeba společným úsilím podchytnout iniciativu mládeže a usměrnit ji na racionalizaci výcviku, výuky a výroby, na zkvalitňování oprav se zárukou ve vojenských opravárenských závodech a zařízeních. Pomáhat mládežnické organizaci rozvíjet socialistické soutěžení a popularizování nejlepších výsledků, rozvíjet zlepšovatelství a vynálezecké hnutí, dosáhnout, aby každý člen SSM měl takový úkol a závazek, který by přispěl ke zvýšení bojové pohotovosti jednotky útvaru.

Význam práce s organizací SSM velmi výstižně charakterizoval s. Husák na ustavující konferenci SSM v listopadu 1970, kdy řekl:

„Tak jak mladou generaci teoreticky i prakticky připravíme k samostatné práci, tak se budou v budoucnu řešit otázky společnosti. Poměr k mládeži je poměrem k budoucnosti. Starat se o tyto otázky, odpovědně o nich rozhodovat, to považujeme za prvořadý úkol stranického a státního vedení...“

NĚKTERÉ ZÁSADY ŘÍZENÍ OBRANY ČSSR

Současný stav i další vývoj mezinárodně politických vztahů vůči státům socialistické soustavy předurčuje především existence bloků imperialistických států, proto nevylučujeme možnost rozhodného řešení třídně antagonistických rozporů formou ozbrojeného násilí tj. válkou.

Tato skutečnost nutí socialistické státy promítat přípravy obrany do všech oblastí společenského života a klade stále vyšší nároky na aktivizaci všech duchovních a materiálních hodnot společnosti v zájmu obrany. Způsobuje současně, že veškeré budovatelské úsilí socialistických států je ve stále rostoucím měřítku ovlivňováno požadavky a potřebami přiměřeného zabezpečení proti možné válečné úhroze.

Máme stále na mysli, že příprava obrany státu je dlouhodobý složitý proces, v jehož průběhu dosahujeme potřebných obranných schopností státu v souladu s existujícími a předpokládanými vnějšími i vnitřními faktory. Plní současně dvě funkce a to

- zajišťuje získání schopností a vlastností k úspěšnému vedení války,
- svou existencí pomáhá vytvářet takové podmínky, které oslabují možnosti potenciálního nepřítele použít k dosažení svých třídně politických cílů ozbrojeného násilí — jako neúnosného rizika.

V tomto smyslu jsou přípravy obrany socialistického státu důležitým předpokladem jednání se státy kapitalistické koalice, pilířem socialistické státní moci, který podporuje odvrácení války a dosahování politických cílů nenásilnou cestou.

V současné etapě vývoje vojenství je pro přípravy obrany charakteristické, že

- jde o velký rozsah náročných opatření, jejichž realizace často převyšuje surovinové, ekonomické, vědeckotechnické a lidské kapacity jednoho, zejména

malého státu. To vyplývá z objektivní technologické složitosti ozbrojeného zápasu. Jejím základem je neustálý růst vědeckého poznání a rozvoj vojenské techniky. Dále to vyplývá z faktu, že obsah a prostorový účinek ničivých prostředků je prakticky neomezený, což si vynucuje plánování a realizaci obtížných a současně nákladných opatření na území státu;

— přípravy obrany přestaly být náplní krátkého předválečného období. Mají dlouhodobý a soustavný ráz. Jednak proto, že síly a prostředky včetně materiálových rezerv pro válku nemůžeme vytvořit v relativně omezeném časovém období, a také proto, že vojenská technika poměrně rychle morálně stárne a musíme ji obnovovat ve stále kratších časových cyklech. To podstatně zvyšuje náklady na přípravu obrany, na nákup vojenské techniky, licenci, na výzkum, vývoj, výrobu i na trvalou a soustavnou přípravu specialistů;

— účinné přípravy na válku přesáhly rámec možností a přestaly být záležitostí jednoho, zejména malého i středně velkého státu. Z koalčního charakteru války vyplývá i nutnost těsné koordinace opatření ve všech sférách příprav, zejména v oblasti politické a hospodářské a ve výzbroji a výrobě vojenské techniky;

— příprava obrany a vedení války přestaly být výlučnou záležitostí ozbrojených sil a staly se předmětem zájmu a plnění všech institucí státu a společnosti.

Přípravy obrany zahrnují v současné době širokou škálu činností a složitých součinností vojenských i nevojenských orgánů a organizací nejen ve vnitrostátním, ale také v koalčním rámci. Z toho vyplývá i nutnost, aby přípravy obrany státu řídily nejvyšší stranické a státní orgány a aby byly k tomu vytvořeny potřebné orgány s rozsáhlou pravomocí.

Z těchto obecně platných podmínek a z leninských principů budování a řízení obrany socialistické vlasti budou vycházet i zásady řízení ČSSR z hlediska obrany. Zásady řízení obrany ČSSR budeme obecně formulovat tak, aby měly dlouhodobou platnost.

Obecné zásady pro řízení příprav obrany ČSSR v míru i pro řízení ČSSR za branné pohotovosti státu

Obrana socialistického státu je jedním ze základních celospolečenských úkolů, na němž se v diferencované míře podílejí všechny prvky společenského systému. Proto jsou otázky obrany země trvalou a neoddelitelnou součástí řídicích činností všech stranických a státních orgánů a společenských organizací.

Vedoucí politickou silou v systému řízení obrany země je Komunistická strana Československa. Tato řeší otázky obrany státu z třídního a internacionálního hlediska, vypracovává linii branné politiky, sjednocuje a usměrňuje celospolečenské úsilí k obraně.

Další obecnou zásadou je, že řízení obrany ČSSR v míru i za branné pohotovosti je uplatňováno na **internacionálních zásadách**. Vrcholným orgánem členských států Varšavské smlouvy je Politický poradní výbor. Z jeho doporučení plně vycházejí stranické a státní orgány při řízení obrany ČSSR.

Při řízení obrany státu je nezbytné **uplatňovat poznatky a zkušenosti členských států Varšavské smlouvy, zejména Sovětského svazu.**

Jedním ze základních principů zabezpečení obrany ČSSR je **centralizované řízení**, které vytváří podmínky pro spolehlivé a efektivní řízení státu i v nejsložitější variantě zahájení a vedení války. Obrana státu musí být řízena komplexně na základě perspektivní koncepce. Vyplývá to z charakteru soudobé války.

Systém řízení příprav k obraně v míru musí vytvořit základní předpoklady **pro rychlý a plynulý přechod orgánů a organizací z mírových podmínek na činnost za branné pohotovosti státu bez podstatných кадровých a strukturálních změn.**

KSČ uskutečňuje brannou politiku v oblasti státního řízení.

a) **po linii rad obrany**, která je základní pro řízení obrany země. Tuto linii řízení určuje především Rada obrany státu, která řeší základní koncepční otázky obrany státu a rozhoduje o jejích hlavních opatřeních. Rady obrany ostatních stupňů zabezpečují úkoly stanovené Radou obrany státu v konkrétních podmínkách svého teritoria;

b) **po vládní linii**, reprezentované vládami ČSSR, ČSR a SSR a národními výbory, které v řízení obrany plní funkce a povinnosti vyplývající ze zákonů a realizují je v souladu s usneseními příslušné rady obrany. Probíhá rovněž resortní (odborná, odpovědná, oborová) linie řízení v rámci ministerstev a ostatních ústředních orgánů, podniků, závodů a zařízení.

Úloha presidenta ČSSR, Federálního shromáždění v otázkách obrany, jakož i jejich vztah k Radě obrany státu vyplývají z příslušných zákonů.

Dále chceme podrobněji rozvést hlavní zásady řízení **příprav obrany státu v míru**, které plně vychází z obecných zásad platných pro mírové období příprav obrany a pro řízení ČSSR za branné pohotovosti státu a v nedílné jednotě na ně navazují.

Jak jsme již uvedli, příprava k obraně státu v míru je dlouhodobým a složitým úkolem. Jeho obtížnost vyplývá z objektivního faktu, že těžiště činnosti převážné většiny oblastí a prvků branného systému spočívá v mírovém budovatelském úsilí. Naproti tomu ve válečném období veškeré úsilí stranického, státního a společenského organismu je zaměřeno téměř výlučně na řešení otázek obrany státu.

Proto také nemůžeme již v míru přecházet na všechny válečné podmínky odpovídající struktury a zabezpečit všechny činnosti a hmotné prostředky pro válku. Je však nutné pro ně vytvořit potřebné předpoklady a zejména zabezpečit, aby příslušné kádry získaly již v míru návyky, potřebné pro činnost za války.

I přípravy v míru mají jednoznačně třídní povahu a jejich zabezpečování je možné jen v rámci socialistické koalice — Varšavské smlouvy. **Politické usměrňování, sjednocení a sladění složitého organismu branného systému ČSSR ve vnitrostátních vazbách i v rámci Varšavské smlouvy může zabezpečit jen KSČ,** její ústřední výbor a další stranické orgány prostřednictvím stranických organizací a členů strany v orgánech státní správy a ve společenských organizacích.

Vedoucí úloha KSČ je tedy nejzákladnějším předpokladem důsledného určení třídně politického charakteru branného systému ČSSR. Otázky vojenské výstavby, obrany a bezpečnosti státu jsou v třídně rozděleném světě neoddelitelné od celkového rozvoje socialistické společnosti. Předpokladem maximální

efektivnosti a pružnosti branného systému ČSSR je jednotu politických, ekonomických a vojenských stránek, což musí zabezpečovat systém řízení.

KSČ uplatňuje svůj vliv především v rozhodujících otázkách branného systému, kde určuje jejich orientaci a základní kvality. Hlavní směry uplatňování vlivu KSČ na řízení přípravy obrany ČSSR v míru — viz článek pplk. ing. K. Boušky „Obecné principy (zásady) dalšího zdokonalování branného systému ČSSR“ (VM 6/1973), proto je nebudeme opakovat.

V tomto úsilí vychází komunistická strana ze současné etapy vývoje naší společnosti, kterou chápe v jednotě jejích vnitřních a mezinárodních aspektů. Zdůrazňuje zejména **třídní funkci a třídní charakter** veškeré naší činnosti a naše **internacionální poslání**. Cílem této činnosti je vytvářet a udržovat hodnoty zabezpečující rozvoj socialistického státu a jeho uchování v případě války.

Ústřední výbor KSČ a jeho předsednictvo určují v duchu generální linie sjezdu v zásadních otázkách vojenskopolitickou linii, která je závazná pro všechny politické, hospodářské, vojenské a společenské instituce. Vliv KSČ uplatňuje širokou škálou forem především prostřednictvím územních orgánů KSČ, zkušených stranických pracovníků ve státních orgánech a společenských organizacích. Zastoupení představitelů stranických orgánů v nejvyšších státních funkcích umožňuje uplatnit vliv strany na všechny oblasti branného systému.

Vedoucí úloha komunistické strany je základním předpokladem důsledného plnění třídní politického určení branného systému státu jako socialistického ozbrojeného organismu.

Význačnou úlohu a místo při řízení příprav obrany ČSSR v míru mají vrcholné státní orgány.

Řízení těchto příprav v době míru je nedílnou součástí řízení proporcionálního rozvoje socialistické společnosti. Jednotlivá opatření musí vycházet z toho, aby vždy umožňovala **rychlý a hladký přechod z mírových podmínek na válečné bez podstatnějších kádrových, strukturálních a metodických změn.**

Ze společenské závažnosti, složitosti a všestranné náročnosti řízení obrany země v soudobých podmínkách vyplývá, že tento složitý a dynamický proces musíme pečlivě organizovat a připravovat již v míru. Proto všechny federální i národní resorty, orgány a instituce, společenské organizace a jejich vedoucí funkcionáři na všech stupních řízení státní a společenské činnosti mají plnou osobní odpovědnost za komplexní a cílevědomé řízení a realizaci branných opatření v rámci své působnosti.

Jedním ze základních předpokladů při plnění úkolů obrany státu v míru je upevňování centrálního řízení v rozhodujících otázkách obrany státu se současným zvyšováním odpovědnosti i pravomoci ve všech ostatních otázkách na příslušných nižších úrovních řízení. Řízení příprav k obraně státu zapadá organicky do rámce obecných zásad řízení státu a jeho organismu.

Princip centralizovaného řízení příprav státu k obraně platí i ve federativním uspořádání ČSSR. Vychází plně z ústavních zákonů č. 143/1968 Sb., o českosloveské federaci a ústavního zákona č. 125/1970 Sb., podle kterých otázky obrany jsou ve výlučné federální pravomoci.

Základní linii řízení příprav obrany v míru tvoří systém rad obrany na jednotlivých stupních řízení, i když v míru vystupuje výrazněji do popředí úloha i ostatních státních institucí, především úloha federální a národních vlád.

Rady a obrany jsou vytvořeny na základě ústavního zákona č. 10/1969 Sb., o Radě obrany státu. Rada obrany státu v duchu vojenskopolitické linie KSČ rozhoduje o přípravě všech zásadních vojenských, bezpečnostních a ochranných opatření a o ekonomickém zabezpečení příprav obrany ČSSR. Rady obrany nižších stupňů potom zabezpečují splnění úkolů na svém teritoriu. Rady obrany mají právo ukládat úkoly k přípravě obrany orgánům a organizacím své úrovně řízení a podřízeným radám obrany.

Jako odborné pracovní orgány mají Rada obrany státu, rady obrany ČSR a SSR sekretariáty, u rad obrany nižších stupňů tuto funkci zastávají sekretáři.

Tyto na základě všestranných poznatků a potřeb obrany vypracovávají a doporučují v součinnosti s příslušnými institucemi radám obrany k rozhodnutí zásadní otázky příprav k obraně. Podle rozhodnutí rad obrany koordinují a zabezpečují kontrolu přijatých opatření a soustřeďují informace o stavu příprav k obraně. Na plnění úkolů sekretariátů se podílejí podle rozhodnutí rady obrany pracovníci především z vojenských a bezpečnostních institucí, pracovníci civilní obrany, plánovacích komisí a odborů, spojů, dopravy, zdravotnictví a po dohodě s příslušným orgánem KSČ i pracovníci Lidových milic.

Vláda ČSSR a vlády ČSR a SSR řídí a koordinují činnost podřízených orgánů a organizací k zajištění cílevědomé přípravy obrany státu v souladu s usneseními a rozhodnutími rad obrany. Usnesení a směrnice vlády ČSSR v otázkách obrany jsou závazné pro vlády ČSR a SSR. Zatímco Rada obrany státu rozhoduje o všech zásadních otázkách přípravy k obraně — zejména takových, které s ohledem na utajení nemohou vejít v širší známost, vláda ČSSR řeší všechny ostatní otázky spojené s přípravou obrany a budováním branného systému.

Ministerstva ČSSR, ČSR a SSR plní v přípravě obrany úkoly dané jim jejich působností a rozhodnutími rad obrany a vlád. Federální ministerstva v otázkách obrany resortně řídí odpovídající resorty národních vlád. Koordinujícím orgánem v přípravě k obraně je ve vojenské oblasti federální ministerstvo národní obrany, v oblasti bezpečnostní a civilní obrany federální ministerstvo vnitra a v ekonomické oblasti státní plánovací komise.

Hlavním prostředkem koordinace a účelné součinnosti všech státních orgánů a společenských organizací při přípravách obrany ČSSR v míru jsou hlavní plánovací dokumenty k zabezpečení obrany ČSSR, o kterých pojednává článek pplk. B. Zýky a pplk. ing. K. Boušky ve VM 7/1973.

Ozbrojené složky, které za branné pohotovosti budou plnit úkoly obrany a ochrany teritoria ČSSR, můžeme ve smyslu ustanovení branného zákona rozdělit na

- ozbrojené síly, které se dále dělí na
 - vojska ČSLA, ve kterých nejdůležitější úlohu hrají
 - polní vojska a
 - vojska protivzdušné obrany státu;
- vojenské jednotky federálního ministerstva vnitra a to
 - vojska Pohraniční stráže,
 - vojska civilní obrany a
 - ostatní vojenské jednotky federálního ministerstva vnitra, doplňované na základě branné pohotovosti;

- Sbor národní bezpečnosti, který se dělí na
 - veřejnou bezpečnost a
 - státní bezpečnost;
- Sbor nápravné výchovy v resortech ministerstva spravedlnosti ČSR a SSR;
- Lidové milice, které přímo řídí příslušné orgány KSČ;
- veřejné ochranné sbory (např. útvary požární ochrany).

Výstavbu a přípravu ozbrojených složek řídí v míru ty instituce, do jejichž oblasti příslušné složky funkčně náleží. Z principů řízení ČSSR z hlediska obrany však vyplývá i zásada uplatňovat již v míru nezbytné sladění a koordinaci výstavby a přípravy ozbrojených složek. Toho dosahujeme systematickým plněním úkolů dalšího zdokonalování branného systému ČSSR.

Přípravy k obraně **v národním hospodářství** jsou nedílnou součástí realizace vojenské politiky KSČ.

Rozhodující zásadou řízení příprav v národním hospodářství je uplatňování principu centrálního řízení, který musí umožňovat plynulý přechod k řízení národního hospodářství v době války. Přípravy k obraně jsou nedílnou součástí činnosti řídicích orgánů všech stupňů.

Za celkové přípravy k obraně v národním hospodářství odpovídá vláda ČSSR, která schvaluje zvláštní část státního plánu rozvoje národního hospodářství, v němž stanoví úkoly federálním orgánům a orgánům ČSR a SSR. V těchto otázkách národní orgány státní správy odborně řídí odpovídající federální orgány státní správy.

Přípravy v oblasti hospodářské mobilizace v národním hospodářství metodicky řídí Státní plánovací komise.

Vláda ČSR a SSR odpovídá za plnění úkolů vyplývajících pro orgány republik ze zvláštní části státního plánu rozvoje národního hospodářství.

Odborným a koordinujícím orgánem v celém rozsahu příprav k obraně státu je federální ministerstvo národní obrany. Generální štáb ČSLA plní úlohu sekretariátu Rady obrany státu*).

Přípravy k obraně státu ve vojenské oblasti řídí v ČSLA federální ministerstvo národní obrany a u vojsk ministerstva vnitra federální ministerstvo vnitra*).

Přípravy k obraně státu v bezpečnostní oblasti řídí federální ministerstvo vnitra*).

Přípravy k obraně státu v oblasti Civilní obrany řídí ministr vnitra ČSSR — velitel CO ČSSR centralizovaně prostřednictvím územních velitelů CO*).

Za přípravy **k obraně státu v národním hospodářství** odpovídá vláda ČSSR a metodicky je řídí Státní plánovací komise*).

Řízení politicko-ideové výchovy v oblasti branné politiky je součástí ideologické práce strany, která probíhá pod jejím vedením. Je zaměřeno na cílevědomé a systematické ovlivňování procesu přípravy společnosti k obraně, upevňování socialistického vlastnictví, proletářského internacionalismu, objasňování leninských principů výstavby a upevňování obrany země a jejích ozbrojených sil.

Politicko-ideová činnost na úseku obrany státu je nedílnou součástí činností všech orgánů, organizací a institucí.

Národní fronta a společenské organizace v ní sdružené se aktivně podílejí na přípravách k obraně státu. Ve své činnosti se řídí směrnicemi a pokyny

*) Odstavce takto označené rozvedeme v samostatném článku.

ÚV KSČ, doporučeními Rady obrany státu, zákony a ostatními právními předpisy.

Zvláštní postavení v tomto směru mají v Národní frontě společenské organizace s brannou náplní činnosti, které v odborných otázkách plní podle uzavřených dohod požadavky příslušných federálních orgánů státní správy.

Důležitá úloha připadá Československému rozhlasu, Československé televizi, Československé tiskové kanceláři a Československému filmu, které v rámci komplexního ideologického působení operativně a cílevědomě působí při ovlivňování myšlení a jednání obyvatelstva při přípravách státu k obraně. Jejich činnost je obsahově řízena ÚV KSČ.

Jednou z důležitých zásad systému řízení je příprava a zdokonalování **odolnosti válečných pracovišť**, včetně systému jejich spojení.

Zvláště je třeba věnovat soustavnou pozornost přípravě **řídících kádřů** k plnění úkolů za branné pohotovosti státu, která vytváří nezbytné předpoklady pro efektivní řízení.

Pro potřeby obrany ČSSR je nezbytné rozvíjet i **vědeckou činnost**. K zabezpečení tohoto úkolu je třeba v plném rozsahu využívat celostátní vědeckovýzkumnou základnu.

Jednou z forem řízení příprav státu k obraně je i **legislativní činnost**, která vytváří v československém právním řádu nezbytné předpoklady pro zabezpečení zájmů a potřeb obrany. Legislativa přitom vychází z jednotné koncepce a z požadavků fungování československého právního řádu za branné pohotovosti státu.

Nedílnou součástí řízení příprav obrany ČSSR v míru je i **kontrolní činnost**. Přípravy k obraně kontrolují řídící orgány všech stupňů v rozsahu své pravomoci.

Závěrem chceme zdůraznit, že zdokonalování systému řízení obrany státu je nedílnou součástí rozvoje socialistického státu a chápeme je jako nepřetržitý proces.

Důsledné řízení příprav obrany ČSSR v míru má vytvořit nezbytné předpoklady k dalšímu jednotnému zdokonalování branného systému ČSSR jako celku a současně vytvořit základní podmínky k proporcionálnímu rozvoji jeho jednotlivých oblastí — podle jejich důležitosti v systému obrany ČSSR.

K PROBLEMATIKE ŠTÁBOV RÁD OBRANY

Vojnové hry z roku 1972 a 1973 s niektorými zložkami branného systému na stupni republiky, krajov a okresov v Slovenskej socialistickej republike ukázali potrebu teoreticky rozpracovať metódu práce rád obrany a najmä ich pracovných orgánov v období brannej pohotovosti štátu a vyjasniť tiež postavenie, zloženie a úlohy pracovných orgánov rád obrany.

V tomto článku chcem podnietiť záujem a diskusiu práve k problematike štábov rád obrany (tj. pracovných orgánov RO).

Spoločenská prax potvrdzuje, že žiaden riadiaci orgán nemôže vo svojej praktickej činnosti pôsobiť bez určitého odborného výkonného, pomocného či administratívno-organizačného aparátu, ktorý kvalifikovane zabezpečuje riadiaci cyklus orgánu.

Z tohoto hľadiska nám cvičenia umožnili do určitej miery vytypovať okruh práce, úlohu a miesto pracovných orgánov rád obrany v rámci riadiacej štruktúry a z toho vyvodili i zdroje a odbornosť špecialistov, ktorých je treba do nich delegovať a akým smerom zamerať ich právu.

Prv než budem ďalej hovoriť o štáboch rád obrany, chcem zaujať stanovisko aj k ich samotnému názvu. Či to má byť „štáb“, „sekretariát“ alebo „pracovný orgán rady obrany“.

Ak si vyjasníme obsah a charakter predpokladanej činnosti tohoto pracovného kolektívu, najdeme dostatok dôvodov, aby sa nazýval „štábom“. V jeho práci nepôjde len o vytváranie organizačno-materiálnych podmienok pre činnosť rady obrany, o technickú prípravu materiálov, písomností rady obrany alebo jej jednotlivých členov apod. Na takúto prácu by stačil skutočne veľmi malý sekretariát na čele s dôstojníkom a s niekoľkými administratívnymi pracovníkmi. Pôjde však o skutočnú „štábnu“ prácu, ktorú poznáme z práce v armáde, ale aj z civilného života. Čo charakterizuje štábnu prácu?

Štábnu prácu charakterizuje mnohostranná odborná-politická činnosť, zameraná na zabezpečenie všetkých fáz riadiaceho cyklu riadiaceho orgánu, alebo náčelníka. To znamená, že štáb plní najmä

— zber, triedenie informácií, analýzu a vyvodenia záverov z nich,

— zabezpečuje objektívne posúdenie analýzy a záverov z informácií v spolupráci s ďalšími odbornými pracovnými skupinami,

— zo záverov vyvodzuje návrhy na rozhodnutia, pripravuje zdôvodnené rozhodnutia (uznesenia) a obhajuje ich,

— vypracováva odborné stanoviská k návrhom, alebo k rozhodnutiam iných orgánov a skúma ich politickú únosnosť,

— zabezpečuje preniknutie rozhodnutí

[uznesení] k vykonávateľom v neskreselej forme a zabezpečuje aj ich správny výklad a pochopenie.

— zabezpečuje vykonávateľom pomoc pri plnení rozhodnutí (je teda aj koordinátorom) a kontroluje ich plnenie; v niektorých prípadoch (pri nebezpečí z premeškania) bude štáb pri kontrolách vybavený aj takou právomocou, aby mohol na mieste odborne ovplyvňovať splnenie rozhodnutí (uznesení).

Z tohoto stručného obsahu a charakteru práce vyplýva, že pracovný orgán, ktorý má sústreďovať a triediť informácie, analyzovať ich a pripravovať rozhodnutia a stanoviská, usmerňovať vykonávateľov, náročne kontrolovať plnenie úloh, atď. nemôže byť — ak nechceme oslabiť úlohu a miesto rád obrany — žiadnym administratívnym sekretariátom, ale opravdovým štáбом, od ktorého sa vyžaduje odborná práca.

Systém rád obrany bol zákonom kodifikovaný a je považovaný za nosnú kostru riadenia priprav obrany v mieri, prechodu štátu na brannú pohotovosť ako aj riadenia samotnej obrany štátu vo vojne. Nie je možné si predstaviť, aby orgány s takou veľkou právomocou a zodpovednosťou mohli existovať a realizovať svoju funkciu bez určitého, veľmi konkrétneho špecifikovaného pracovného aparátu. V dobe mieru je na okrese a kraji len sám tajomník rady obrany, na stupni národnej republiky len malý sekretariát. Ako však pracujú tieto zabezpečovacie orgány? Každý problém riešia vo veľmi úzkej spolupráci s odbornými orgánmi, radia sa, konzultujú, vyjašňujú stanoviská, skúmajú podmienky a často aj spoločne pracujú na veciach, či už ako vedúci alebo ako spolupracovníci. Veď aj samotná práca a riadenie cvičení je výsledkom práce takýchto dočasne vytvorených kolektívov — štábov.

Tento spôsob môžeme praktikovať v plnom rozsahu v mierovej práci, kedy je pomerne dostatok času, nie sú veľké priestorové vzdialenosti medzi jednotlivými orgánmi a nevedieme bojovú činnosť.

Vo vojne musí byť prísna centralizácia, rýchlosť a rozhodnosť v práci a žiadna dobrovoľnosť a presvedčovanie o nutnosti rýchlej práce. Teda aj systém štábnej práce nadobudne iného charakteru, budeme naň klásať kvalitatívne i kvantitatívne iné požiadavky. Formy a metódy vo vojne musia byť premyslené už v mieri a organizáciu štábov rád obrany prispôbime ich poslaniu za vojny. To znamená, že cieľavedomú prípravu je treba rozpraco-

vaf a viesť s veľkou náročnosťou a sústavne.

Keď hovorím o vytváraní rád obrany, mám na mysli aj ekonomické hľadiská. Preto nechápem ich tvorenie tak, že už v dobe mieru budú na všetkých stupňoch vytvorené a personálne naplnené. Som však toho názoru, že zárodok takého štábu by mal byť na príslušnom stupni vytvorený, ktorý by sme v prípade prechodu štátu na brannú pohotovosť plánovali (na základe tabuliek vojnových počtov a predurčení) rozvíjali. Vojnové predurčené štáby mali by ako celok v dobe mieru spracovávať dokumenty pre riadenie obranných opatrení daného teritória a pravidelne sa zúčastňovať teritoriálnych cvičení.

Keď som hovoril o charaktere štábnej práce, naznačil som v podstate obsahovú stránku úloh, ktoré by štáby rád obrany mali plniť. Náзорnejšie sa však prejaví, keď ich zhruba rozoberiem aj v celom ich rozsahu. Napr. pod úlohou „zber a triedenie informácií“ je treba vidieť, že pôjde o zber a triedenie zo sféry:

— vojenskej (informácie o situácii a potrebách vlastných a spojeneckých vojsk na teritóriu),

— ochrany a bezpečnosti,

— ekonomickej,

— zásobovacej,

— pracovných síl,

— energetiky,

— zdravotníckej,

— dopravy a ďalších,

pričom každá z týchto sa ešte ďalej delí na rôzne odvetvia a má svoje výrazné „civilté“ špecifiky.

Tento rozsah práce sa bude prelínať vo všetkých úlohách práce štábov. Pravdaže, aby sme mohli od získania informácií až po vydanie rozhodnutia (uznesenia) zvládnuť celý rozhodovací cyklus, ku tomu máme k dispozícii ministerstvá a iné odborné orgány, no v štáboch rád obrany by mali byť zastúpení predstavitelia najdôležitejších, rozhodujúcich ministerstiev a orgánov. Títo by plnili nielen úlohu styčných orgánov od štábu rady obrany k svojmu ministerstvu alebo orgánu, ale často by pôsobili aj ako poradcovia pri riešení problémov svojho rezortu v prípadoch, keď by sme nemohli čakať na riešenie od kompetentného orgánu, alebo by to nebolo nutné, prípadne ak by príslušný orgán bol vyradený z činnosti.

Toto hľadisko nám umožňuje stanoviť najoptimálnejšie zloženie štábov a ich doplnenie odbornými kádrami. Do štruktúry

štábov rád obrany podľa môjho názoru by patrili pracovníci

— armády (Vojenských okruhov a MVS),

— hlavných, rozhodujúcich rezortov (orgánov MV, CO, energetiky, dopravy, spojov a zdravotníctva),

— stranických orgánov [v tom aj EM),

— administratívneho charakteru pre zabezpečenie bežnej činnosti rady obrany a jej štábu.

Nebolo by správne, keby som chcel už dnes povedať, o aký počet ľudí by išlo na tom—ktorom stupni riadenia. To by vyžadovalo ďalšieho všestrannejšieho rozboru (k čomu sa chcem v diskusii vrátiť) a preskúšania na praktických zamestnaniach a cvičeniach. Zásadne však tieto štáby by nemali byť veľké, aby neboli ťažkopádne, málo operatívne telesá.

Záverom chcem ešte raz zhrnúť zá-

kladné myšlienky článku a tak zvýrazniť obsah navrhovanej diskusie.

Vrcholné orgány rád obrany bez kvalifikovaného odborného aparátu ťažko môžeme nazvať riadiacimi; ich efektívne pôsobenie a funkčné opodstatnenie vymedzené zákonom o radách obrany, by sa skôr alebo neskôr ukázalo nereálnym. Aparát pre zabezpečenie činnosti rád obrany mal by byť štáb schopných a prípravných ľudí, so všetkými atributmi pracovníkov štábnej služby. Bolo by neúnosné vytvárať takýto štáb už v dobe mieru. Je však žiadúce, aby v mieri mal zárodok, ktoré by sa pri prechode štátu na brannú pohotovosť naplnili na počty, stanovené tabuľkami vojnových počtov. Tento plánovaný pracovný orgán — štáb by sa mal v dobe mieru cieľavedome a náročne teoreticky pripravovať na plnenie úloh a zdokonaľovať formou praktických zamestnaní a cvičení. Charakterom práce, podľa môjho názoru, by tento štáb mal byť nadrezortným orgánom.

OBRANA A OCHRANA TERITÓRIA

Chceme sa zmieniť o niektorých poznatkoch a skúsenostiach pri riešení problematiky spolupráce vojenských orgánov s civilnými orgánmi a organizáciami, ktoré sme získali pri rôznych zamestnaniach a súčinnostiach cvičeniach s jednotlivými ministerstvami Slovenskej socialistickej republiky.

Veľký význam pre koordinovanie celkovej činnosti v dobe mieru i za vojny zohráva Odbor obrany a bezpečnosti vlády Slovenskej socialistickej republiky, ktorý v súčasnej dobe koordinuje jednotlivé úlohy v tesnej súčinnosti s veliteľstvom okruhu, orgánmi a organizáciami Slovenskej socialistickej republiky. Jediné spoločným úsilím a vzájomnou spoluprácou môžeme vytvoriť vhodné podmienky pre obranu a ochranu teritória. Spoločným úsilím musíme už v dobe mieru vytvoriť také predpoklady, aby sme nemuseli zásadne meniť spracované a schválené dokumenty pri prechode na vojnový stav.

Máme za to, že nie všetky orgány a organizácie si dostatočne uvedomujú úlohu a opodstatnenie Odboru obrany a bezpečnosti. Podľa našich poznatkov je tento orgán veľmi dôležitý a potrebný, pretože cestou tohoto je možné zabezpečovať a koordinovať jednotlivé úlohy, ktoré sú bezprostredne nutné k obrane a ochrane Slovenskej socialistickej republiky v nadväznosti na celkovú obranu našej vlasti i ostatných socialistických krajín.

Podľa súdobých zásad vedenia budúcej možnej vojny, bude mať dôležitú úlohu, okrem ozbrojených síl aj celé teritórium štátu. K tomu považujeme za dôležité ujasniť si, čo rozumieme pod pojmom **teritórium**. Pod týmto pojmom chápeme celé územie krajiny s jeho obyvateľstvom, surovinovými zdrojmi, priemyslom, poľnohospodárstvom, prírodným, technickým a

kultúrnym bohatstvom krajiny. Je to vlastne súhrn materiálnych a ľudských zdrojov, ktoré určujú a vytvárajú podmienky pre činnosť poľných, ale i teritoriálnych vojsk. Rozhodujúci význam má pri tom ekonomika štátu, morálno-politický stav obyvateľstva, komunikačná sieť, prostriedky dopravy, veda a technika. V súdobých podmienkach pevnosť teritória a jeho schopnosť byť spoľahlivým základom pre bojujúce vojská po materiálnej a morálnej stránke je jedným z najdôležitejších činiteľov, ktoré ovplyvňujú a určujú priebeh a výsledok vojny.

Súčasný prostriedky ozbrojeného zápasu môžu spôsobiť značné ztráty a dezorganizovať celé teritórium bojujúcich krajín. Nemôžeme zastierať, že práve medzikontinentálne balistické riadené strely s jadrovými hlavicami sú určené mimo iného i pre ničenie hospodárskych i komunikačných, ale i iných dôležitých objektov na teritóriu štátu. To znamená, že po použití jadrových zbraní bude po určitú dobu na rušená možnosť centrálného riadenia nižších riadiacich stupňov teritória. Tejto situácii musíme čeliť dôslednou prípravou k zvýšenej samostatnosti v riadiacej činnosti všetkých teritoriálnych orgánov s využitím už v mieri spracovaných a schválených dokumentov a plánov.

Zložitosť prípravy teritória na vojnu vyžaduje maximálnu pripravenosť vojenských, politických, správnych a hospodárskych riadiacich orgánov k zabezpečeniu všetkých úloh. S výnimkou politického riadenia, ktoré určuje základné vojensko-politické ciele, stáva sa za vojny obsahom činnosti vojenského, štátneho, hospodárskeho riadenia plnenia úloh v prospech ozbrojených síl a organizácie všestranného zabezpečenia potrieb ozbrojeného zápasu.

Pri tom budú mať dôležité miesto **Rady obrany** všetkých stupňov, ktoré boli zriadené na základe prijatia ústavného zákona číslo 10/1969 zb. Federálnym zhromaždením 31. 1. 1969.

Zloženie jednotlivých rád plne zodpovedá súčasným požiadavkám riešenia úloh z hľadiska obrany a ochrany teritória a plnenie úloh v dobe mieru i za vojny. Ide predovšetkým o úlohy v oblasti:

- zabezpečovania potrieb ozbrojených síl,
- hospodárskomobilizačných príprav,
- operačnej prípravy štátneho územia,
- civilnej obrany a verejného poriadku za vojny,
- prípravy občanov k obrane.

Tieto úlohy bezprostredne súvisia s úlohami, ktoré plnia ozbrojené zložky a zvlášť armáda, avšak v prospech bojujúcich poľných vojsk, ale i teritoriálnych jednotiek.

V niektorých prípadoch sme si ani neuvedomovali, ako je dôležitá a nutná vzájomná spolupráca medzi armádou a ostatnými inštitúciami štátnej správy pri plnení jednotlivých úloh z hľadiska obrany a ochrany teritória. V súčasnej dobe sme dosiahli zlepšenia vzájomnej spolupráce, pretože jednotlivé úlohy sú precvičované a riešené na spoločných zamestnaniach, cvičeniach a poradách.

Veľký význam pre celkovú činnosť a pochopenie má vzájomné poznanie funkčných povinností a možností jednotlivých orgánov, organizácií a inštitúcií. Toto sa nám potvrdilo pri plnení úloh mierového života i pri veľkých spojeneckých cvičeniach, kedy sme zabezpečovali pobyt a presuny vlastných i spojeneckých vojsk. Keď si podrobne rozoberieme jednotlivé úlohy, tak vidíme, že rady obrany zasahujú prakticky do všetkých oblastí života na teritóriu, jak v prospech poľných vojsk, tak i pre organizovanie režimu života na teritóriu. Toto konštatovanie zvlášť vyvstáva, keď si uvedomíme, že územie Východného vojenského okruhu je v súčasnej dobe významnou priemyslovou a hospodárskou oblasťou a má bezprostredné komunikačné a železničné spojenie so susednými socialistickými krajinami, zvlášť so ZSSR. Tieto argumenty podstatne ovplyvňujú celkovú činnosť všetkých teritoriálnych orgánov, organizácií a inštitúcií.

Vedenie trasy plynovodu i ropovodu cez územie Slovenskej socialistickej republiky i jednotlivé priemyslové centrá bezprostredne budú ovplyvňovať i v dobe vojny celkový vývoj z hľadiska potrieb

bojujúcich vojsk i z hľadiska plnenia úloh na teritóriu.

Z týchto dôvodov je bezpodmienečne nutné jednotlivé úlohy zladit' a usmerniť v dobe mieru a tieto precvičovať na spoločných zamestnaniach a cvičeniach.

Z hľadiska týchto faktov poukážeme na niektoré **najdôležitejšie otázky vzájomnej súčinnosti a spolupráce**, hlavne pri zabezpečení vojenskej mobilizácie, zabezpečenia spojenia, technického a materiálneho zabezpečenia.

V podmienkach Východného vojenského okruhu hlavnou úlohou bude vzájomná súčinnosť a spolupráca pri **vojenskej mobilizácii**. Na tomto úkole sa budú bezprostredne podieľať stranické, štátne a vojenské orgány s cieľom vytvoriť maximálne podmienky k tomu, aby jednotlivé úlohy boli splnené v stanovenej norme čo do kvality i kvantity. Pri tom je treba veľkú pozornosť venovať výberu osôb i techniky, ktorá prichádza z národného hospodárstva do armády, alebo ozbrojených zložiek. K splneniu tohoto úkolu už v dobe mieru úzko spolupracujú jednotlivé rezorty i ministerstvá pri príprave plánov, s dôrazom na vyčlenenie osôb a bojeschopnej techniky všetkého druhu. Dopravné inšpektory konajú technické prehliadky techniky, aby technika bola na zodpovedajúcej úrovni a kedykoľvek schopná prevádzky. Referenti jednotlivých závodov, zvlášť na ČSAD, plnia dôležitú úlohu v prospech útvarov, ktoré sa na ich bázi vytvárajú. Bez takejto vzájomnej spolupráce nebolo by možné dôsledne spracovať a zladit' jednotlivé úlohy a zabezpečiť tak najhlavnejšiu úlohu v rámci teritória t. j. splnenie mobilizačných opatrení.

Musíme si tiež uvedomiť, že keď budeme donútení v prípade zahájenia vojny s použitím jadrových zbraní mobilizovať v období hromadného jadrového úderu, alebo tesne po ňom, bude to veľmi obťažné a zložité. V takejto situácii musia funkcionári všetkých stupňov prejavovať vysokú iniciatívu a rozhodnosť v plnení úloh. Musíme využiť všetky prostriedky k včasnému upresneniu rozsahu následkov úderov, k dokonalému rozboru situácie a k prijatiu odpovedajúcich opatrení k ich likvidácii, k okamžitej náhrade ztrát a materiálu. Hlavným vodítkom pre každého musí byť snaha za každú cenu splniť stanovený úkol v určenej dobe a rozsahu, bez zníženého počtu osôb, bojovej techniky a materiálu a bez zníženia bojaschopnosti, spôsobenej narušením morálneho stavu, radiačným ožiarением apod. Najvhodnejším spôsobom ako toho dosiahnuť, bude vyslanie zodpovedných

orgánov k upresneniu situácie (orgánov ČSĽA, CO, SNB, LM apod.) k poskytnutiu potrebnej pomoci na mieste a k prijatiu účinných a odpovedajúcich opatrení k splneniu určených úloh.

Je nutné pri všetkých prípravách počítať s tým, že pri predpokladanom použití jadrových prostriedkov zo strany nepriateľa bude veľká časť územia SSR zamorená radioaktívnym spadom. Dá sa predpokladať, že riešenie radiačnej situácie za týchto podmienok prerastá už rámec operačne taktického zabezpečenia a stáva sa významným činiteľom operačným, ktorý bezprostredne ovplyvňuje činnosť a zabezpečenie ozbrojených síl i celého režimu života na teritóriu.

Škodlivý vplyv radioaktívneho zamorenia sa prejaví nielen v okamžitom vyradení živej sily, ale i bezprostrednom ovplyvnení a zbrzdení mobilizácie vojsk a prechodu národného hospodárstva na vojnový stav.

Za veľmi škodlivý jav v období hromadného napadnutia jadrovými zbraňami považujeme sklon ku generalizovaniu situácie v jednotlivých oblastiach, alebo v súčastiach ozbrojených síl. Zložitost situácie po prvom hromadnom jadrovom údere a jej nepriaznivý vplyv na všetky úseky činnosti zabezpečenia vojsk, nesmie viesť k všeobecnému hodnoteniu stavu záloh podľa prvých neúplných údajov. Výsledkom takéhoto hodnotenia by mohli byť predčasné nesprávne závery o následkoch úderov. Účinky atomových úderov sú predsa závislé na toľkých faktoroch, že i pri zdánlivo podobných podmienkach budú následky napadnutia dvoch susedných okresov zásadne odlišné.

Podkladom pre zdôvodnené a správne rozhodovanie môže byť len konkrétna znalosť každej jednotlivých zasiahnutej oblasti a jednotky. Vždy predsa nedôjde k zamoreniu celého okresu, ani k zasiahnutiu celého zväzku, brigády, útvaru, alebo pripravených záloh. I v takýchto prípadoch musí byť našou snahou maximálne využiť všetkých bojaskopných častí a skupín. Zisťovanie tejto konkrétnej situácie kladie síce mimoriadne vysoké požiadavky na všetky zložky štábu, ale je nevyhnutnou podmienkou reálneho a včasného odstránenia následkov hromadného úderu a vytvorenia podmienok pro ďalšiu úspešnú činnosť vojsk.

Môžeme uvažovať i tak, že v niektorých krajinách nepriaznivých podmienkach budeme musieť prechodne zastaviť mobilizáciu v silne zamorených oblastiach. I keď ide o rozhodnutie veľmi radikálne, ktoré nemôžeme považovať za všeobecne platnú normu, zaistiť nám v týchto výni-

močných prípadoch zníženie počtu ztrát záloh a neskoršie vyššiu bojaskopnosť vojsk. V žiadnom prípade však nesmie dôjsť ku generalizovaniu tejto možnosti tým, že sa budeme snažiť riešiť situáciu všeobecným spomaľovaním mobilizácie. Naším cieľom musí zostať húževnate plnenie plánovaných opatrení a dosiahnutie bojovej a mobilizačnej pohotovosti všetkých vojsk v maximálne krátkej dobe. Len za tohoto predpokladu vytvoríme nezbytné podmienky pre úspešnú činnosť vojsk, k zabezpečeniu obrany a ochrany daného teritória.

Zvlášť si musíme uvedomiť plný rozsah a obsah pojmu „mobilizácia“. Je to okamžik v živote národa, pri ktorom nielen armáda, ale celý štát prechádza v najkratšej dobe do brannej pohotovosti, ktorá vytvára podmienky od samého zahájenia vojny plniť nové a zásadne iné úlohy v najťažšej situácii. To vyžaduje nesmierne úsilie všetkých orgánov a každého občana vlasti, zvlášť príslušníka armády.

Tak, ako budeme musieť spolupracovať pri všeobecnej mobilizácii tak isto musíme venovať pozornosť aj otázkam **zabezpečenia spojenia**.

V súčasných podmienkach využívame stále spojovaciu sieť a stále zariadenia. Tieto otázky sú úzko koordinované s odpovedajúcimi rezortami a už v mieri sú vytvorené podmienky pre zabezpečenie spojenia za vojny. K tomu sú vopred vypracované plány, v ktorých sa prihliada jak k potrebám armády, tak i k potrebám ostatných záujmových zložiek. I táto oblasť bola precvičovaná na spoločných zamestnaniach, na ktorých bola rozobraná celková spojovacia situácia. V posledných rokoch veľkú pozornosť venujeme kábelovému spojeniu a rádioreléovému spojeniu. V podstate upúšťame od povrchového vedenia, pretože toto je veľmi zraniteľné a v dobe vojny nevýhodné. Spojenie za brannej pohotovosti štátu zabezpečujeme centrálnie na jednotlivých stupňoch velenia. Takto organizované spojenie musí zabezpečovať spoľahlivé spojenie s nadriadenými a podriadenými stupňami velenia a súčinnosť s ostatnými orgánmi a organizáciami.

Zabezpečenie presunov na teritóriu bude jednou z dôležitých úloh, pretože presuny budú uskutočňované jak smerom k fronte, tak i od fronty a tiež presuny v národnom hospodárstve. Presunovať sa budú pri tom jak vojská, tak civilné obyvateľstvo a i materiál všetkého druhu. Pre dôsledné zabezpečenie presunov musíme už v dobe mieru spolupracovať so zodpovednými orgánmi ministerstiev, aby

jednotlivé dĺlčie plány boli skĺbené s centrálnym plánom z hľadiska riadenia celkovej dopravy jak po železnici, tak i po komunikáciach.

Dopravu na teritóriu okruhu organizuje a riadi oddelenie vojenskej dopravy cestou krajských správ vojenskej dopravy. V dobe mieru sú v dopravnom pláne zahrnuté všetky úlohy, ktoré budeme plniť za vojny. Jedine takouto štruktúrou môžeme zabezpečiť vzájomnú spoluprácu orgánov dopravy civilného sektoru s orgánmi KSVD i oddelenia vojenskej dopravy teritoriálneho štábu okruhu. Mimo toho musia byť prijaté opatrenia i orgánmi ministerstva vnútra, ktoré bezprostredne budú vykonávať potrebné úlohy na jednotlivých komunikáciach.

K obnove komunikačnej a železničnej siete sú pripravované a precvičované jednotky určených ministerstiev. K plneniu plánovaných úloh vytvárame i materiálne podmienky. Z hľadiska významu teritória SSR tieto úlohy prakticky precvičujeme a tak pripravujeme optimálne podmienky pre zabezpečenie presunov na teritóriu.

Určené ministerstvá a rezorty v duchu Branného systému úzko spolupracujú na zabezpečovaní úloh pri vytváraní etapných staníc, ktoré sú bezpodmienečne nutné na zabezpečenie presunov na automobilnej sieti.

Z tohoto vidíme, že na presunoch sa podieľajú jednotlivé rezorty a ministerstvá a preto musíme bezpodmienečne zabezpečiť ich vzájomnú súčinnosť a spoluprácu už v dobe mieru, aby tak mohli byť včas splnené určené úlohy.

Z hľadiska obrany a ochrany teritória je tiež nutné úzko spolupracovať s orgánmi CO. Táto spolupráca sa prejavuje už v dobe mieru pri výbere jednotlivých priestorov pre vojská i evakuáciu obyvateľstva. Pri riešení evakuácie musíme prihliadať, aby sa tieto priestory neprekrývali a nebolo zbytočné nahromadenie živej sily i techniky v jednom priestore. I pre evakuáciu jednotlivých závodov a pre zaujetie vojnových pracovísk riadiacimi orgánmi musíme vytvoriť optimálne podmienky.

I z tejto oblasti máme poznatky a skúsenosti. Ukazuje sa, že všetky opatrenia zo strany civilnej obrany musíme koordinovať. Robí to funkcionár štábu okruhu určený do centrálnej koordinačnej komisie SSR, ktorý z pohľadu a potrieb armády usmerňuje jednotlivé opatrenia z hľadiska celkovej činnosti obrany a ochrany teritória a plnenia úloh na teritóriu. Zo štábov miestnych vojenských správ i krajských správ vojenskej dopravy sú určení funkcionári na nižších stupňoch.

Spolupráca a súčinnosť s orgánmi CO je nutná i z hľadiska **likvidácie následkov po úderoch zbraní hromadného ničenia**. Túto činnosť síce koordinujú jednotlivé rady obrany, ale výkonným orgánom budú spravidla štáby CO s určenými jednotkami a prostriedkami. Táto oblasť si zasluhuje ďalšieho rozpracovania a preto by bolo i žiadúce prakticky preveriť odstraňovanie týchto následkov, i keď v improvizovanom rozsahu. Všetko však musí smerovať k tomu, aby sa našiel vhodný spôsob a metodika práce pri plnení tak náročného úkolu, ako je obnovenie života a režimu na teritóriu. Podľa skúseností a poznatkov zo živelných pohrom, zvlášť pri povodniach na rieke DUNA a VÁH, sme mali možnosť preveriť, koľko úsilia a námahy vyžaduje táto činnosť. K plneniu tohoto úkolu boli zainteresované všetky zložky civilného sektoru i armády, aby boli uchránené hodnoty na ľudských životoch, materiáli a zvieratách. Tieto skúsenosti ukazujú, že likvidácia následkov po úderoch zbraní hromadného ničenia bude značne ťažká. Preto už v dobe mieru je potrebné celú túto činnosť mať premyslenú, ale i dokumentačne zpracovanú.

Z týchto faktov, poznatkov a skúseností je vidieť, že obrana a ochrana teritória je nielen vecou armády a ostatných ozbrojených zložiek. Na záver článku chceme použiť citátu z dokumentov XIV. zjazdu KSČ: "... obrana našej slobody a socialistických vymožeností je trvalou úlohou celej spoločnosti, nielen ozbrojených síl, ale i všetkých štátnych, spoločenských organizácií a inštitúcií, ktoré zabezpečujú úlohy obrany krajiny komplexne, v jednotnom Brannom systéme..." Jedine spoločným úsilím všetkých zainteresovaných organizácií a inštitúcií môžeme dosiahnuť ďalšieho zskvalitnenia úloh obrany a ochrany teritória a tak v praxi uplatňovať vojenskopolitickú líniu XIV. zjazdu KSČ. Musíme mať stále na pamäti, že podstata a cieľ imperializmu sa nemenia. Zaistenie obrany štátu a celej koalície štátov Varšavskej zmluvy je preto jednou z najdôležitejších funkcií socialistického štátu.

V článku sme si nepoložili za cieľ rozobrať všetky úlohy, súvisiace s obranou a ochranou teritória. Chceli sme sa len podeliť so skúsenosťami a poznatkami získanými pri zamestnaniach a poradách na stupni Východného vojenského okruhu s Odborom obrany a bezpečnosti vlády Slovenskej socialistickej republiky a ostatnými rezortami Slovenskej socialistickej republiky.

PŘEDPOVĚĎ ZTRÁT PŘI JADERNÉM VÝBUCHU

K zajištění racionálního a efektivního velení polním vojskům je nutné, aby kvalita podkladů k rozhodování odpovídala charakteru operace s použitím jaderných zbraní.

Určitou část požadavků na efektivnost a racionalizaci velení může pokrýt moderní výpočtová a přenosová technika. Podklady pro rozhodování velitelů a štábů je třeba dodat včas a co nejpřesněji popisovat skutečnou situaci. K tomu je nutné nalézt optimální poměr mezi kvalitou informace z hlediska pravdivosti a dobou potřebnou k jejímu získání a zpracování. Přitom se musíme snažit dosáhnout co největší pravdivosti informace. To můžeme dosáhnout pomocí výpočetní techniky jako jednoho z celého souboru prostředků.

Cesta kvalitativních změn v systémech získávání a zpracování informací se týká i informací o situaci vlastních vojsk po hromadném jaderném úderu nepříteli. Je třeba znát ztráty živé síly a bojové techniky v oblasti epicenter jaderných výbuchů, protože tyto ztráty vedou k výrazným změnám počtů jednotek a svazků a mají vliv na poměr sil. Informace požadujeme ihned po hromadném jaderném úderu, proto nemůžeme čekat až na operační hlášení, ale ihned přistupujeme k výpočtu pravděpodobných ztrát.

Chceme ukázat jednu z možných metod výpočtu pravděpodobných ztrát živé síly a bojové techniky v oblasti epicenter jaderných výbuchů s využitím samočinného počítače.

Popis některých metod používaných v současné době

Doposud jsme pravděpodobné ztráty odhadovali, např. jeden jaderný výbuch 1 kt způsobí nenávratné ztráty 10 osob, popř. jednoho kusu bojové techniky; jaderný výbuch ráže 50 kt na tankovou nebo motostřeleckou divizi způsobí 4–5 % ztrát, atd. Tato metoda je velmi rychlá a jednoduchá, ale neumožňuje konkretizaci ztrát a neodpovídá reálné situaci.

Používali jsme též metodu založenou na využití údajů z pracovní mapy. Každý výbuch jsme zakreslili do pracovní mapy a podle plochy zásahu svazku jsme určili ztráty na živé síle a bojové technice. Tato metoda je pracná, nepřesná a neodpovídá dynamickému pojetí boje.

Máme zpracováno i několik metod výpočtu pravděpodobných ztrát na samočinném počítači. Jedna z nich vychází ze znalosti přesných souřadnic epicentra a ráže jaderného výbuchu, přesného rozmístění jednotlivých druhů bojové techniky, zákopů a jiných objektů. Zde můžeme poměrně přesně ohodnotit, která bojová technika a živá síla je vyřazena z bojové činnosti. Tato metoda je relativně přesná, ale vyžaduje značné množství informací, které nemůžeme prakticky získat. Můžeme ji však využít při analýze bojové činnosti.

Další metoda vychází ze znalosti přesných souřadnic epicenter, ráže jaderného výbuchu a souřadnic rozmístění možných cílů. Pro každý cíl vypočteme střední hustotu rozmístění živé síly a bojové techniky. Porovnáním plochy zasažené a plochy cíle můžeme ohodnotit ztráty. Taktéž zde údaje budeme velmi těžce získávat. Proto tuto metodu použijeme v obraně při hodnocení úderu na menší uskupení, pokud máme údaje o rozmístění vojsk v terénu.

Tyto metody prozatím nevyhovují obecným požadavkům na výpočet pravděpodobných ztrát. Vycházejí buď z předpokladů, které jsou v rozporu s povahou skutečné situace, nebo využívají neaktuální, popř. nedosažitelné údaje o objektech napadení.

Formulace úlohy

Operace s použitím jaderných zbraní bude charakterizována náhlými a prudkými změnami situace. Hlavní příčinou těchto změn budou především ztráty vlastních vojsk a nepřítele po použití jaderných zbraní. Pro zhodnocení situace má velký význam předběžné vyhodnocení ztrát v prostorech epicenter jaderných výbuchů v co možná nejkratším čase, protože podrobný přehled ztrát můžeme získat až v souhrnném hlášení, které může přijít na VS frontu nebo armády až s několika hodinovým zpožděním. Pravděpodobné ztráty mohou sloužit jako podklad pro rozhodování do té doby, než budeme znát skutečné ztráty.

Pravděpodobné ztráty budeme vypočítávat u živé síly a vybraných druhů bojové techniky. Např. při hodnocení poměru sil můžeme se při výpočtu omezit jen na bojovou techniku těch svazků, s kterými počítáme v poměru sil.

Ve štábu frontu a armády můžeme využít k výpočtům samočinného počítače. Proti ručnímu způsobu dosáhneme značné časové úspory a zvýšíme kvalitu výsledků.

V obecném pojetí můžeme úlohu formulovat takto:

Navrhnout metodu výpočtu pravděpodobných ztrát živé síly a bojové techniky vybraných svazků a samostatných útvarů, která by na základě dostupných aktuálních informací poskytla štábům kvalitní podklady pro předběžné vyhodnocení ztrát. Kvalita se má projevit v tom, že výsledky dodáme v požadovaném čase a nebudou v rozporu s reálnou situací.

Metoda a algoritmus výpočtu musí vycházet z podrobnější operačně taktické charakteristiky popisovaného objektu, z rozsahu dosažitelných vstupních informací, z konkretizace požadavků na obsah a formu výstupních sestav a z řady zjednodušujících předpokladů, které umožní algoritmizaci úlohy a její řešení v přijatelném čase. Při formulaci úlohy bereme v úvahu tyto skutečnosti:

1. Zpravodajské orgány nepřítele zjistí určitá uskupení živé síly a bojové techniky v terénu, délku pochodových proudů jednotek na přesunu, důležité bodové cíle, vzdálenosti mezi cíli a další potřebné údaje. Na základě těchto informací se rozhodnou použít určitou jadernou municí a parametry výbuchů.

2. Nepřítel nepovede jaderný úder na svazek jako celek ani ve většině případů na útvar, ale na konkrétní rozmístění techniky uvnitř svazku a útvaru. Přitom nepoužije větší ráže, než je ke zničení třeba. Vzhledem k tomu, že mezi jednotkami jsou značné rozestupy, bude většinou zasažena jen jedna jednotka.

3. Faktory, které ovlivňují pravděpodobné ztráty, můžeme rozdělit do dvou skupin a to

- charakteristiky jaderného úderu a
- charakteristiky zasaženého cíle.

(Cíl = konkrétní objekt tj. např. prapor, oddíl a výjimečně při použití velkých ráží útvar — pluk.)

Na velikost ztrát má vliv

- druh jaderného výbuchu,
- ráže jaderného výbuchu,
- výška jaderného výbuchu,
- druh nosiče nebo zbraně dopravy jaderného náboje na cíl.

Z hlediska cíle mají na velikost ztrát vliv

- druh cíle,
- činnost cíle v době zásahu,
- skutečná plocha cíle,
- skutečné počty živé síly a bojové techniky (naplněnost),
- ženijní vybudování,
- vzájemná konfigurace cíle a výbuchu,
- předchozí dávka ozáření živé síly,
- charakter počasí v době výbuchu,
- umístění cíle v terénu atd.

Tyto faktory se od sebe liší jednak velikostí vlivu na ztráty, jednak dosažitelností informací o nich. Pro krátkost času — vyloučíme ze vstupních faktorů ty, o nichž můžeme těžko získat informace, nebo které nemají podstatný vliv na výpočet ztrát.

Nezbytné a dosažitelné faktory jsou **druh a ráže výbuchu, druh a činnost cíle a stupeň ženijního vybudování** v prostoru rozmístění cíle.

4. Nutné informace pro výpočet mohou zjistit pouze orgány štábů útvarů a někdy i svazků. Rozhodně situace nelze vyčíst z map na stupni armády a frontu.

5. Štáb útvaru má neustálý přehled o bojové sestavě popř. o rozmístění jednotek podle příslušnosti k druhům vojsk a služeb. Též ví jakou činnost vedou. Je proto schopen zjistit, která jednotka byla zasažena. Chemický náčelník útvaru současně získává informace o parametrech jaderného výbuchu. Porovnáním těchto údajů s údaji štábu můžeme s dostatečnou pravděpodobností určit zasažené jednotky. Štáb útvaru vede rovněž přehled o stupni ženijního vybudování. Živá síla v době jaderného napadení bude většinou ukryta v ženijních stavbách nebo v bojové technice charakteristické pro danou jednotku.

6. Pravděpodobné ztráty je vhodné řešit účelově pro určitý druh vojska a služeb podle jejich konkrétních potřeb. Je nutné přizpůsobit obsah i formu

vstupních informací, konstantní údaje v programu (především seznam cílů), obsah a formu výstupních sestav. Výstupní sestavy mohou např. obsahovat i údaje rešeršní povahy a to protokol jaderných výbuchů, údaje o počtech živé síly a bojové techniky před a po jaderném úderu, apod.

7. Při konkretizaci požadavků na přesnost řešení bereme v úvahu, že máme minimum času ke zpracování informací, tj. od zjištění jaderného úderu do předání výpočtu příslušným orgánům. Při sestavování algoritmu vážíme i to, že zadání ráže jaderného výbuchu jako nejvýznamnějšího vstupního parametru je zatíženo značnou chybou. Přesnost výsledků má být taková, aby při výpočtu pravděpodobných ztrát velkého množství zasažených cílů sumární výsledky odpovídaly reálné situaci. Přitom připouštíme mírné nadhodnocení ztrát vzhledem k povaze úlohy.

S přihlédnutím k těmto skutečnostem a požadavkům můžeme podrobněji formulovat úlohu takto:

Sestavit metodiku a algoritmus výpočtu pravděpodobných ztrát živé síly a vybraných druhů bojové techniky v oblasti epicenter jaderných výbuchů u vybraných cílů.

Pro výpočet máme jako hlavní vstupní údaje

- o parametrech jaderných výbuchů (druh, ráže),
- o cílech (druh cíle, jeho činnost a stupeň ženiijního vybudování).

Pomocné vstupní údaje o

- operační sestavě,
- skutečných počtech živé síly a bojové techniky ve svazcích a samostatných útvech.

Jako konstanty budeme v programu uvažovat

- operačně taktické charakteristiky a normy cílů (tabulkové počty osob a bojové techniky, plochy prostorů rozmístění, délky pochodových proudů, vzdálenosti mezi bojovými cíli),

— opravné koeficienty vyjadřující vliv ženiijního vybudování při určité činnosti cíle,

- tabelární vyjádření závislosti poloměru ničení pro živou sílu nebo jednotlivé druhy bojové techniky na druhu a ráži jaderného výbuchu.

Při sestavení algoritmu uvažujeme, že ve většině případů bude zasažen jediný cíl — jednotka (např. prapor nebo oddíl). Algoritmus však může připustit i zasažení více cílů jediným výbuchem nebo zasažení cíle o větších rozměrech (např. pluk, brigáda). Výstupní sestavy musí obsahovat údaje o ztrátách živé síly a bojové techniky a podle požadavku i další údaje rešeršní povahy. Úlohu řešíme na středním samočinném počítači. Při zpracování metodiky a programu budeme minimalizovat objem vstupních údajů a časovou spotřebu na celkový cyklus zpracování úlohy.

Charakteristika navržené metody

Úloha není řešena pro výpočet jednoho zasaženého cíle, ale pro desítky zasažených cílů. V bojové situaci se budou operačně taktické charakteristiky jednotlivých cílů (i jednoho druhu) od sebe značně lišit. Jde především o skutečné počty, dále o plochy cílů, jejich struktury a stupně ženiijního vybudování.

Vzhledem k složitosti situace po jaderném výbuchu můžeme uvažovat statistické rozdělení jednotlivých faktorů, které mají vliv na velikost ztrát. Roz-

dělení četností jednotlivých ukazatelů nemůžeme přesně stanovit. Rozdělení budou přibližně symetrická, přičemž nejpravděpodobnější hodnoty budou reprezentovány současnými operačně taktickými normami.

Další zjednodušující předpoklady můžeme formulovat takto:

1. Při výpočtu můžeme uvažovat jako základní činnosti útok, obrana, přesun a pobyt v prostorech soustředění. Obranu a pobyt v prostorech soustředění můžeme dále členit podle stupně ženijního vybudování.

2. Jako operačně taktické charakteristiky cílů mohou být

— plochy, které zaujímají možné cíle při útoku, v obraně a v prostorech soustředění,

— délky pochodových proudů při přesunech,

— vzdálenosti mezi jednotlivými cíli,

— struktura cílů s ohledem na rozmístění v terénu,

— vliv ženijního budování na snížení účinků jaderných výbuchů na živou sílu a bojovou techniku.

3. Ztráty živé síly a bojové techniky cíle nepřesáhnou tabulkové počty cíle.

4. Ztráty živé síly a bojové techniky v rámci svazků, armád a frontu nepřesáhnou skutečné počty živé síly a bojové techniky svazků, armád a frontu.

5. Zasažení dvou nebo více cílů jaderným výbuchem se vyskytne výjimečně. Při hodnocení ztrát pak uvažujeme vzájemnou konfiguraci cílů odpovídající normám.

6. Koeficient snížení účinků jaderného výbuchu v důsledku ženijního vybudování není pro daný druh bojové techniky nebo živou sílu a danou činnost cíle funkcí ráže.

7. Vypočtené hodnoty budou představovat horní odhad ztrát.

Pro ilustraci uvádíme stručný popis algoritmu řešení pravděpodobných ztrát živé síly a bojové techniky cíle na úrovni praporu, kdy jaderný výbuch zasáhl větší část cíle.

Označíme-li

Z_0 — pravděpodobné ztráty živé síly,

Z_i — pravděpodobné ztráty i -tého druhu bojové techniky,

P — plochu cíle v útoku, obraně nebo prostoru soustředění,

d — délka pochodového proudu cíle při přesunu,

k_i^i — koeficient snížení ničivých účinků jaderného výbuchu v i -tém druhu činnosti pro živou sílu nebo i -tý druh bojové techniky,

Q — ráže jaderného výbuchu,

$r_0(Q)$ — poloměr vyřazení živé síly kombinovanými účinky jaderného výbuchu pro ráži Q ,

$r_i(Q)$ — poloměr vyřazení i -tého druhu bojové techniky kombinovanými účinky jaderného výbuchu pro ráži Q ,

M_0 — tabulkový počet živé síly uvažovaného cíle,

M_i — tabulkový počet i -tého druhu bojové techniky uvažovaného cíle,

N — počet uvažovaných druhů bojové techniky,

můžeme pro výpočet pravděpodobných ztrát živé síly a bojové techniky mimo bodové cíle stanovit vztah:

a) pro činnost útok, obranu a pobyt v prostorech soustředění

$$Z_i = k_i^i \frac{M_i}{P} \cdot \pi r_i^2, \quad i = 0, 1, \dots, N$$

b) pro přesun

$$Z_i = k_i^i \frac{M_i}{d} \cdot 2r_i, i = 0,1, \dots, N$$

Jestliže ztráty vypočtené podle těchto vzorců přesáhnou tabulkové počty — jsou rovny tabulkovým počtům. Korigovat tyto počty na skutečné nemůžeme, protože skutečné počty cíle nebudou známe. Můžeme však při korekci využít poměr mezi skutečnými a tabulkovými počty živé síly nebo uvažovaného druhu bojové techniky v rámci svazku.

Při zasažení cíle na úrovni prapor malou ráží uvedený algoritmus, který uvažováním poměru

$$\frac{M_i}{P} \text{ resp. } \frac{M_i}{d}$$

počítá s rovnoměrným rozdělením živé síly a bojové techniky po ploše nebo délce cíle, pravděpodobné ztráty silně podhodnocuje. Proto uvažujeme pro výpočet pravděpodobných ztrát obecnější závislost, kterou můžeme symbolicky zapsat takto:

$$Z_i(C, i, B, Q) = Z_i(h_i^c(B, Q), r_i(Q), k_i^i(B)), i = 0,1, \dots, N,$$

kde označuje

$Z_i(C, i, B, Q)$ — pravděpodobné ztráty živé síly nebo i -tého druhu bojové techniky u cíle C , v bojové činnosti B , při zasažení jaderným výbuchem ráže Q ,

$h_i^c(B, Q)$ — redukovanou plošnou nebo délkovou hustotu živé síly nebo i -tého druhu bojové techniky u cíle C , závislé na bojové činnosti B a ráží jaderného výbuchu Q .

Význam symbolů r_i a k_i^i je stejný jako u dříve uvedeného případu.

Jestliže budeme znát závislost

$$h_i^c = h_i^c(B, Q), i = 0,1, \dots, N,$$

pak můžeme pravděpodobné ztráty vypočítat pomocí jednoduchého vztahu, analogicky jako v předchozím případě:

a) pro útok, obranu a pobyt v prostorech soustředění

$$Z_i = h_i \cdot k_i^i \cdot \pi r_i^2, i = 0,1, \dots, N,$$

b) pro přesun

$$Z_i = h_i \cdot k_i^i \cdot 2r_i, i = 0,1, \dots, N.$$

Stanovení závislosti redukované hustoty živé síly a bojové techniky pro daný cíl na ráží jaderného výbuchu a druhu bojové techniky je značně složité. Vycházejme z vnitřní struktury cílů (tj. možného rozmístění jednotek a jejich součástí, vzdáleností mezi nimi apod.) a respektujeme požadavek maximalizace ztrát.

Vypočtené pravděpodobné ztráty způsobené jednotlivými jadernými výbuchy sumarizujeme v rámci svazků, armád a frontu, přičemž je korigujeme tak, aby sumární ztráty v rámci svazku nepřesáhly skutečné počty živé síly a bojové

techniky ve svazku. Na závěr získáme pravděpodobné počty svazků, armád a frontu jako rozdíl mezi původními počty (skutečnými nebo pravděpodobnými) a vypočtenými ztrátami.

Charakteristika vstupních údajů

Vstupní údaje můžeme rozdělit do dvou skupin:

a) Konstantní údaje, které můžeme jako konstanty uložit přímo v programu úlohy.

b) Proměnné údaje, které mohou být před výpočtem čteny z děrné pásky nebo jiného vstupního media. Představují podklad k vlastnímu výpočtu.

Mezi konstantní údaje patří zejména

1. seznam uvažovaných cílů,
2. operačně taktické charakteristiky cílů s přihlédnutím k jejich možné účasti,
3. číselné vyjádření závislosti poloměru ničení živé síly a bojové techniky na ráži a druhu jaderného výbuchu,
4. koeficienty snížení kombinovaných účinků jaderných výbuchů v důsledku ženiijního vybudování s přihlédnutím k možné činnosti cílů,
5. číselné vyjádření redukované hustoty živé síly a bojové techniky na druhu cíle, jeho činnosti, ráži a druhu jaderného výbuchu.

Mezi proměnné údaje patří zejména

1. údaje o parametrech jaderných výbuchů, tj. údaje o ráži a druhu jaderného výbuchu,
2. údaje o cílech, tj. o druhu cíle, o začlenění cíle do konkrétního svazku nebo samostatného útvaru a o bojové činnosti cíle v okamžiku zásahu jaderným výbuchem,
3. údaje o operační sestavě frontu nebo armády,
4. údaje o skutečných počtech živé síly a bojové techniky ve svazcích a samostatných útvarech,
5. zadání výpočtu, tj. konkretizace obsahu a formy výstupních sestav.

Při využití magnetické pásky nebo jiné vnější paměti můžeme sestavit program tak, aby před výpočtem bylo čteno z vnějšího media pouze zadání výpočtu. Ostatní vstupní údaje mohou být již předem uloženy na vnější paměti, nebo i částečně zpracovány.

Charakteristika výstupních údajů

Výstupní sestavy mohou obsahovat

1. přehled pravděpodobných ztrát živé síly a jednotlivých druhů bojové techniky,
2. přehled počtů živé síly a bojové techniky před jaderným úderem,
3. přehled pravděpodobných počtů živé síly a bojové techniky po jaderném úderu,
4. protokol jaderných výbuchů.

Pravděpodobné ztráty i pravděpodobné počty mohou být podle potřeby sumarizovány pro jednotlivé svazky, armády, frontové útvary a svazky pro front. Konkrétní sumarizace pravděpodobných ztrát a počtů v rámci armád a frontu bude zpravidla záviset na zadané operační sestavě.

Protokol jaderných výbuchů může být uspořádán jako přehledná tabulka, která obsahuje zadané vstupní údaje o jaderných výbuších a zasazených cílech, popř. další údaje specifikované zadavatelem.

Jako výstupní zařízení můžeme volit jako děrovač pásky, řádkovou rychlostiskárnu nebo další perspektivní koncové zařízení, spojené se samočinným počítačem on-line. V případě přímé integrace úloh, nebo při využívání společného informačního masívu, můžeme výsledky výpočtu ukládat na magnetickou pásku nebo jinou vnější paměť.

Závěr

V současné době převládají nekorektní metody při posuzování pravděpodobných ztrát v epicentrech jaderných výbuchů.

Popsaná metodika se snaží nalézt kompromis mezi faktickou správností výsledků a aktuálností výchozích údajů. Její použití předpokládáme zejména při hromadném jaderném úderu, kdy je předpoklad, že při aplikaci úlohy na velké množství cílů dojde k vyrovnání statistických odchylek v charakteristikách cílů a můžeme bez velké chyby použít údaje obsažené v normách.

Z metodického hlediska představuje navržená metoda značný kvalitativní skok ve srovnání s dosud používanými metodami. Uvažováním aktuálnosti vstupních údajů a činnosti cílů respektuje dynamiku boje. Může být podkladem i pro sestavení přehledných tabulek ztrát s možností jejich využití na nižších stupních velení. Zejména má však své uplatnění na stupni armáda a front. Efektivnost úlohy se značně zvýší v případě integrace úloh nebo údajů.

STRUKTURA HOTOVOSTNÍHO SYSTÉMU SBoL PŘI ČINNOSTI NA VÝZVU

Podle ustanovení bojového řádu je stíhací bombardovací letectvo předurčeno k ničení důležitých pozemních cílů, zvláště malých rozměrů a pohyblivých, v taktické a bližší operační hloubce nepřítele. Přihlédneme-li k charakteru těchto cílů a k požadavkům na jejich ničení, pak stíhací bombardovací letectvo bude používat několik způsobů bojové činnosti, z nichž nejtypičtější a nejčastější je způsob bojové činnosti na výzvu. Při plánování s těmito cíli počítáme, neboť jejich existence je dána organizací nepřátelských vojsk a normami jejich posílení. Můžeme do určité míry předvídat i jejich pravděpodobné prostorové umístění, které vychází především ze zásad jejich použití. Přesnou jejich polohu v době plánování ve většině případů však znát nebudeme. Proto i vlastní úder bude možný až jej upřesní některý z průzkumných prostředků. Můžeme tedy říci, že intenzita činnosti stíhacího bombardovacího letectva při činnosti na výzvu bude úměrná intenzitě úspěšné činnosti všech druhů průzkumu. K tomu, abychom mohli v přijatelném časovém rozmezí ničit zjištěné cíle, je nezbytné mít trvale připraveny určité síly stíhacího bombardovacího letectva ve vyšších stupních bojové pohotovosti. Po zjištění cíle pak půjde o vzlet na konkrétní cíl, což je prakticky podstata činnosti na výzvu. Údery na výzvu s ohledem na možnost působení proti nejrůznějším cílům v přijatelném časovém rozmezí jsou z tohoto hlediska nejvýhodnějším a nejtypičtějším způsobem bojové činnosti.

Svým charakterem také činnost na výzvu odpovídá nejlépe požadavkům pružného a hospodárného použití, zejména při podpoře boje pozemních sil, v boji s prostředky protivzdušné obrany nepřítele i při plnění úkolů ze záloh vyšších leteckých či vševojskových velitelů. Protože výzvu použijeme k úderu na konkrétně zjištěný cíl, bude i účinnost stíhacího bombardovacího letectva jako celku vysoká, neboť upřesnění polohy cíle během krátké doby od jeho

zjištění do doby úderu nebude zpravidla obtížné a tak případný úder na záložní cíl bude skutečně výjimkou.

Bojová činnost na výzvu přináší sebou ovšem i celou řadu specifických problémů, které mohou organizačskou práci, vysokou vycvičeností a připraveností štáby a létající personál eliminovat tak, aby jejich negativní dopad byl minimální a nenarušoval hlavně efektivnost bojové činnosti. Jedním z problémů, které tento způsob bojové činnosti staví před velitele a štáby, je optimální skladba hotovostních jednotek stíhacího bombardovacího letectva při činnosti na výzvu. V případě určení menšího počtu hotovostních sil můžeme ohrozit včasné splnění úkolu. V opačném případě nastává zbytečné a nežádoucí vyčerpání fyzických sil létajícího a technického personálu, aniž dojde k jeho bojovému použití. To má rozhodující význam zejména při dlouhodobé činnosti nebo v případě extrémních meteorologických podmínek, kdy dochází k střídání osádek mnohem častěji. Z toho je zřejmé, že udržování zbytečně vysokého počtu hotovostních jednotek v déle trvající činnosti nevede k vysoké bojové pohotovosti, ale naopak tato se podstatně snižuje.

Množství vyčleněných hotovostních sil musí především odpovídat předpokládané činnosti. U stíhacího bombardovacího letectva tato intenzita činnosti bude přímo závislá na dynamice a rytmu boje pozemních vojsk. Úsilí bude krátkodobě narůstat v rozhodujících fázích operace, jako např. při zasazování druhých sledů, odrážení protiúderů apod., zatím co v jiné době bude činnost letectva téměř rovnoměrná. Délka těchto časových období zvýšené činnosti bude však relativně krátká a intenzita činnosti bude odpovídat nejen požadavkům, ale i předem plánovanému vyčleněnému úsilí stíhacího bombardovacího letectva. Tomuto požadavku musí odpovídat i vlastní složení hotovostní soustavy stíhacího bombardovacího letectva, která se zřejmě bude měnit v závislosti na čase a předpokládaném vývoji situace.

V článku se chci zabývat řešením skladby hotovostních jednotek a jako metodu řešení použiji statistické modelování bojové činnosti. Při sestavení samotného statistického modelu respektuji normy a zásady činnosti stíhacího bombardovacího letectva. Je přirozené, že i přes tento požadavek se nevyhnu doplnění modelu hypotetickými předpoklady, jak je tomu např. při stanovení možné hustoty výzev. Sestavení modelu a jeho funkce vychází ze zásad soudobého použití stíhacího bombardovacího letectva při činnosti na výzvu, o čemž svědčí hrubé blokové schéma (**viz obr. 1**), na kterém chci činnost modelu popsat.

Do modelu vchází vstupní údaje, které jeho činnost regulují.

Jako základní vstupní údaje jsem použil:

- množství jednotek (N), které vyčleňujeme pro plnění úkolů na výzvu a jimiž můžeme disponovat pro zabezpečení přicházejících výzev,
- počet jednotek (N_1), které z celkového počtu N jednotek budeme udržovat v pohotovosti číslo 1 a 2,
- minimální, maximální a střední možnou dobu „obsluhy“ jednotlivých cílů,
- minimální a maximální dobu přechodu jednotky z pohotovosti číslo 3 do pohotovosti číslo 1,
- počet typů výzev s určením jejich základních charakteristik, jako je hustota výzev každého typu, požadovaný počet jednotek na ničení daného cíle, maximální přípustná doba čekání výzvy a priorit jednotlivých typů výzev vůči sobě navzájem.

U stíhacího bombardovacího letectva s přihlédnutím na typové cíle a normy jejich ničení je nejvýhodnější používat jako kalkulační jednotku roj stíhacích bombardovacích letounů, což používám i v daném modelu.

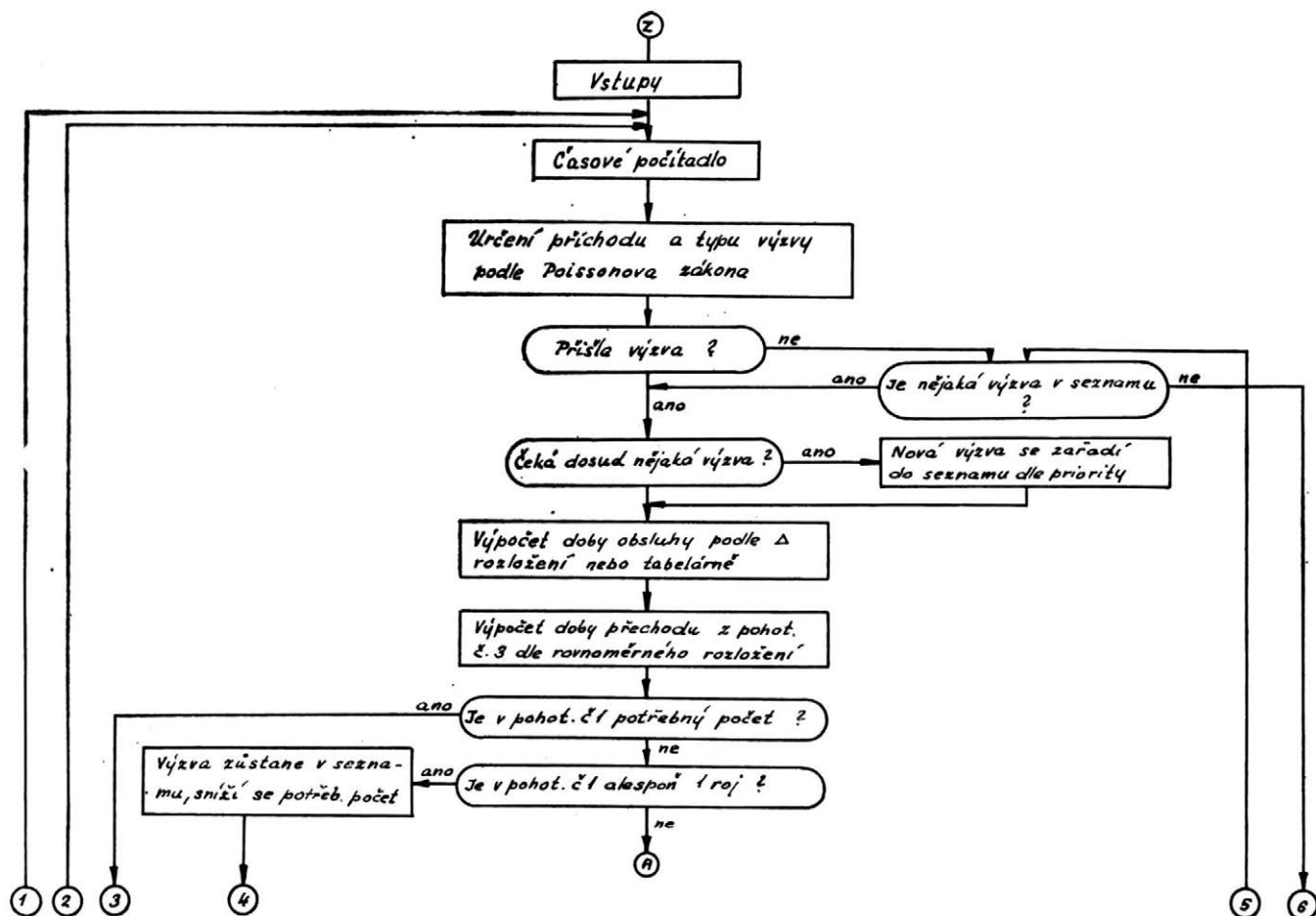
Po určení těchto nezbytných vstupních údajů v libovolně volitelném kroku výpočtu je pomocí generátoru náhodných čísel (GNČ) s Poissonovým rozložením rozhodováno o okamžiku příchodu výzvy a jejím typu. Jakmile je určen čas příchodu výzvy, tato se zařadí do seznamu výzev podle své důležitosti. Je-li v pohotovosti číslo 1 nebo 2 potřebný počet rojů, je okamžitě předán rozkaz ke vzletu. Není-li v této době žádný roj v pohotovosti číslo 1 nebo 2, pak model hledá další roj, který by mohl odstartovat do doby přípustného čekání. V případě, že žádný roj nenajde, výzva vypadá ze soustavy jako nesplněná. Stane-li se, že požadovaný počet rojů na ničení cíle je větší, než počet jednotek v hotovosti č. 1 a 2, pak vzletají ty jednotky, které jsou připraveny. Výzva se však znovu zařazuje do seznamu, při čemž se úměrně snižuje potřebný počet letounů pro splnění této výzvy. Prakticky to znamená, že jakmile se další roje dostanou do pohotovosti č. 1 či 2, jsou ihned odesílány k splnění původní výzvy, což v praxi odpovídá případu uskutečnění postupného úderu.

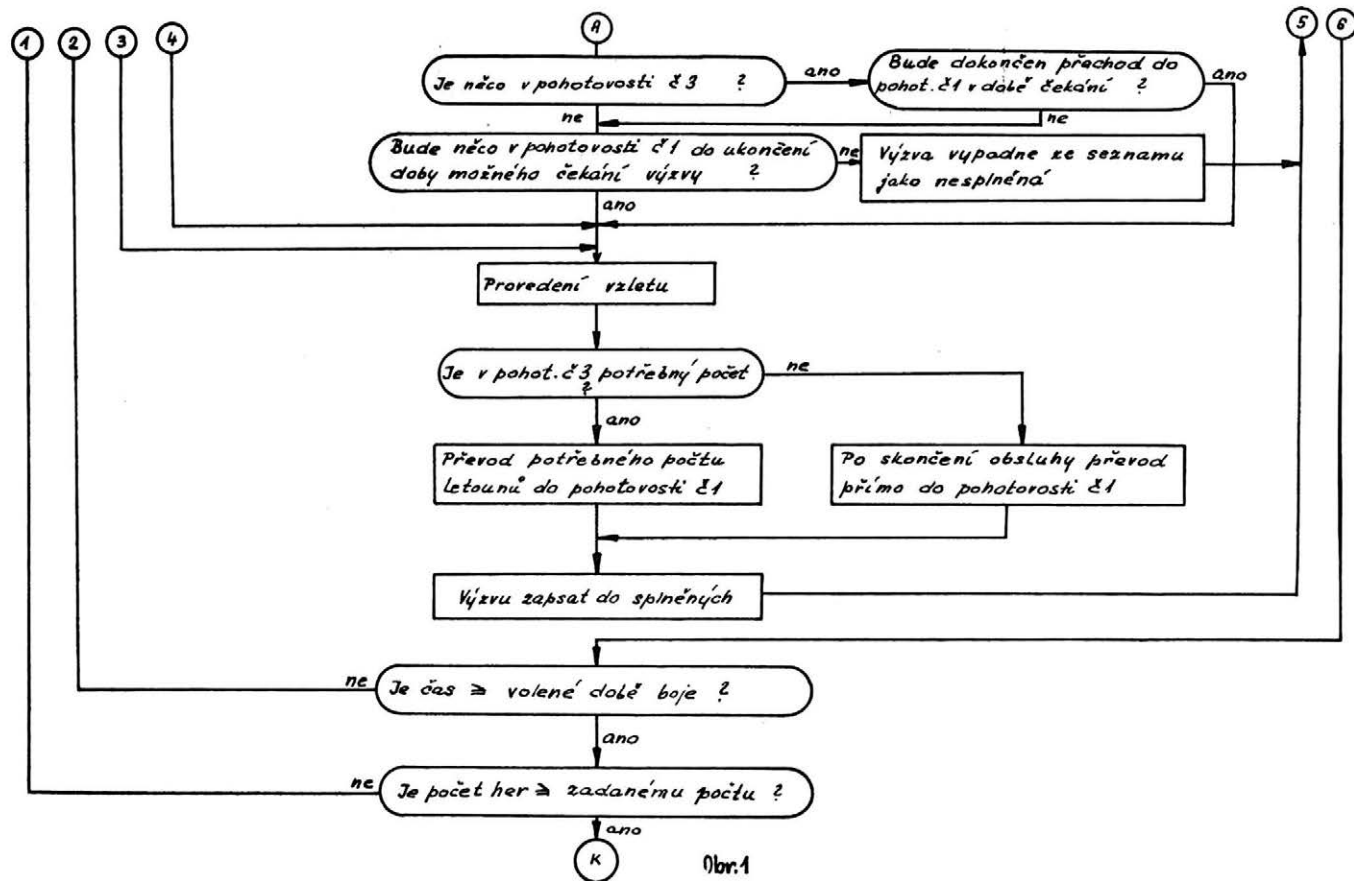
Současně seznam výzev zabezpečuje plně prioritu důležitější výzvy, která může přijít v době, kdy roj se připravuje na splnění dříve příslé výzvy, ale s menší důležitostí. Pak odstartuje roj na nejdůležitější úkol i za cenu, že by méně důležitá výzva mohla z důvodů překročení možné doby čekání ze seznamu vypadnout jako nesplněná. Další funkce modelu spočívá v neustálém doplňování předem stanoveného počtu rojů ve vyšších pohotovostních stupních. To prakticky znamená, že současně s příkazem pro vzlet se pomocí GNČ ze zákona rovnoměrného rozložení vypočítá doba přechodu z pohotovosti č. 3 do vyššího stupně pohotovosti a za tuto dobu se také tento roj do vyššího stupně převede. Nastane-li případ, že momentálně žádný roj v pohotovosti č. 3 není, pak po skončení přípravy se tento převádí do vyššího stupně pohotovosti.

O době, kterou roj potřebuje pro bojový let se rozhoduje pomocí GNČ s trojúhelníkovým rozložením. Za tuto vypočtenou dobu, která zahrnuje rozhodnutí, vzlet jednotky po vydání rozkazu, bojový let, přistání a technickou přípravu roje po přistání, se roj převádí do pohotovosti č. 3, někdy i přímo do pohotovosti vyšší, jak jsem uvedl výše. Konečně v modelu jsou začleněny cykly, zabezpečující vedení bojové činnosti v předem určeném a voleném počtu her.

Z tohoto stručného popisu modelu vidíme, že zachovává všechny základní principy činnosti stíhacího bombardovacího letectva. Zřejmě nejdůležitějším předpokladem výpočtu bude určení potřebných vstupních údajů. Přitom je třeba mít na zřeteli, že pro výpočet musíme tyto vstupní údaje na základě potřeb a předpokladů stanovit třeba i v různých variantách tak, jak uvádím dále.

a) **Hustota výzev.** Jedním z předpokladů správné práce modelu je stanovení možné varianty hustoty výzev za jednotku času. Z dosavadních zkušeností představuje činnost na výzvu asi 2/3 průměrného celkového úsilí stíhacího bombardovacího letectva. Předpokládáme-li v rámci svazku jeho průměrné možné úsilí 6 plukovních vzletů za den, pak 4 plukovní vzlety můžeme použít pro plnění úkolů na výzvu. Tyto 4 plukovní vzlety při 85 % schopnosti letecké techniky představují použití 32–35 rojů stíhacího bombardovacího letectva. Za předpokladu průměrné délky denní doby 12 hodin může za 1 hodinu boje působit na výzvu 2,7–2,9 roje, což je průměrné hodinové úsilí v rojích v rámci svazku tohoto druhu letectva.

S ohledem na náhodnost výzev však průměrným hodinovým úsilím budeme působit jen výjimečně. Toto úsilí bude dosti kolísat kolem této střední hodnoty. V rozhodujících fázích boje pozemních vojsk bude skutečné úsilí krátkodobě několikanásobně vyšší, zatím co v jiném časovém úseku bude podstatně nižší s ohledem na vyčlenění úsilí a potřebu nepřetržitého působení. Není totiž správné předpokládat vyčerpání stanoveného úsilí v době několika málo hodin, čímž bychom později neměli síly na ničení dalších třeba ještě důležitějších úkolů.

Velmi složitá a komplikovaná situace nastane v době, kdy budeme působit vyšším úsilím, než je průměrné hodinové úsilí. Proto ve výpočtech se budeme zajímat o strukturu hotovostní soustavy v případě průměrného a vyššího bojového úsilí.

b) **Typy výzev a jejich charakteristiky.** Pro řešení jsem použil variantu tří typů výzev, i když model umožňuje použití většího počtu. Ze čtyř plukovních vzletů, jimiž předpokládáme působit, můžeme v souladu s hlavními úkoly stíhacího bombardovacího letectva jeden plukovní vzlet použít na ničení prostředků jaderného napadení a v tomto případě tento typ výzvy označíme jako typ A. Dvěma plukovními vzlety budeme podporovat boj pozemních vojsk a označíme tento typ výzvy B. Typ výzvy C označíme pro úkoly, plněné proti nepřátelským zálohám. Podle tohoto rozdělení bude v naší variantě:

— typ A charakterizován nutností rychlého zásahu a ve výpočtu uvažují s odstartováním roje od 5ti do 25ti minut. Tento typ má prioritu oproti ostatním výzvám;

— typ B připouští již delší dobu zásah. Odstartování roje probíhá v rozmezí 5—35 minut. Má prioritu oproti výzvě typu C;

— výzva typu C oproti předchozím potřebuje pro úder 2 roje a odstartují v rozsahu 5—45 minut po vydání rozkazu rojům.

Vedle těchto předpokladů je třeba určit ještě pro každý typ výzvy jejich hustotu. Na základě předchozí úvahy můžeme stanovit tyto hustoty jednotlivých výzev podle jejich typů:

— λ_A pro 1 plukovní vzlet je rovna 0,7 výzvy/h.

— λ_B pro 2 plukovní vzlety má hustotu 1,3 výzvy/h.

— λ_C pro 1 plukovní vzlet se rovná 0,8 výzvy/h.,

přičemž součet všech dílčích hustot musí dávat celkovou průměrnou hustotu výzev = 2,8 roje/1 h.

c) **Doba obsluhy cíle.** V našem modelu představuje tato doba součet časů od vydání rozkazu pro úder až po převedení jednotek po splnění bojového úkolu do pohotovosti č. 3. K určení tohoto parametru vycházíme ze současných časových norem a hustoty rozložení potenciálních cílů stíhacího bombardovacího letectva. Rozdělíme-li tuto dobu na několik etap, pak za první etapu můžeme počítat součet pasivních dob od příchodu výzvy na štáb svazku až po odstartování jednotky na úkol. V souladu s platnými normami a podmínkami letišť spotřebujeme:

- na rozhodnutí na stupni svazek 2 min.
- na předání útvaru 1—2 min.
- na rozhodnutí na stupni útvar 2 min.
- na předání jednotce 1—2 min.
- na odstartování roje 5 min.

Tedy celková doba této první etapy se pohybuje v rozmezí 11–13 minut, přičemž minimální doba je 11 minut, střední 12 minut a maximální 13 minut a označíme ji symbolem T_1 .

Druhá etapa je samotný bojový let. Tato doba letu je závislá především na rozmístění letiště a poloze cíle. Podle současných názorů vzdálenost letiště od čáry dotyku se pohybuje kolem 80 km a proto můžeme předpokládat, že nejbližší možné rozmístění cíle může být v krajním případě právě těchto 80 km. Za nejbližší hranici možného rozmístění cíle je zřejmě nutné považovat hranici maximálního doletu roje na malých výškách letu, tedy kolem 270 km od letiště vzletu. Při průměrné rychlosti letu 800 km/h let na nejbližší možnou vzdálenost cíle a zpět trvá asi 12 minut, na maximální vzdálenost 42 minut. Hustota letů do uvedeného rozmezí vzdáleností však nebude rovnoměrně rozložena. Bude zřejmě záviset především na množství cílů stíhacího bombardovacího letectva v různých hloubkách sestavy nepřátelských vojsk. Uděláme-li histogram možného rozmístění potenciálních cílů (viz obr. 2), vidíme, že největší jejich množství bude ve vzdálenosti 40–70 km za linií dotyku, kam také zřejmě nejčastěji bude stíhací bombardovací letectvo působit. Z obrázku je zřejmé, že zákon rozložení možné doby působení proti pozemním cílům můžeme přibližně nahradit trojúhelníkovým rozložením s modelem ve vzdálenosti 135 km od letiště startu. Doba letu do tohoto prostoru a zpět trvá kolem 22 minut. Pro stanovení celkové doby letu na uvedené vzdálenosti je třeba ještě uvažovat dobu působení roje nad cílem. Pokud nebudou obtíže s určením polohy a vyhledáním cíle, pak po krátkém doplňkovém manévru budeme nejčastěji používat dvou ztečí a v tomto případě můžeme počítat s celkovým působením nad cílem asi v trvání 6 minut. V složitých případech při upřesnění polohy cíle spotřebujeme až 10 minut. Proto minimálně možná doba bojového letu (T_2 min) bude součet doby pro let k cíli a zpět na vzdálenost 80 km a doby 6ti minutového působení nad cílem, což podle dosavadní úvahy znamená 52 minut. Střední doba letu (T_2 s) bude doba letu do prostoru vzdáleného kolem 135 km od letiště, zvětšené o střední dobu pobytu nad cílem asi 8 minut, tedy v našem případě celkem 30 minut.

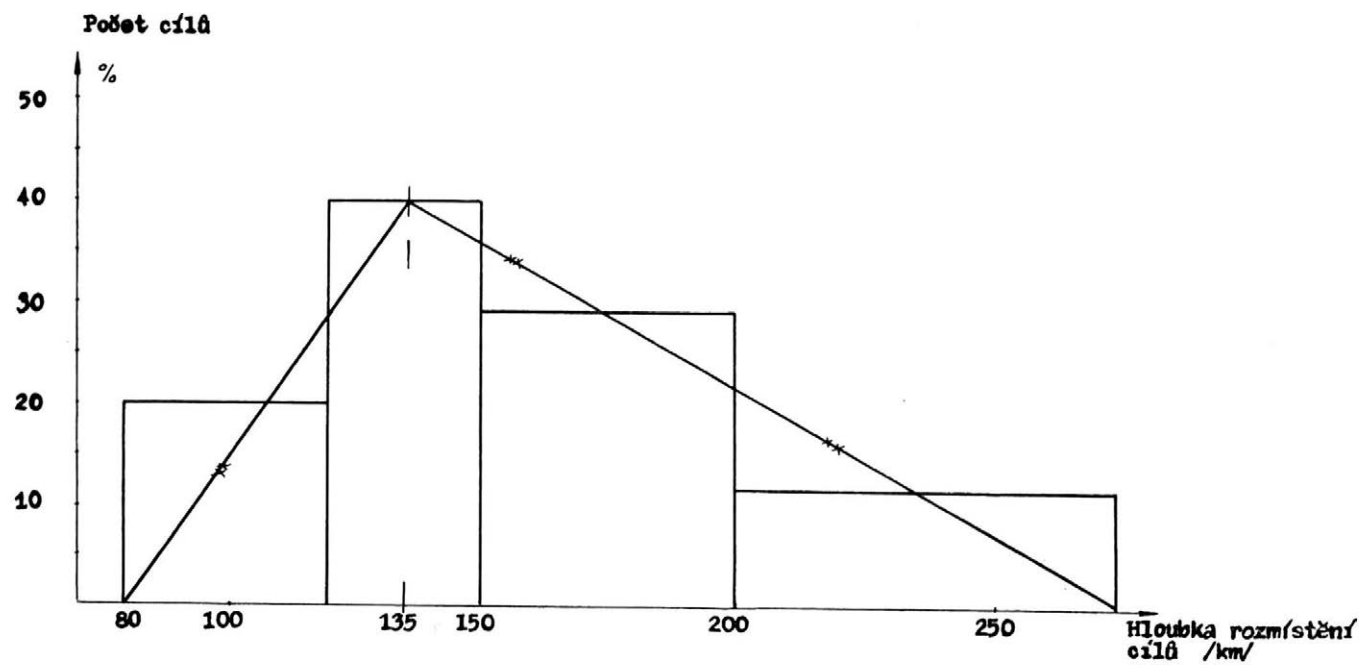
Třetí etapa je souhrn dob, potřebných pro přistání roje, pojíždění na místo obsluhy a jeho příprava k opakovanému vzletu bez podvěšení prostředků ničení. Při stanovení doby této etapy opět vyjdeme z těchto norem stíhacího bombardovacího letectva:

- doba přistání, pojíždění, vybíjení 5 – 7 minut,
- doba pro plnění letounů 15 minut,
- doba pro nabíjení kanónů pro kontrolu 12 minut.

Potom doba celé třetí etapy bude se pohybovat v rozmezí 32–34 minut a označíme ji T_3 .

Sloučením časů všech tří etap dostáváme potřebné parametry trojúhelníkového rozložení doby obsluhy cíle. Jejich konkrétní hodnoty, které používám při výpočtu jsou:

- minimální doba obsluhy $T_{\min} = T_{1\min} + T_{2\min} + T_{3\min}$
v našem konkrétním případě $T_{\min} = 11 + 18 + 32 = 61$ minut,
- střední doba obsluhy $T_s = T_{1s} + T_{2s} + T_{3s} = 12 + 30 + 33 = 75$ minut,
- maximální doba obsluhy $T_{\max} = T_{1\max} + T_{2\max} + T_{3\max} =$
 $= 13 + 52 + 34 = 99$ minut.

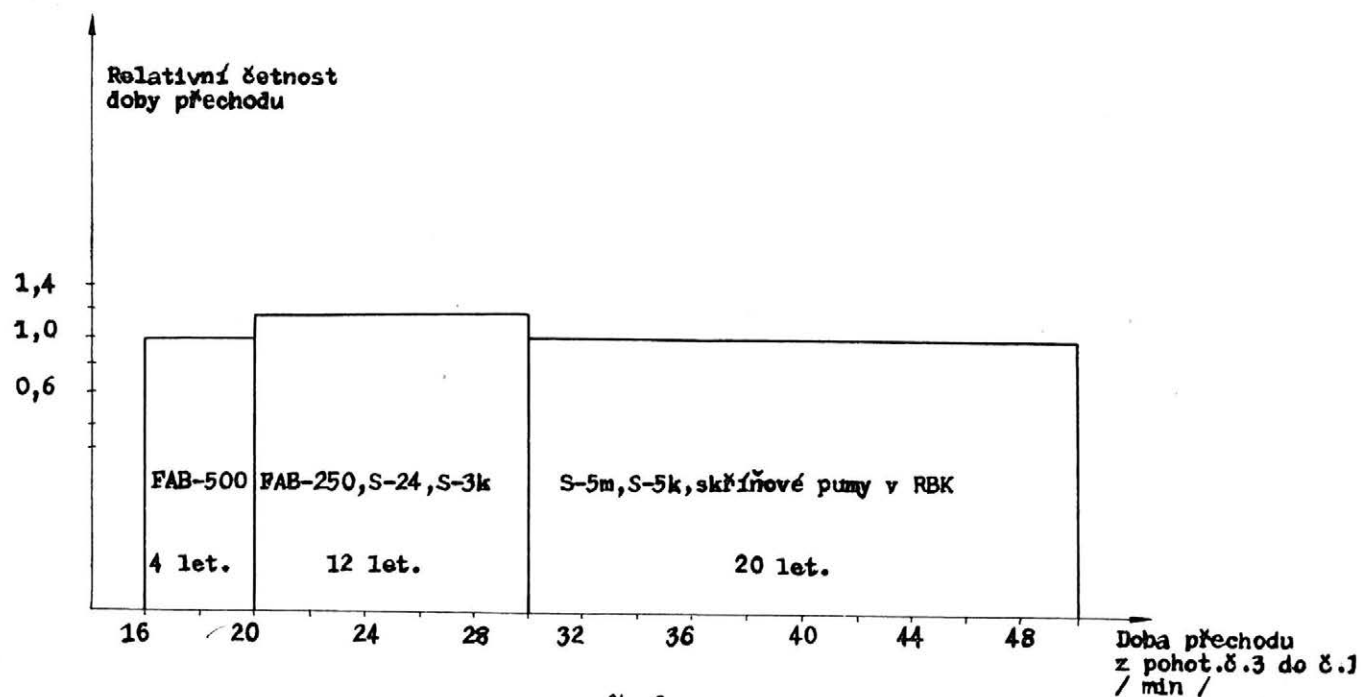

Obr. 2.

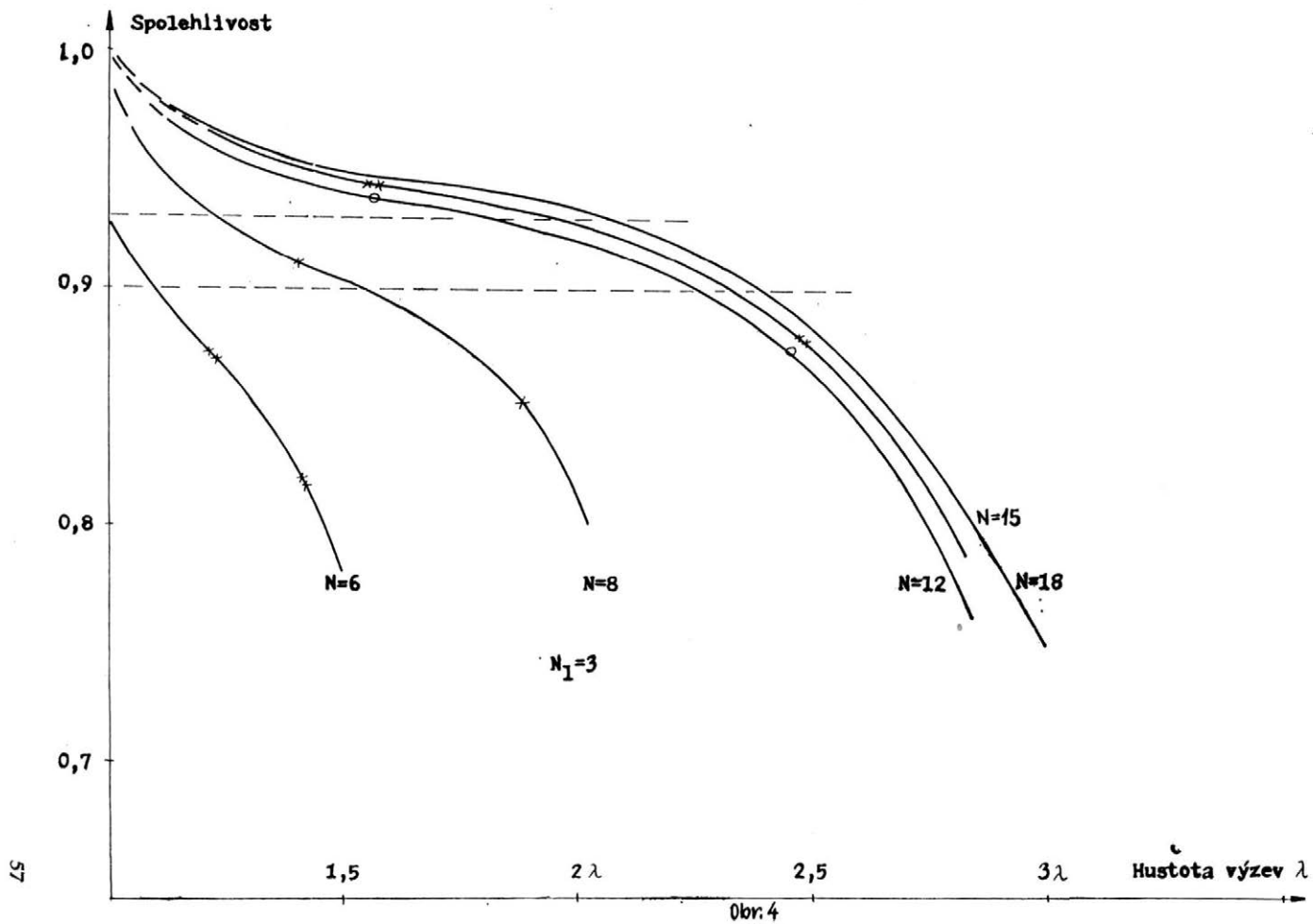
d) **Doba přechodu z pohotovosti č. 3** je posledním z potřebných vstupních parametrů. Tato doba je především závislá na druhu výzbroje, kterým budou letouny vybaveny a na podmínkách, daných hlavně množstvím technického personálu a stavem materiálně technického zabezpečení. Rovněž závisí na podmínkách konkrétního letiště, především na vzdálenosti hotovostních stánek od rozmístění letounů v pohotovosti č. 3. Vlastní vyzbrojování letounů může ovšem probíhat jen v rámci stanoveného palebného průměru. Proto i složení tohoto palebného průměru bude ovlivňovat výzbroj letounů, které lze danou výzbrojí podvěsit. Současně s tím bude ovlivňována i doba přechodu, neboť každému druhu výzbroje odpovídá jiný čas, potřebný na přípravu letounů. U klasických prostředků ničení je doba vyzbrojování značně rozdílná a pohybuje se od 16 do 50 minut. To je dobře patrné z **obrázku 3**, z kterého rovněž vyplývá, že doba přechodu podléhá zákonu rovnoměrného rozložení. Tento obrázek nepřihlíží však k současně používanému palebnému průměru. Tato odchylka je z toho důvodu, že palebný průměr neobsahuje z určitých důvodů všechny prostředky ničení, kterými můžeme vybavit současně používaný typ stíhacího bombardovacího letounu. Uvedené časy na přípravu však odpovídají používaným normám a jsou zřejmé z **obrázku 3**.

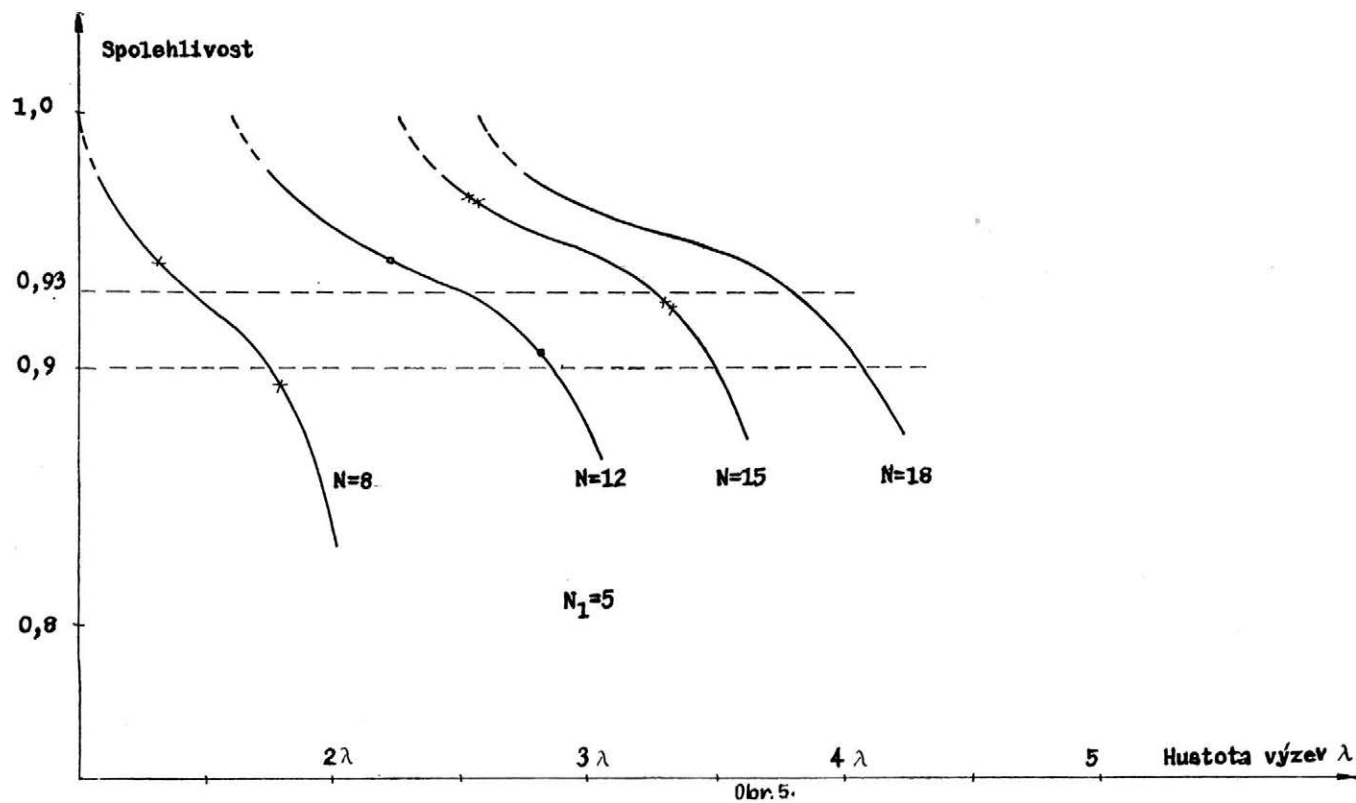
Smyslem výpočtů pomocí statistického modelu bylo zjistit chování hotovostní soustavy stíhacího bombardovacího letectva v různých podmínkách. V souladu s dosavadním rozbořem byla stanovena základní hustota 2,8 výzev/h a označena λ . Další hustoty ve výpočtech jsou uváděny jako její násobky. Výsledky výpočtu jsou uspořádány do grafů z důvodů přehlednosti a rychlého praktického využití. Na grafech jsou znázorněny závislosti spolehlivosti dané soustavy na hustotě přicházejících výzev. Pod pojmem spolehlivost soustavy rozumíme, s jakou pravděpodobností splní příští výzvy hotovostní systémy. Pro praktické použití spolehlivosti soustavy je vhodné brát minimálně 0,9, neboť menší hodnoty již nezabezpečují splnění alespoň přednostních výzev a tím z hlediska praxe jsou nevhodné a můžeme říci nepoužitelné. Pokud uvádím v grafech i menší hodnoty, pak je to z důvodů dalšího studia závislosti a větší názornosti.

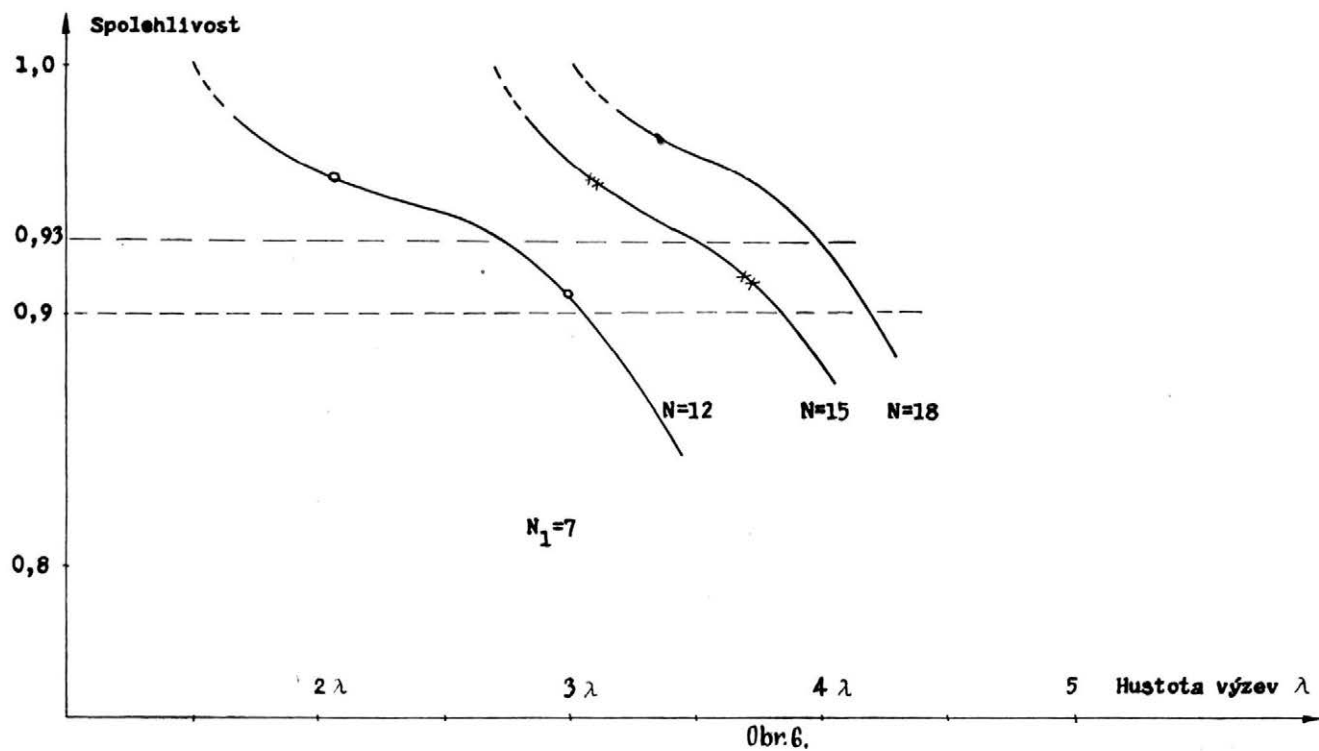
Z obr. 4 můžeme snadno zjistit, že samotný počet rojů, který máme v pohotovosti č. 1 a 2, nerozhoduje o tom, jak bude splněn bojový úkol. Splnění je především závislé na množství celkově vyčleněných rojů do hotovostní soustavy. Tento první dílčí poznatek má velký praktický význam a je třeba jej uvažovat již v průběhu rozhodovacího procesu velitele. Současná praxe se totiž spokojuje s pouhým určením jednotek v pohotovosti č. 1 a č. 2 a nepřihlíží k tomu, jak má daná soustava vypadat, aby tyto počty jednotek ve vyšších stupních hotovosti mohla při déle trvající činnosti alespoň částečně doplňovat. Po výpočtu si už můžeme učinit konkrétní představu o nutné struktuře hotovostní soustavy. Z **obrázku** vidíme, že vyčleníme-li pro úkoly výzvy 8 rojů a z nich 3 do pohotovosti č. 1 a 2, může soustava se spolehlivostí 0,9 plnit úkoly až do hustoty výzev $\lambda = 1,55$ (asi 4,35 rojů/h). Předpokládáme-li větší intenzitu činnosti, pak by bylo třeba vyčlenit do soustavy alespoň 10 rojů. Zvýšila-li by se hustota výzev např. na $\lambda = 2,3$, pak by bylo třeba do hotovostní struktury dát 12 rojů, z toho 3 roje do pohotovosti č. 1 nebo 2. Podíváme-li se ale na **obr. 5**, pak je tentýž úkol schopna plnit i soustava 10 rojů, z nichž ale musí být 5 v pohotovosti č. 1 či 2. Jde tedy o alternativní volbu velitele v závislosti na dané situaci, kdy buď potřebuje šetřit síly pilotů, nebo potřebuje v dané fázi vyčlenit více sil na plnění jiných úkolů. Z **obr. 4** vyplývá další poznatek,

Obr. 3.

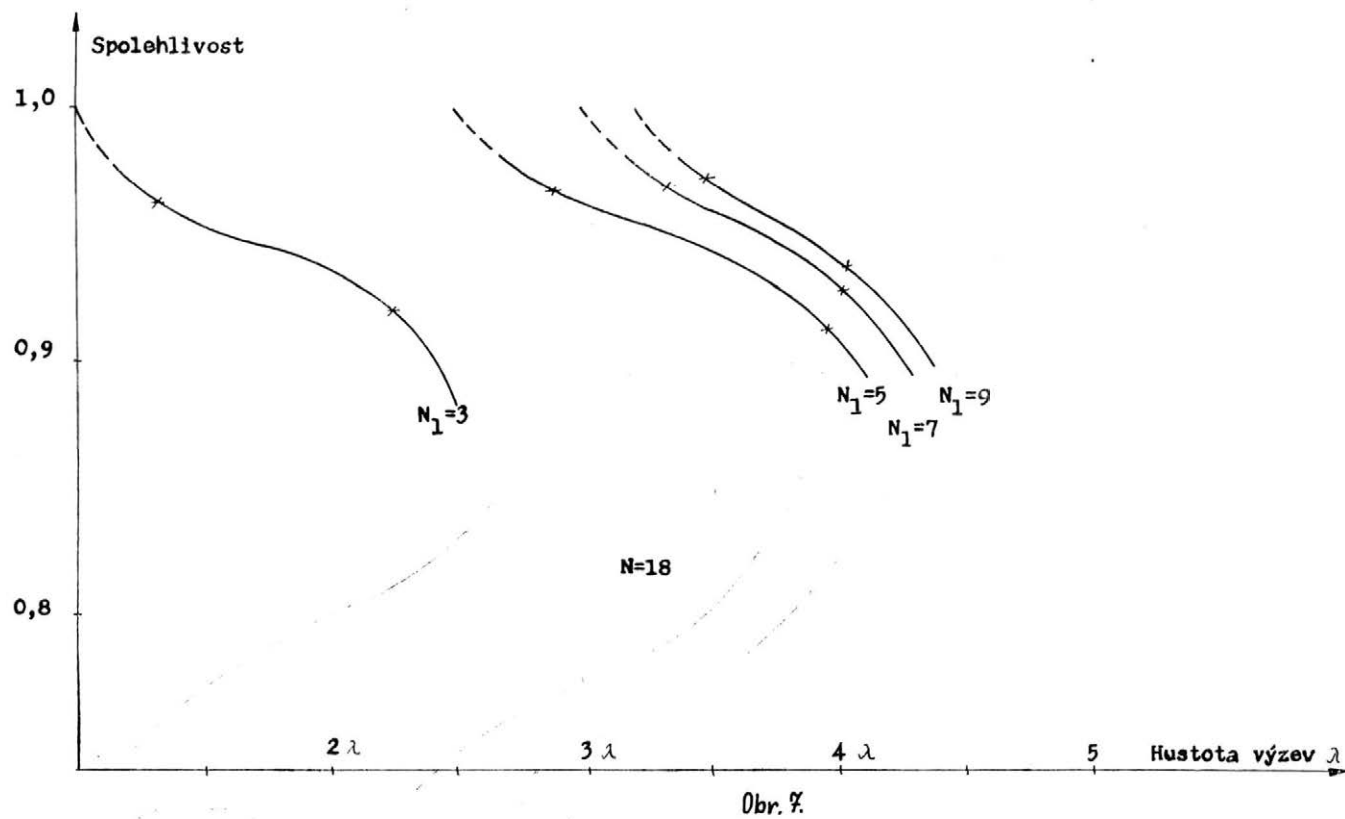

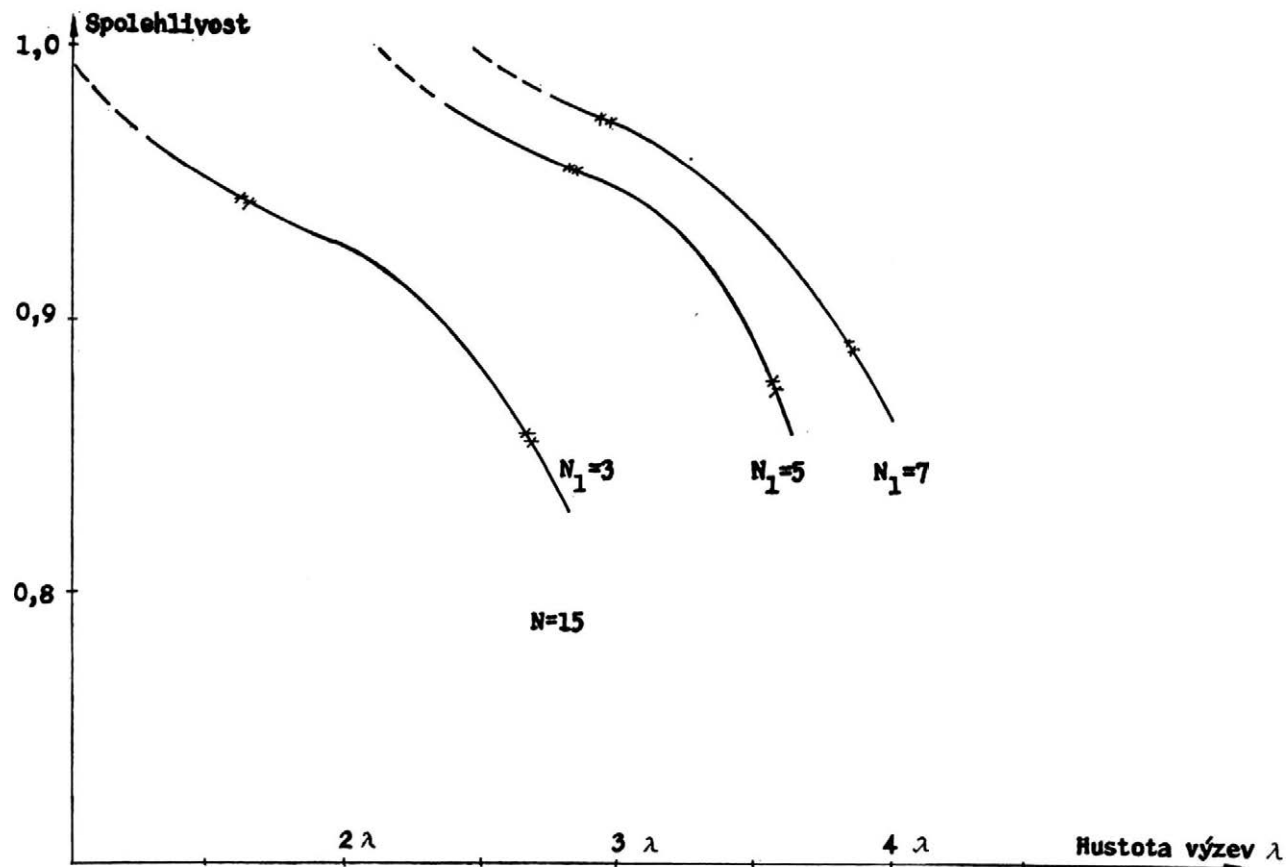

že totiž při menších hustotách výzev se optimálních výsledků dosáhne určením 3 rojů do vyšších stupňů pohotovosti z celkového počtu 12ti vyčleněných rojů. Další zvyšování počtu rojů do soustavy není účelné, neboť rozdíl spolehlivosti soustavy mezi 12ti a 18ti vyčleněnými roji je prakticky bezvýznamný. Vyčleníme-li 5 rojů do vyššího stupně pohotovosti, pak je systém schopen plnit úkoly i při vyšších hustotách výzev. Zde již přírůstky pravděpodobnosti splnění úkolu v závislosti na počtu celkově vyčleněných rojů jsou mnohem vyšší. Nesprávný by byl ale závěr, že stálým zvyšováním jednotek ve vyšších pohotovostních stupních dosáhneme zlepšení chodu systému. V tomto případě představu nám upřesňují **obrázky 7 až 9**, které znázorňují závislost spolehlivosti na hustotě přicházejících výzev při konstantním počtu celkově vyčleněných rojů a můžeme je přímo využít pro volbu struktury hotovostní soustavy a při rozhodování. Např. z obrázku 7 vidíme, že pro vyčleněný počet 18ti rojů je optimální 5 rojů ve vyšších stupních. Další zvyšování rojů ve vyšších stupních hotovosti přináší nepatrné zlepšení a ve svých důsledcích vede k nehospodárnému využití sil. Tedy snižováním hustoty přicházejících výzev a množství vyčleněných rojů se snižuje i rozdíl mezi hodnotami spolehlivosti systému při různém počtu rojů v nejvyšších hotovostních stupních. O tom svědčí pohled na obr. 9, kde přírůstek λ při zvyšování počtu jednotek ve vyšších hotovostních stupních je už malý a téměř rovnoměrný. Můžeme říci, že pro hrubý odhad optimální struktury v praxi můžeme vycházet z poměru střední doby obsluhy ke střední době přechodu jednotek z pohotovosti č. 3 do hotovosti č. 1. V téměř poměru je pak třeba volit i poměr hotovostních rojů ve vyšších stupních pohotovostí k celkově vyčleněnému počtu rojů do systému. V našem případě poměr střední doby obsluhy ($T_{2s} = 75$ sec) a střední doby především ($T_{3s} = 33$ sec) je roven přibližně 1 : 2,3. Rozdělíme-li v téměř poměru soustavu 12ti rojů, pak dostaneme poměr 5 : 12, tedy 5 rojů ve vyšších stupních pohotovosti ze soustavy 12ti rojů, což odpovídá i výsledkům uvedeným v grafech.

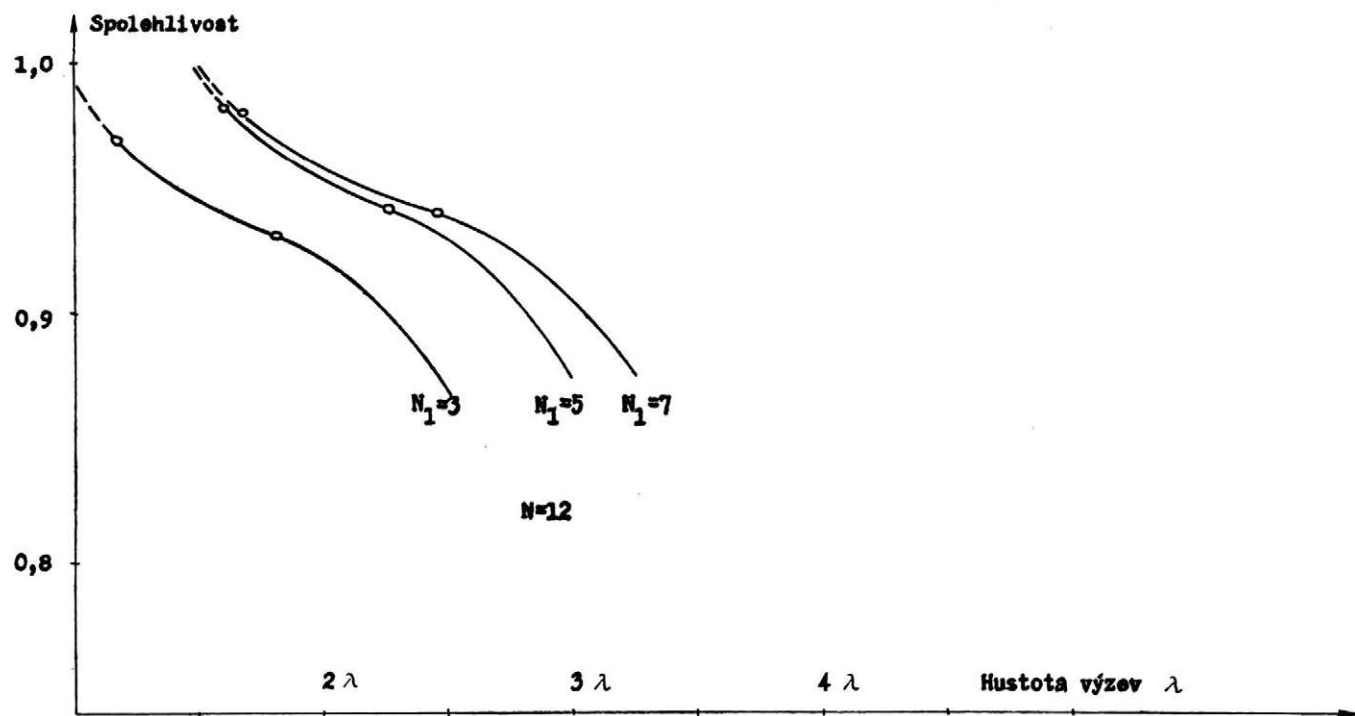
Tento velmi stručný rozbor výsledků výpočtu umožnil lépe poznat strukturu soustavy hotovostních jednotek stíhacího bombardovacího letectva. To ovšem nejsou veškeré možné poznatky, získané použitím modelu. Velmi zajímavý je **obr. 10**, kde je znázorněn průběh množství letounů v různých stavech v závislosti na době bojové činnosti. Využití těchto výsledků je mnohostranné pro praktické posuzování chodu celé struktury. Např. z hlediska organizace v oblasti inženýrsko-letecké služby a materiálně technického zabezpečení umožňuje lépe posoudit potřebné množství techniků, vyčleněných pro přípravu letounů. Tento potřebný počet osob a techniky je dán průměrným počtem letounů v různých fázích přípravy a dobou, kterou jsme ve výpočtu předpokládali jako normativní. Současně můžeme např. dělat i úvahy o množství tahačů k zajištění plynulého doplňování hotovostní stojánky požadovanými počty letounů apod. Na tomto modelu můžeme změnou určitých vstupních parametrů posuzovat i řadu vlivů, které vyplývají ze zdokonalení opatření v různých oblastech velení a řízení, zrychlení přípravy k opakovanému vzletu apod. Proto jeho využití může být mnohostranné i účelové, jako např. v našem případě.

Posledním problémem, který z hlediska ucelenosti výkladu chci stručně naznačit, je rozdělení jednotek ve vyšších stupních bojové pohotovosti. V modelu uvažuji s pohotovostí č. 1 a č. 2 aniž by tento stupeň byl blíže rozlišen. Řešení tohoto úkolu v praxi je však velmi jednoduché, uvědomíme-li si, že jde o stanovení počtu výzev, které mohou s volenou pravděpodobností (P_v) přijít

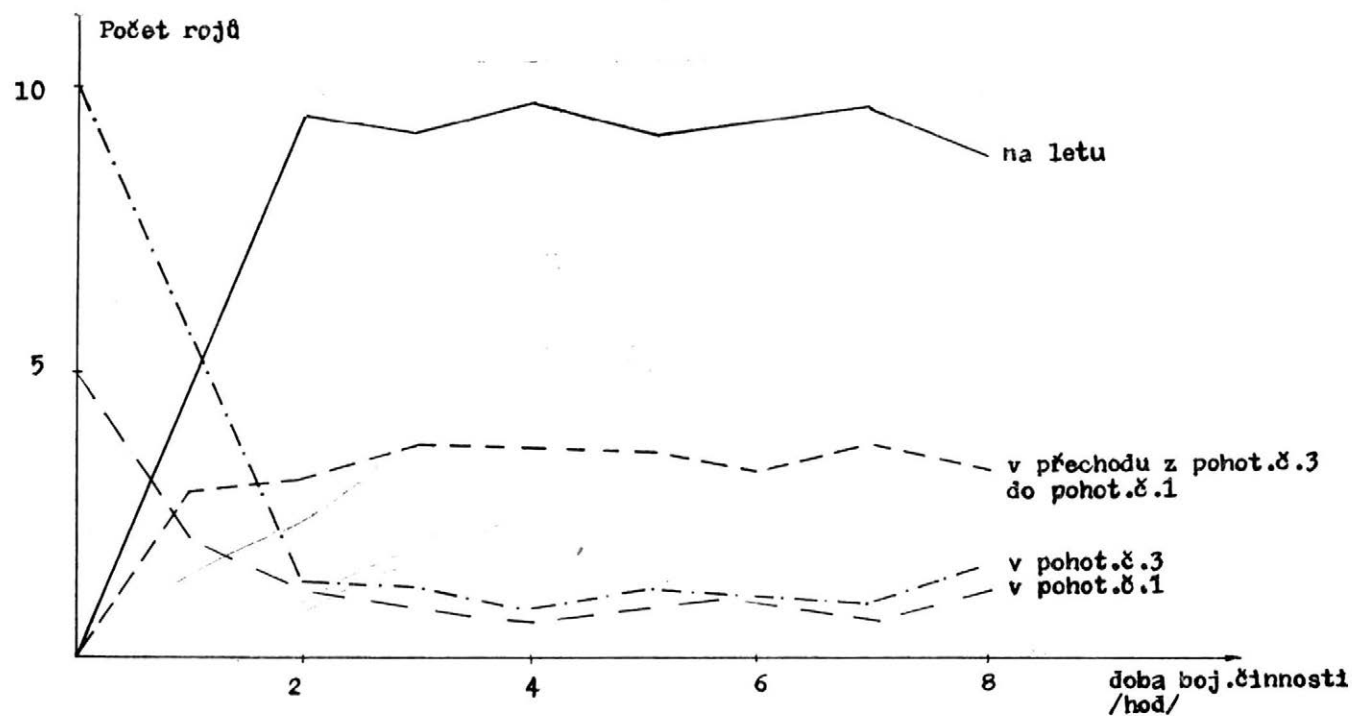

Obr. 8.

Obr. 9.

Obr. 10

do soustavy za dobu přechodu roje z pohotovosti č. 2 do pohotovosti č. 1. Výpočet probíhá podle Poissonova zákona:

$$P_K = \frac{(\lambda \Delta t)^K}{K!} e^{-\lambda \Delta t}$$

kde P_K = pravděpodobnost, že za dobu přechodu jednotky z pohotovosti č. 2 do č. 1 (Δt) přijde do soustavy K výzev.

Jde o součet pravděpodobností příchodu 0 až K výzev do hodnoty, kdy tento součet dosáhne volené pravděpodobnosti (P_v). Tuto volenou pravděpodobnost obvykle určujeme hodnotou 0,93. Protože doba Δt je konstantní a přímo určená normou, můžeme pro různé λ vypočítat předem a pro rychlé praktické využití výsledky sestavit do grafu.

Tim máme zjištěno, kolik z celkového počtu jednotek ve vyšších stupních bojové pohotovosti je třeba určovat do pohotovosti č. 1. I tento předpoklad odpovídá praxi, neboť po odstartování roje z pohotovosti č. 1 ihned přichází další roj z pohotovosti č. 2 do pohotovosti č. 1.

Závěr

Metoda statistického modelování nám umožní objektivně poznat chování hotovostního systému stíhacího bombardovacího letectva při činnosti na výzvu. Konkrétní hodnoty, uvedené v jednotlivých grafech, umožňují přímo štábům vytvořit v určitých podmínkách situace optimální hotovostní soustavu, která by zabezpečila hospodárné použití sil. Současně chci zdůraznit, že obdobným způsobem můžeme metodou statistického modelování řešit celou řadu podobných problémů, třeba u stíhacího letectva, raketového vojska apod. Pokud bychom model rozšířili o možnosti překonávání nepřátelské PVO a stupeň splnění bojového úkolu při úderu na cíl, dostali bychom komplexní model bojové činnosti stíhacího bombardovacího letectva při činnosti na výzvu. Tuto problematiku jsem neřešil, neboť jde již o komplikovaný model. I přesto můžeme plně výsledků použít pro praktické řešení úkolů i v podmínkách činnosti nepřátelské PVO, neboť způsobované ztráty nám mění počty celkově vyčleněných letounů do hotovostní struktury, čímž v průběhu bojové činnosti podle grafů musíme upravovat další strukturu hotovostních sil stíhacího bombardovacího letectva.

OCHRANNÉ VLASTNOSTI TERÉNU A JEJICH VLIV NA BOJOVOU ČINNOST VOJSK

Soudobý boj můžeme charakterizovat kromě jiných činitelů

- značným fyzickým vypětím živé síly,
- masovým nasazením různé techniky,
- častými zvraty na bojišti (útok, obrana apod.),
- stále náročnějšími požadavky na řízení vojsk při

- nedostatku zpráv a informací,
- nedostatku času na rozhodovací proces (až po výkonné orgány),
- stále větší nasycenosti prostředků ničení od klasických až po různé zbraně hromadného ničení.

Tím více vystupují do popředí takové faktory jako

— správné zhodnocení terénu pro bojovou činnost,

- maximální využití ochranných a maskovacích možností terénu,
- možnosti vojsk k zesílení ochranných vlastností terénu ke zvýšení odolnosti bojových sestav.

Rozhodujícím faktorem při hodnocení odolnosti a ochrany vojsk na bojišti je a bude čas, který máme na úpravu terénu. Nemůžeme vyloučit použití různých zbraní hromadného ničení a proto musíme pochopit význam terénu a nutnost jeho ženižní úpravy v každé bojové situaci. Vševojsk-1-1, čl. 458 mimo jiné uvádí „... práce musí být prováděny s plným vypětím sil, s maximálním využitím mechanizačních prostředků...“.

Terén a ochrana vojsk

Terénem se zabývám z těch důvodů, jelikož v mnoha případech může zabezpečit jedinou ochranu živé síly i bojové techniky na bojišti. Chci zdůraznit také to, že terén chápů v celém komplexu tj. z hlediska jeho členitosti, pokrytosti, průchodnosti, zastavenosti apod. Stejně tak při jeho hodnocení vycházím z toho, jaké výhody (nevýhody) skýtá daný terén pro konkrétní druh bojové činnosti. Např. pro obranu by měl být terén členitý, pokrytý a s nízkou průchodností.

Já se zaměřím především na využití terénu z hlediska jeho ochranných vlastností s důrazem na jeho využití pro ochranu vojsk před účinky ZHN, hlavně jaderných zbraní. Tyto jsou mimo jiné charakterizovány působením:

- tlakové vlny (TV) působící na vyřazení nebo poškození živé síly a techniky, tvoření závalů, záplav apod.,
- světelného záření (SZ), které je charakterizováno vznikem požárů a různým stupněm popálenin...

— pronikavá radiace (PR) působící na živou sílu, na vyřazení nechráněné optiky apod.,
— seismických účinků (závaly, sesuvy půdy apod.).

Všeobecně můžeme říci, že ochranné vlastnosti terénu do určité míry snižují ničivé faktory prostředků ničení a v tom smyslu zajišťují i přímou ochranu živé síly, bojové techniky a ostatních objektů a nepřímou ochranu zabezpečují z hlediska utajení a maskování. Tudíž dovedným využíváním vlastností terénu můžeme do určité míry snižovat ztráty živé síly, techniky a materiálu. Abychom mohli ochranných vlastností terénu využívat, musíme znát všeobecně platné zásady působení jaderných zbraní na terén. Jak se jejich účinky projevují na reliéfu terénu, na lesním masívu a na občanské zastavěnosti. Na druhé straně jakým způsobem můžeme některé ochranné vlastnosti využít pro danou bojovou činnost vojsk, popř. jakými způsoby můžeme tyto ochranné vlastnosti terénu zvyšovat.

1. **Vliv mikroreliefu terénu** (menší terénní vyvýšeniny, prohlubně, jámy, jednotlivé podzemní objekty...) mohou ovlivnit šíření a parametry tlakové vlny pozemního výbuchu tehdy, není-li sklon menší než 5–10 stupňů.

Při pozemním výbuchu a ve vzdálenější oblasti vzdušného výbuchu (R H) se šíří tlakové vlny rovnoběžně s povrchem terénu. Na předměty na terénu naráží a tím se přetlak na přivrácené straně zvyšuje, na odvrácené straně a v prohlubních se zmenšuje.

Průměrné hodnoty působení tlakové vlny v členitém terénu v porovnání s rovinatým terénem:

a) **Na přivráceném svahu** (k výbuchu) vyšší při sklonu
— 15 stupňů 1,2–1,4 x
— 45 stupňů 1,8 x
(viz obr. 1)

b) **Na odvráceném svahu** nižší při sklonu
— 15 stupňů 0,85–0,8 x
— 45 stupňů 0,5 x
(viz obr. 2)

Některé hodnoty tlakové vlny při působení u prohlubní (jam) — viz obr. 3.

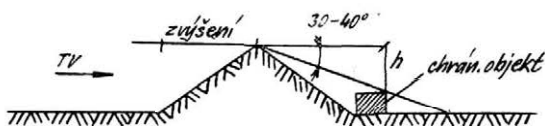
Světelné záření na odvrácených svazích se neprojevuje, nebo pouze minimálně. V blízkosti pozemních objektů s hladkými stěnami dochází k odrazu světelného záření a tím i ke zvýšení teplot. Tzn., že pro ochranu budeme využívat opačné strany (viz obr. 4).

U pronikavé radiace za odvrácenými svahy a za pozemními objekty může dojít

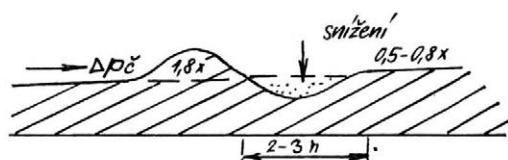
k obdobnému jevu jako u světelného záření s tím, že v důsledku působení rozptýleného záření nevzniká úplné zastínění.

Mikrorelief terénu nemá téměř žádný vliv na snížení účinku radioaktivního zamoření tzn., že musíme řešit další způsoby ochrany. Vůči ostatním klasickým prostředkům ničení chrání tento druh terénu v závislosti na prostředku ničení a na objektu působení (živá síla, technika...).

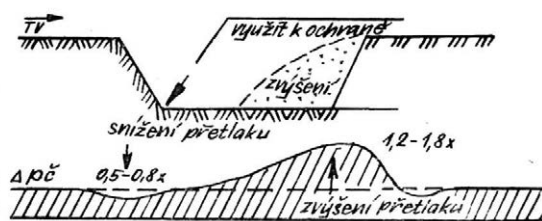
2. **Makrorelief terénu** má především vliv na působení tlakové vlny u vzdušného výbuchu, kde dochází ke značným změnám především pod centrem výbu-

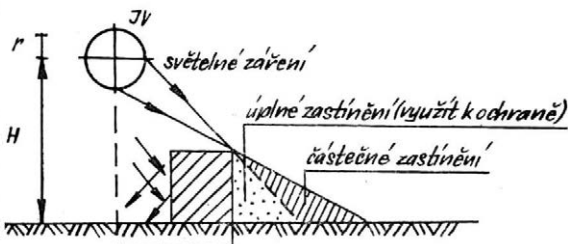
Obr. 1.

Obr. 2.

Obr. 3.

Obr. 4.

Tabulka 1

Typ sídliště	Hodnoty přetlaku v čele TV - kp/cm ²	
	částečné závaly	úplné závaly
městské	0,10	0,2
vesnické	0,15	0,35

chu. Ve vzdálenějších oblastech se projevuje tlaková vlna obdobně jako u mikroreliefu. Největšího účinku dosahuje v rozmezí mezi úhly dopadu TV u 45–90 stupňů na profil terénu, zvláště pak v hlubokých zaříznutých údolích, kde dochází k dalším druhotným účinkům (závaly, sesuvy...). Tyto terénní útvary jsou proto pro činnost vojsk za použití jaderných zbraní nevýhodné.

Tento druh terénu není pro evropské válečné typický (pohoří nad 1 000 m). Proto je vhodné především využívat ochranných vlastností mikroreliefu terénu a terénním útvaram nad 1 000 m s hlubokými zaříznutými údolími se vyhýbat, nebo je rychle překonávat.

3. **Vliv sídliště** na ochranu vojsk chápeme z několika hledisek.

Velká sídliště (města) s více podlažními budovami jsou pro rozmístění a činnost vojsk nevýhodná. Působením tlakové vlny dochází ke značným odrazům a ke zvyšování přetlaku v čele tlakové vlny (až 2krát větší v porovnání s účinkem mimo sídliště). Obdobně se projevuje zvýšený účinek světelného záření. Dochází však k zastínění účinku pronikavé radiace. Pro ochranu vojsk můžeme v krajním případě využít okrajové části sídliště, především sklepní prostory domů.

Výhodnější jsou **menší sídliště** vesnického charakteru, které můžeme charakterizovat:

- přízemní, popř. jednopodlažní zástavbou,
- dostatkem sklepních prostorů,

- možností využití různého stavebního materiálu,
- možností rozptýlení, maskování i volností manévru.

Pro srovnání uvádím některé údaje o účincích tlakové vlny — viz **tabulka 1**.

Vliv sklepních prostorů na snížení pronikavé radiace:

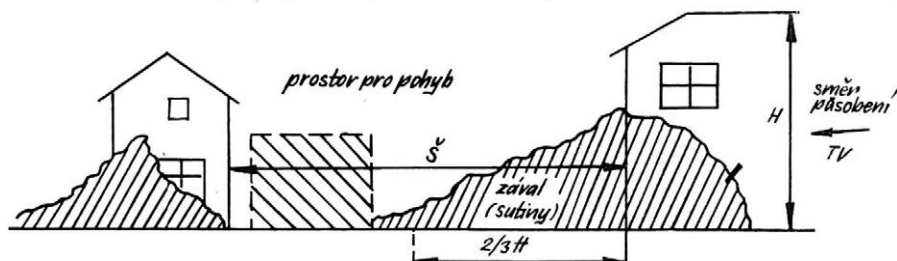
- přízemní budovy 10×
- jednopodlažní 20×
- vícepodlažní až 70×

Z toho je zřejmé, že největší snížení je u víceposchodových budov. Dochází však zde k velkým závalům a proto je výhodnější volit sídliště s přízemní — maximálně jednopodlažní zástavbou.

K hlavním ochranným objektům v osadách patří především sklepní prostory budov. Tyto můžeme v krátké době upravit k ochraně tj. pro odpočinek a práci štábů. Podle předpisu Žen-2-1/1, str. 23 lze sklepní prostory zařadit do skupiny objektů s druhým až třetím stupněm přímé ochrany. Tj. s odolností od 0,5–1 kp/cm². Těmto požadavkům vyhovuje zhruba 20 i více procent sklepů v současných vesnických sídlištích. Dále je výhodné i to, že na každých 4–5 km směru činnosti připadá jedno sídliště. Bude tedy nanejvýš nutné, abychom těchto výhod plně využili a šetřili síly a prostředky (mechanizaci) na plnění ostatních úkolů.

Při hodnocení průjezdnosti sídliště vycházíme z možnosti vytváření závalů působením tlakové vlny. Šířka ulice k bezpečnému průjezdu by měla být minimálně 1,5krát větší, než je nejvyšší budova.

$S = 1,5 \text{ až } 2 H$ (viz obr. 5)

Obr. 5.

Zbytek volného prostoru můžeme využít pro pohyb techniky. Největší závaly budou zhruba do 2/3 H ve směru působení tlakové vlny.

4. **Vliv lesních masivů.** Na průměrném terénu středoevropského a západního válečnického připadá 25 až 35 procent plochy na lesní porosty. Proto je vhodné při hodnocení ochranných vlastností znát do jaké míry mohou ovlivnit šíření ničivých faktorů jaderných zbraní.

Působení tlakové vlny bude menší v porovnání s volným terénem v takové vzdálenosti, kde přetlak v čele TV je 0,4 kp/cm². V této zóně může dojít ke snížení poloměru účinku 1,1 až 1,3×. Dále se zvyšují ochranné vlastnosti v závislosti na hustotě lesa a síle stromů. V bližší vzdálenosti od hranice přetlaku 0,4 km/cm² a větší se přetlak v čele tlakové vlny prakticky neliší (úplné závaly) od volného terénu. Kromě toho v lese působí i druhotné účinky jako padající stromy a možné požáry působením světelného záření. Vůči pronikavé radiaci les téměř nechrání. Za určitých podmínek (v letním období) může být stupeň radioaktivního zamoření až o 50 procent nižší. Kovněž účinek světelného záření může být v letních měsících v listnatých lesích 2 až 15× nižší. Podstatně větší ochranné účinky skýtá les vůči klasickým prostředkům ničení. Má rovněž výhodné maskovací prostředky.

Při vyhodnocení lesních masivů vycházíme z těchto údajů:

a) Při působení tlakové vlny při přetlaku v čele

— 0,1 až 0,12 kp/cm² dochází k vyvrácení jednotlivých stromů — pro průjezd jsou nutné dílčí úpravy,

— 0,12 až 0,17 kp/cm² ... částečné závaly — pro pohyb vojsk jsou nutné úpravy,

— 0,17 až 0,4 kp/cm² ... úplné lesní závaly — pro pohyb vojsk je výhodnější volit objíždku.

Ve všech případech bereme v úvahu šířku průseku a výšku stromů. Při přetlaku v čele tlakové vlny 0,4 kp/cm² a větším je pásmo úplného zničení. Zde pohyb nemůžeme v krátké době zabezpečit.

b) Světelné záření se projevuje v lesních masivech

— vznikem požárů v takové vzdálenosti, kde efektivní světelný impuls = 15 cal/cm². Za jasného počasí tj. vzdálenost odpovídající zhruba přetlaku v čele TV 0,2 kp/cm² a větší. Působením tlakové vlny ve vzdálenosti, kde je přetlak 0,25 kp/cm² a větší, dochází k uhašení požárů. Tzn., že zóna lesních požárů je v rozmezí působení tlakové vlny o přetlaku zhruba 0,2 až 0,25 kp/cm².

Jak vidíme, kritérium pro hodnocení je především účinek tlakové vlny a proto budeme rozmísťovat vojska při okrajích lesa u širokých průseků a včas připravíme opatření k rychlému výjezdu a k hašení požárů.

Význam opevňovacích opatření

Ze stručného hodnocení ochranných vlastností terénu je zřejmé, že

— při využití ochranných vlastností terénu mohou být účinky prostředků ničení na živou sílu a techniku za určité situace rozdílné,

— musíme výhodné vlastnosti terénu maximálně využít, tj. učinit taková opatření, kterými dosáhneme maximální ochrany a tím i odolnosti vojsk.

To můžeme dosáhnout budováním různých opevňovacích objektů, které svými ochrannými vlastnostmi, konstrukcí a vybavením zajišťují určitý stupeň přímé ochrany. V závislosti na době, kterou máme k dispozici pro budování, budeme v 1. pořadí úprav terénu klást důraz na zabezpečení ochrany živé síly, na vytvoření nejvýhodnějších podmínek pro bojovou činnost palebných prostředků a pro řízení bojové činnosti. Do jaké míry opevňovací objekty zabezpečují ochranu živé síly, bojové techniky, materiálu a činnost v nich určuje tzv. kategorizace objektů.

Tato je dána (viz Žen-2/1-1 stupněm přímé ochrany a třídou vybavení).

Stupeň přímé ochrany slouží k obecnému určení hodnoty ochranných opatření a do určité míry i k vyjádření zmenšení plochy, na níž je vyražena živá síla z boje při jaderném výbuchu. Můžeme stanovit, že

— nulový stupeň přímé ochrany je v podstatě vymezen odolností živé síly umístěné na povrchu terénu. Je stanoven tzv. bezpečnostní vzdáleností a představuje takovou vzdálenost, kde je přetlak v čele tlakové vlny 0,1 kp/cm². Směrem k epicentru (centru) výbuchu přetlak narůstá a tím narůstají i ztráty;

— každý stupeň přímé ochrany posunuje bezpečnostní hranici směrem do středu. Tím se zmenšuje jak plocha, tak i poloměr vyřazení živé síly.

Čl. 77 předpisu Žen-2/1/1 uvádí: „Přímá ochrana n-tého stupně zabezpečuje snížení plochy na níž je živá síla vyražena z boje při jaderném výbuchu,

Tabulka 2

Stupeň přímé ochrany	Minimální odolnost konst. proti přetlaku TV v kp/cm^2	Minimální tloušťka nakrytí	Navíc chrání proti klasickým prostředkům ničení
1	0,3	—*)	— střely z ručních zbraní — střepiny min, granátů a leteckých pum
2	0,5	40 cm	— střely z ručních zbraní — střepiny min, granátů a leteckých pum — i proti nepřízní počasí
3	1**)	90 cm	— výbuch 155mm granátu na vzdálenost 2,5—4,5 m od stěny — zásahy 120mm minometu — nepřízeň počasí
4	2	130 cm	— výbuch 155mm granátu 1,5—2,5 m od stěny — přímý zásah 105mm houfnice — nepřízeň počasí
5	5	180 cm	— přímý zásah 155mm granátu (okamž. zapalováním)

*) Proti přímým ranám chrání podle polohy k výbuchu

**) Musí být opatřeny protitlakovou ochranou vchodů (viz 3, 4, 5)

o jednu polovinu, oproti stupni přímé ochrany o jednotku nižšímu“.

Charakteristiku opevňovacích objektů a stupeň přímé ochrany uvádím v **tabulce 2**.

Třída vybavení určuje kvalitu opevňovacího objektu, který zabezpečuje podmínky pro činnost živé síly v různých podmínkách. Rozeznáváme 6 tříd vyba-

vení, které označujeme velkými písmeny. Třídy A, B, C jsou určeny převážně pro stálé opevňovací objekty. V polních podmínkách budou objekty nejčastěji s vybavením třídy F a u některých objektů (především na velitelských stanovištích) třídy D popř. E. Blíže údaje uvádí předpis Žen-2-1/1 str. 22. Zařazení opevňovacích objektů — **viz tabulka 3**.

Tabulka 3

Opevňovací objekt	Stupeň přímé ochrany	Třída vybavení
Okopy, zákopy (nenakryté)	1	F
Okopy, zákopy (nakryté)	2	F
Úkryty jednoduchého typu	3	F
Úkryty lehkého typu	4	E (D)
Upravené sklepy v sídlištích	2 (3)	F

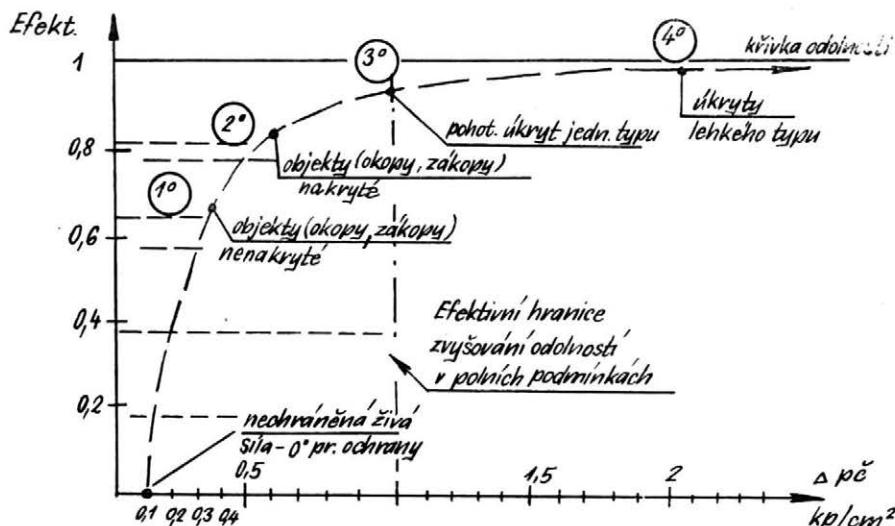
Poznámka: Třída vybavená E (D) při dostatku času na vybudování opatření kolektivní ochrany

Z tabulky 3 vyplývá, že stupeň přímé ochrany i třída vybavení je určována druhem opevňovacího objektu a z jeho odolnosti můžeme stanovit ochranu osob, techniky apod.

Tato odolnost objektu je do určité míry závislá na jeho pracnosti, na materiálu, mechanizačních prostředcích a dalších faktorech. Mezi hlavní faktory patří čas, který máme k dispozici na budování opevňovacích objektů. Můžeme

tedy říci, že čím větší odolnost požadujeme, tím jsou i větší nároky na čas, materiál a mechanizační prostředky. Efektivní hranici zvyšování odolnosti v polních podmínkách názorně ukazuje obr. 6.

Z obr. 6 je zřejmé, že hodnota odolnosti do 1 kp/cm^2 — tj. 3° přímé ochrany je pro polní podmínky vcelku reálnou hranicí a objekty s odolností nad 1 kp/cm^2 budou výjimkou.

Obr. 6.

Závěr

Udržení neustálé bojeschopnosti vojsk na bojišti vyžaduje i trvalé řešení ochrany vůči všem prostředkům ničení. To na druhé straně klade neustále vyšší nároky na řídicí práci velitelů při organizaci opatření k ochraně, na nejefektivnější výběr terénu a využití jeho výhod pro vlastní vojska a všech nevýhod pro činnost protivníka.

NĚKTERÉ OTÁZKY SOUČINNOSTI V OBLASTI TÝLOVÉHO ZABEZPEČENÍ

Hlavní tíha vedení soudobé války spočívá na polních vojscích. Tato vojska jsou svými silami a prostředky plně předurčena k odrazení agrese, přenesení bojové činnosti na území protivníka a jeho rozdrčení. Významné místo při zabezpečování úkolů týlu polního velení přísluší teritoriálním orgánům týlu. Týl územního sledu velení je proto připraven hlavní úsilí své činnosti zaměřit na zabezpečení činnosti polních vojsk.

Vzájemné vztahy polních a teritoriálních orgánů týlu a základní součinnostní úkoly

Vzájemné vztahy obou sledů velení významně ovlivňují některé skutečnosti. Je to především geografická poloha ČSSR na válčišti, která vyvolává situaci, že vojska polního sledu budou nutně po určité době působit také na vlastním teritoriu.

Týl vojenského okruhu proto součinnostně řeší s týlem polního velení především tyto hlavní úkoly:

- vytváří týlové svazky, útvary a zařízení,
- zabezpečuje polní vojska stanovenou výši záloh materiálních prostředků,
- zabezpečuje přesuny vojsk a týlů podle dopravního plánu,
- řídí provoz na komunikacích v zájmovém prostoru polních vojsk, jejich údržbu a obnovu,
- řeší změny v plánované organizaci týlového zabezpečení, ke kterým může dojít na základě konkrétního vývoje bojové a operační situace,
- zabezpečuje úhradu zničených nebo jinak vyřazených zásobovacích zdrojů, léčebně odsunových zařízení a dopravních kapacit předurčených pro zásobování a zdravotnické zabezpečení polních vojsk,
- organizuje využití hygienicko-epidemických zařízení k likvidaci ohnisek nákazy v týlovém pásmu polních vojsk,
- koordinuje využití sil a prostředků obrany a ochrany státního území a civilního obyvatelstva pro potřeby týlu polních vojsk např. k ochraně dopravních

transportů nebo k zabezpečení ložných prací v základnách nebo na železničních stanicích.

Nejsložitější vztahy vznikají v období, kdy se týlové pásmo polních vojsk překrývá s částí teritoria. S ohledem na potřebu a nutnost jednotného řízení bude vhodné přijmout zásadu, že vrcholným orgánem v tomto prostoru je velitel polních vojsk a jemu jsou operativně podřízeny i teritoriální orgány, útvary a zařízení v týlovém pásmu. Přitom operativní podřízenost je třeba chápat v tom smyslu, že velitel polních vojsk může řídit stanovené teritoriální orgány pouze v určitých oblastech. Bude to zejména:

- řízení dopravy v týlovém pásmu polních vojsk s maximálním respektováním jednotného dopravního plánu,
- řízení údržby a obnovy komunikací s plným využitím teritoriálních údržbových obnovovacích sil a prostředků,
- využití zásob zanechaných v posádkách a v předsunutých skladech,
- využití místních zdrojů (PHM, proviantu, civilních pekáren, jatek, prádelen, opraven apod.),
- využití teritoriálních zdravotnických zařízení vyčleněných pro potřeby polních vojsk,
- využití hygienicko-epidemiologických a veterinárních zařízení k likvidaci ohnisek nákazy na teritoriu,
- využití civilního obyvatelstva k o-

chrane a obrane, k zabezpečení ložných prací, k obraně komunikací apod.

Převážnou většinu předpokládaných úkolů je nutné upřesnit již v míru a zakotvit ji v připravené dokumentaci. Některé z nich bude vhodné projednat s příslušnou Radou obrany (okresu, kraje). To však nevylučuje možnost, že zejména v období narůstání vojenskopolitického napětí může dojít k řadě změn, které si mohou vyžádat upřesnění základních dokumentů pro řízení týlového zabezpečení.

Jednou z hlavních povinností teritoriálních orgánů je zabezpečit nepřetržitý přísun bojové techniky a materiálu všeho druhu pro polní vojska.

Zásoby materiálu skladů polních vojsk je výhodné vyvázet v rozhodující míře po železnici. Tento způsob je jeden z nejdůležitějších a nejnáročnějších společných úkolů. Je nutné jej plánovat již v míru. Na realizaci plánu se musí společně podílet náčelníci skladů, náčelníci KSVD, náčelník vojenské dopravy týlu polních vojsk a vojenské dopravy teritoria, orgány ministerstva dopravy a správa vykládacího prostoru.

Základním dokumentem řízení dopravy, který odráží společné zájmy polního i teritoriálního sledu velení je **dopravní plán**, který zahrnuje požadavky všech složek ozbrojených sil na dopravu. Podle výpisu z tohoto dokumentu zabezpečují teritoriální orgány provozně technické zabezpečení plánovaných přeprav a přesunů u orgánů ministerstva dopravy, ministerstva vnitra, odborů dopravy KNV a u organizací ostatních resortů státní správy pokud plní některé úkoly ve prospěch přesunovaných vojsk.

Vojska budou zřejmě v prvních dnech války zásobovat především dopravní prostředky vojskového týlu a postupně i armád z předem vytvořených zásob a zásob zanechaných v mírových posádkách v příhraničním pásmu po odchodu vojsk.

Vojska budou zřejmě v prvních dnech války zásobovat především dopravní prostředky vojskového týlu a postupně i armád z předem vytvořených zásob a zásob zanechaných v mírových posádkách v příhraničním pásmu po odchodu vojsk.

Swazky a útvary přisunované z hloubky je výhodné zásobovat odběry vlastními dopravními prostředky z okruhových skladů a jejich poboček, ze zásob zanechaných v posádkách po odchodu vojsk, z vy-

kládacích stanic a ze zásob, které vyčlenilo národní hospodářství v týlovém pásmu polních vojsk.

V dalším období bude nutné zásobování organizovat téměř výhradně po linii teritoria — polní základny s maximálním využitím především železniční dopravy.

Hromadné údery jadernými zbraněmi mohou vytvořit velmi složitou situaci mimo jiné i v tom, že dojde k přerušení souvislých železničních tahů a k rozsáhlému radioaktivnímu zamoření terénu. Kritická situace může vzniknout přerušením všech hlavních železničních tahů. Po dobu než obnovovací síly a prostředky zabezpečí průjezd se nutně zpomalí přísun druhých sledů a zásob materiálních prostředků z hloubky státního území.

Pro zabezpečení železničního provozu v zájmu potřeb polních vojsk mají v takovéto situaci zásadní význam dočasné **překládkové prostory (DPP)** zřizované na teritoriu státu. O jejich významu a možnostech pojednává článek podplukovníka ing. J. Šebesty — viz VM 3/1974 str. 63.

Vážným úkolem teritoria ve prospěch polních vojsk je **zdravotnické zabezpečení**. V první fázi bojové a operační činnosti by mělo teritorium polním vojskům zabezpečit poskytování neodkladné lékařské pomoci a hospitalizaci raněných. V dalším období zabezpečovat uvolňování polních zdravotnických zařízení organizováním odsunů zejména z nemocničních základů, doplňování ztrát zdravotnického personálu, zásobování všemi druhy zdravotnického materiálu a zdravotnické techniky a v neposlední řadě také soustavou lékařskou posudkovou činnost u raněných a nemocných a u záloh.

V první fázi bojové a operační činnosti bude zdravotnické zabezpečení probíhat ve velmi složitých podmínkách, které vzniknou po případném prvním jaderném úderu na území státu s vysokými zdravotnickými ztrátami jak u polních vojsk, tak u vojsk na teritoriu a u civilního obyvatelstva. Hlavní úsilí zdravotnické služby bude proto nutné v této době orientovat na vytváření zdravotnických sil a prostředků a zajištění jejich včasného přesunu a předání polní zdravotnické službě s cílem co nejrychleji a v nejúplnějším rozsahu aktivovat všechny síly a prostředky pro plynulé zdravotnické zabezpečení vojsk.

Síly a prostředky týlu teritoria pro zabezpečení polních vojsk

Při zabezpečování úkolů teritoria ve prospěch polních vojsk zejména v první fázi ozbrojeného střetnutí připadá významné místo **týlu okruhu**.

Největší rozsah součinnostních otázek je řešen v oblasti vojenské dopravy a zdravotnické služby.

Orgány vojenské dopravy týlu okruhu

řídí a zabezpečují vojenskou železniční a silniční dopravu na teritoriu okruhu prostřednictvím krajských správ vojenské dopravy (KSVD). KSVD zabezpečují železniční dopravu a řídí provoz na určených automobilních silnicích. Přes teritorium okruhu vedou hlavní (HAS) a příčné automobilní silnice (PAS). Na určených automobilních silnicích řídí provoz kontrolní pořádková stanoviště typu „A“ a typu „B“. Péči příslušných resortních ministerstev je na nich aktivována síť stravovacích, zdravotnických, technických etapních stanic a etapních stanic PHM.

V týlovém pásmu polních vojsk na teritoriu zabezpečují řízení provozu na komunikacích mimoto prostředky polních vojsk. Za zadní hranici jejich použití zabezpečují provoz na komunikacích dále silniční pořádkové prapory KSVD. Mimoto provoz na komunikacích řídí pohyblivé skupiny řízení silničního provozu (PSRSP) organizované z prostředků ministerstva vnitra.

Pro obnovu a údržbu silniční sítě na teritoriu, za které odpovídá ministerstvo dopravy, jsou k dispozici speciální jednotky. Mimoto jsou k dispozici další prostředky ministerstva stavebnictví. Pro stavbu nízkovodních mostů jsou určeny pomocné pracovní jednotky KSVD.

Pro jednotné řízení dopravy a obnovy komunikací se zřizují Krajská (okresní) střediska jednotného řízení silniční dopravy a obnovy silnic.

Odbory dopravy KNV vytváří krajské zálohy vozidel ze silničního automobilního parku, který zůstane v národním hospodářství po splnění mobilizačních úkolů. Tato vozidla jsou začleněna v dopravní

službě civilní obrany a slouží k dočasnému nasazení k mimořádným úkolům CO nebo ČSLA.

Vojenská doprava okruhu disponuje dále prostředky a silami pro stavbu náhradních přemostění přes vodní toky.

Zdravotnická služba týlu okruhu řídí zdravotnické zabezpečení cestou skupin pro řízení spádového území při KVS a prostřednictvím velitelství místních odsunových středisek (VMOS).

Plnění úkolů zdravotnického zabezpečení zajišťují vojenské nemocnice s výjezdními oddíly. Významné místo připadá odsunovým nemocnicím ministerstva zdravotnictví (ONMZd) určeným v první řadě k hospitalizaci raněných a nemocných příslušníků polních vojsk odsunutých z nemocničních základů.

Na organizaci zdravotnického zabezpečení polních vojsk v prvních dnech války se budou teritoriální orgány bezprostředně podílet vyčleňováním lůžkové kapacity teritoriálních zdravotnických zařízení pro potřeby polních vojsk. V prvních dnech války budou zdravotnické odsuny od polních vojsk probíhat téměř výhradně do předem vyčleňovaných zdravotnických zařízení teritoria.

Jednou ze základních povinností teritoria je zabezpečení včasného odsunu raněných a nemocných z polních zdravotnických zařízení. Hlavním odsunovým prostředkem k zabezpečení tohoto úkolu jsou zdravotnické vlaky. Kromě odsunu po železnici počítáme i s částečným odsunem raněných automobilními dopravními prostředky, zejména ze zaplněných nemocničních základů rozvinutých v blízkosti státních hranic.

Závěr

Společné úkoly obou sledů velení vyžadují trvalou součinnost.

Pro potřebu týlu polních vojsk proto by měly orgány teritoria předávat především tyto informace:

1. Stav vytvářených týlových svazků, útvarů a zařízení.
2. Pohotovost zdravotnických etap a stav jejich naplňování.
3. Stav na komunikacích a doprava (narušení komunikací a objektů na nich, doba vyřazení a opatření k obnově, průběh vyvážení materiálu po železnici, plnění dopravního plánu);
4. Použití ZHN nepřitelem na teritoriu okruhu a jeho vliv na činnost týlu polních vojsk.
5. Stav zásob v posádkách a v distribuční síti.
6. Přísun krve pro polní vojska.
7. Diverzní činnost nepřitele na terito-

riu s odrazem na zabezpečení polních vojsk.

8. Hygienicko-epidemiologická situace na teritoriu a přijatá opatření.

9. Rozhodnutí teritoriálních orgánů mající vliv na činnost týlu polních vojsk.

Týl polních vojsk bude v zájmu práce týlu územního sledu velení předávat zejména tyto informace:

1. Rozhodnutí velitele nebo jeho zástupce — náčelníka týlu mající vliv na činnost teritoria (rozmístění základů, rozvinování komunikací, výstavbu polního potrubí pohonných hmot, vyhrazené prostory);
2. Zaplněnost a potřeba uvolňování nemocničních základů a ostatních zdravotnických zařízení.
3. Využití teritoriálních zásob.
4. Rozmístění a přemístění TVS.

Požadavky na velení

Kvalitativní změny v prostředcích a způsobech vedení války, vzniklé v důsledku vojenskotechnické revoluce vyvolaly nutnost zdokonalovat velení vojskům jako jeden z nejdůležitějších problémů v teorii a praxi vojenského umění. Úspěch ve válce v soudobých podmínkách je závislý nejen na poměru sil a prostředků, ale i na kvalitě velení. To podmiňuje celá řada činitelů.

Zavedení nových a zdokonalení dosavadních druhů výzbroje a bojové techniky má za následek to, že velitelé a štáby plní takové složité úkoly jako je např. odražení nenadálého jaderného napadení nepřítelů, příprava vlastních vojsk k bojové činnosti s použitím konvenčních i jaderných zbraní, ničení prostředků jaderného napadení nepřítelů a účinné využití vlastních jaderných úderů, organizace úspěšného překonání zamořených a rozbořených prostorů, obnovení bojeschopnosti vojsk po jaderných úderech nepřítelů atd.

Došlo ke značnému zvětšení rozsahu a ke změnám v obsahu práce štábů při organizování všestranného zabezpečení bojové činnosti vojsk. Vznikly nové druhy zabezpečení jako např. OPZHN, organizace radioelektronického boje a ochrana vlastních radioelektronických prostředků proti rušení nepřítelů apod. Zvláště velký význam má udržování vysokého morálního

ducha a zvyšování psychologické pevnosti vojsk v podmínkách vedení jaderné války. Všechno to mělo podstatný vliv na změny v obsahu velení. Důležitým charakteristickým rysem soudobého velení jsou velmi vysoké požadavky na dovednost velitelů a důstojníků štábů, na schopnosti tvůrčím způsobem organizovat boj, na nešablonovité myšlení, spojené s přesnými propočty a hlubokým všestranným hodnocením objektivních podmínek bojové situace, charakteru boje, operace a války jako celku.

Vojenské umění se stává čím dál tím více kolektivní tvůrčí prací. Ovšem plnou odpovědnost za přijaté rozhodnutí, tak jako i v minulosti, má velitel s nedílnou velitelskou pravomocí. V soudobé válce, ve které budou použity mimořádně mohutné a rychle působící druhy zbraní, rozhodným způsobem se zvýšila zodpovědnost velitelů za přijaté rozhodnutí.

Hlavní podmínkou zabezpečení účinné činnosti vojsk je dnes přijetí rozhodnutí, blízkých optimálním. Zásada optimálnosti má v soudobých podmínkách prvořadou úlohu ve vojenství.

Optimálnost rozhodnutí, tj. v daných podmínkách nejúčelnější využití sil a prostředků k úspěšnému plnění stanovených úkolů, zabezpečujeme nejen celým součtem intelektuální činnosti velitele, jeho rychlým chápáním, zkušenostmi a znalostmi, ale i propočty, které umožňují

hospodárně využívat sil a prostředků v operaci (boji) a zvolit z několika možných variant nejvýhodnější a zhodnotit pravděpodobné výsledky jeho realizace. Z toho vyplývá, že nejdůležitější změny v obsahu procesů velení a zejména v přijetí rozhodnutí, tkví ve značném zvýšení množství propočtů, které přispívají k logickému zhodnocení účelnosti té které varianty rozhodnutí. V současné době nemůžeme dopustit, aby velitelé přijímali rozhodnutí jen tak „od oka“, s využitím jen hrubých odhadů, tak jak tomu bylo v minulé válce a někdy tomu ještě je na cvičeních.

Abychom proto pozvedli velení vojskům na úroveň soudobých požadavků, musíme ve větším rozsahu využívat výpočetní techniku k získání operačních propočtů. S využitím samočinných počítačů můžeme stanovit vzájemný poměr sil, zhodnotit bojové možnosti vytvářených uskupení a optimálně rozdělit síly a prostředky, vypočítat možné ztráty osob a bojové techniky v průběhu boje, zhodnotit účinnost vlastních jaderných úderů, plnit úkoly ženijního a tylového zabezpečení boje (operace) atd.

Jedním ze způsobů zvyšování optimality rozhodnutí a účinnosti velení vojskům může být rozpracování soustavy matematických modelů operací (boje) a metod jejich použití při zhodnocení situace a operačním plánování. K řešení této otázky je nutné přistupovat zcela kvalitativně novým způsobem. Jestliže dříve mohl tento proces trvat několik let, pak v současné době musíme pronikavě zkrátit dobu rozpracování modelů operace (bojové činnosti), přiblížit je k praktickým úkolům a k úrovni soudobých požadavků.

Širšímu využití rozpracovaných modelů v praktické práci napomůže to, že velitelé a štáby zvládnou základy modelování bojové činnosti vojsk v průběhu operační přípravy.

Důležité místo v průběhu přípravy a přijetí rozhodnutí mají hluboké znalosti velitelů a důstojníků štábů takticko-technických dat zbraní a bojové techniky, organizace, účinnosti vlastních a nepřátelských bojových prostředků, dále dovednost zhodnotit poměr jejich možností v konkrétních podmínkách situace a předvídat jejich změny v průběhu bojové činnosti.

Soudobé podmínky vedení bojové činnosti vyžadují přijímat rozhodnutí, zdůvodněná potřebnými propočty, s přihlédnutím k ničivým účinkům dosavadních a perspektivních druhů zbraní. Nestačí však přijmout jen odpovídající rozhodnutí, tj. blízké k optimálnímu, musíme je uskutečnit dříve než nepřítel, předejít nepříteli nejen v přijetí rozhodnutí, ale zejména v organizaci a realizaci jeho splnění.

Z toho vyplývá, že operativnost velení a rychlá činnost vlastních orgánů velení musí být na vyšší úrovni, než u nepřítelů. Velitel a jeho štáb při plnění všech úkolů, které vyplývají z velení vojskům, musí hospodárně využívat čas, především nerozpracovávat zbytečné plánovací dokumenty a nevyžadovat zbytečné informace a nedovolovat nepotřebnou rozvláchnou mluvu. Automatizace hlavních funkcí orgánů velení je jedním z nejdůležitějších způsobů zlepšení jejich operativnosti a rychlé činnosti, při současném zvýšení propočtů pro přijetí zdůvodněného rozhodnutí. Splnění tohoto úkolu je možné jen na základě komplexního využití výsledků vojenské kybernetiky a radioelektroniky. Rozpracování a zavádění automatizovaných systémů do velení vojskům a bojových prostředků musí se uskutečňovat postupně a diferencovaně s přihlédnutím k důležitosti a specifice druhů ozbrojených sil a druhů vojsk.

Požadavek operativnosti v soudobých podmínkách nás nutí hledat způsoby rozhodného zrychlení činnosti všech prvků systému velení, počítaje v to i průchod operačně taktických informací spojovacími kanály a uvnitř orgánů velení, zpracování získaných informací, získání operačně taktických propočtů, přijetí rozhodnutí, stanovení bojových úkolů atd. Pohotovost systémů velení musí být v podstatě na vyšší úrovni než pohotovost vojsk.

Novým způsobem v soudobých podmínkách řešíme otázku konkrétnosti plánování bojové činnosti vojsk. Operační úspěch v minulých válkách se skládal ze řady taktických úspěchů a hlavním prostředkem ovlivňování průběhu operace ze strany operačního velení byly druhé sledy (zálohy) a letectvo. Operační velení má nyní k dispozici vlastní mohutné jaderné prostředky, které mohou zásadně ovlivnit průběh a výsledek operace. Jejich účelné

využití je ovšem podmíněné podrobnými průzkumnými údaji, konkrétními objekty ničení a přesnými bojovými úkoly. Stále častěji budou velitelé svazů a svazků určovat bojové úkoly podřízeným bezprostředně podle jednotlivých cílů, protože se zvýšily požadavky na účinek, přesnost a rychlost použití palebných prostředků.

S touto otázkou těsně souvisí i další problém, který nikdy dříve nebyl tak naléhavý, tj. zabezpečení informací. Při plánování použití jaderných zbraní potřebuje velitel a štáb k rozdělení cílů podrobnější a přesnější údaje o objektech nepřítele a o stavu vlastních prostředků ničení. Při velké pohyblivosti vojsk musíme tyto podklady často obnovovat; v souladu s tím narůstá tok informací, které jsou potřebné k přijetí rozhodnutí a k organizaci boje.

Cím hutnější jsou ovšem informace, tím více času a sil spotřebují velitelé a štáby na jejich zpracování. Proto v soudobých podmínkách velitelé a štáby se musí starat nejen o získání doplňujících operočně taktických informací, ale i o jejich určitě, potřebné množství, rozsah, obsah a cílevědomost. Přitom se to nevztahuje jen na získávání údajů o situaci, ale i na jejich doručení k podřízeným velitelům, štábům a vojskům, včetně rozkazů a nařízení. Důležitým činitelem zvýšení účinnosti velení vojskům je stručnost a informační uspořádanost bojových dokumentů. Je jen na škodu věci, že bojové dokumenty rozpracované v některých štábech jsou mnohoslovné, s nepřesnými formulacemi. Na jejich rozpracování je zapotřebí mnoho času.

Pro současnou dobu je charakteristická vysoká intenzivní práce velitelů a důstojníků štábů při velení vojskům. To souvisí nejen s růstem obsahu činnosti štábu, ale i s tím, že je složitější bojová činnost. Úderná uskupení k průlomu obrany nepřítele a jiné soustředování sil a prostředků (např. při zasazování druhého sledu) vytváříme na krátké období a po splnění úkolu je opět rychle rozpptylujeme. Organizace takového soustředění vyžaduje od velitelů a štábu velké vypětí; přitom použití různých sil a prostředků s odlišnou bojovou charakteristikou je nutí zpracovávat doplňující propočty a zabezpečovat je potřebnými údaji.

Rychle se měnící bojová situace zvyšuje

je rozsah činnosti vojsk k plnění dalších úkolů. Je pochopitelné, že se tím zvýšily i požadavky na zdůvodněné předvídání dalšího vývoje boje. Aby velitel předstihl nepřítele, musí na základě prvních příznaků, které svědčí o změně zámyslu nepřítele, upřesňovat plán vedení boje a vydávat potřebná nařízení podřízeným. Ještě výhodnější by bylo, kdyby velitel dokázal včas předvídat tyto změny a udržoval si iniciativu ve svých rukou.

Metody matematického modelování a prognózy umožňují objektivně předvídat s vysokým stupněm věrohodnosti a hluboce pronikat do průběhu budoucí bojové činnosti. Takové předvídání umožňuje podrobněji plánovat předpokládanou bojovou činnost vojsk, cílevědomě ji připravovat a organizovaně vést.

Soudobé technické prostředky automatizace procesů shromažďování, předávání, zpracování a vydání informací umožňují funkčně spojit lidi a technické prostředky do automatizovaných systémů velení. Současně s tím, podle toho jak jsou zaváděny do vojsk prostředky automatizace, vznikají stále nové aspekty vzájemného spojení „člověk—technika“, „kolektiv—technika“ a především vzniká otázka o konkrétních formách zabezpečení tvůrčí práce velitele s činností výpočetní techniky v automatizovaném systému velení.

Úkolem je ujasnit zásadní možnosti modelování tvůrčího procesu a na základě získaných výsledků upřesnit možnosti dalšího zavedení automatizace do různých etap činnosti velitele a štábu ve velení vojskům.

Automatizovaný systém velení, který odpovídá požadavkům soudobého boje (operace), nemůžeme chápat jinak, než tak, že velitel a štáb využívají celý komplex různých technických prostředků, které jim pomáhají přijmout rozhodnutí a doručit je vykonavatelům. Hlavní zásadou, která stanoví vztah tvůrčí práce a činnosti výpočetní techniky je: „stroji předat to, co dělá lépe než člověk, a člověku ponechat to, co může splnit jen on“. Tvůrčímu myšlení velitele zůstává vedoucí úloha, realizovaná cestou iniciativy, rychlého chápání přijetí odpovídajícího rozhodnutí i bez dostačujících podkladů, volní a emocionální činnosti. Důležitým předpokladem tvůrčí práce přitom je předání nejobtížnějších prací spojených se

získáváním, shromažďováním a zpracováním informací technickými prostředky, které musí pomáhat člověku v tvůrčí činnosti.

Vzhledem k tomu, že v současné době se zvětšil rozmach bojové činnosti, zejména šířka písma a hloubka bojových úkolů, vznikají mezi místy velení a vojsky velké vzdálenosti. Tato situace vyžaduje mít na všech stupních velení silné a rychle pracující spojovací prostředky. Kromě toho velké vzdálenosti ztěžují využívání pohyblivých pojítek a osobní styk velitelů a důstojníků štábů s vojsky, zejména v prostorech zničení, závalů a požárů, a v rozsáhlých pásmech radioaktivního zamoření. Velitel a štáb získávají v současné době větší část informací spojovacími prostředky, které pracují prakticky bez přestání, nezávisle na tom, zda jsou místa velení na místě nebo v pohybu. Z toho vyplývá zvýšená úloha spojovacích prostředků ve velení vojskům.

Bez ohledu na to, že se zvětšil rozmach a dynamičnost bojové činnosti, zvýšil se i význam zásady přibližovat místa velení k vojskům. Musíme dbát, aby místa velení nebyla daleko za vojsky, dosáhnout jejich členění do sledů a toho, aby velitel v rozhodujících etapách operace (boje) osobně pozoroval vojska a velel jim. To umožňuje nejen organizovat bojovou činnost bezprostředně v terénu, ale včas reagovat i na rychlé a neočekávané změny v situaci a ovlivňovat morálně psychologický stav vojsk v nejkritičtějších obdobích bojové činnosti.

Jednou z nejsložitějších stránek organizace velení vojskům je zvýšení odolnosti systému míst velení. Vyplývá to z toho, že místa a orgány velení jsou nejdůležitějšími objekty ničení pro jaderné zbraně a kromě toho mohou být vystaveny intenzivnímu palebnému napadení mohutnějších konvenčních zbraní (než tomu bylo v minulosti), včetně napalmu, raketových zbraní vrtulníků a letounů. To vyžaduje neustále zdokonalovat maskování a ženíjný vybudování míst velení.

Místa a orgány velení budou často pracovat za složité radiační situace, z toho důvodu měnit prostory rozmístění, překonávat rozsáhlá pásma radioaktivního zamoření, zátop, závalů a požárů. Místa velení a spojovací uzly bude nepřítel ničit diverzními skupinami, vzdušnými výsad-

ky a aeromobilními jednotkami. Proto je nezbytné podrobně rozpracovat otázky ochrany a obrany všech prvků systému velení, učit štáby předávat a přebírat velení na záložních a tylových místech velení a rovněž na velitelských stanovištích podřízených svazků (útvárů) a rychle obnovovat narušený systém velení.

Zkušenosti lokálních válek posledních let svědčí o rozhodující úloze pevného velení k úspěšnému splnění bojových úkolů. Narušení pevnosti velení a tím více ztráta velení zbavovaly vojska možnosti rozvíjet taktický úspěch v operační a odrážet nenadále protiúder nepřítel.

Značný vliv na pevnost funkce systému velení vojskům v soudobém boji a operaci má složitá situace při rušení (výškové jaderné úder, silné rušení systémů velení, zbraňových systémů spojovacích prostředků apod.). Důležitost správně hodnotit tuto situaci vyplývá z toho, že více než 90 % operačně taktických informací v průběhu bojové činnosti je předáváno radioelektronickými prostředky. Proto klademe tak velký důraz na všechna opatření ke zvýšení odolnosti a pevnosti velení vojskům.

V metodě práce velitele a štábu při velení vojskům musíme brát v úvahu i takovou zvláštnost jako je zvýšení manévrovosti a pohyblivosti míst velení. Velení v boji v soudobých podmínkách je uskutečňováno hlavně za pohybu nebo z krátkých zastávek. Proto i přijetí upřesňujících rozhodnutí pro další boj a jeho plánování budou probíhat také v štábních vozidlech, rozhodně na taktickém stupni.

K zásadním změnám došlo i v morálně psychologickém aspektu velení vojskům. V průběhu bojové činnosti s použitím jaderných zbraní budou všichni vojáci, včetně velitelů a důstojníků orgánů velení, působit s výjimečně vysokým fyzickým, morálním a psychologickým vypětím. V těchto podmínkách nabývá na rozhodujícím významu tvrdost velení, kterým rozumíme nejen důsledné dosažení stanovených cílů, ale i schopnost důstojníků udržet ve svých rukou řízení v jakékoli těžké situaci, bojovat proti panice a rychle přijímat smělé, současně však zdůvodněné rozhodnutí a neúprosně je prosazovat do života.

Trvalá kontrola splnění stanovených rozkazů a nařízení vystupuje jako kvali-

tativní nutnost a povinnost organizátor-
ské práce velitelů a štábů v průběhu ve-
lení vojskům. Proto není náhodou, že kon-
trole splnění vydaných rozkazů a naříze-
ní v armádě je povinností všech velitelů
a náčelníků, kterou určují řády. Syste-
matická osobní kontrola podřízených
umožňuje veliteli získat kladné zkušenosti
a operativně přijímat opatření k zavedení
těchto zkušeností do praxe.

Ve správně organizovaném systému ve-
lení musí mít každý stupeň samostatnost
v rozmezí svých práv a povinností.

Rozsah kontroly plnění úkolů je v pří-
mé závislosti na správnosti organizace ve-
lení a chceme-li zabezpečit normálně fun-
gující systém, nesmíme narušit tento
vztah. Proto nutnou podmínkou účinné
kontroly je umění určit rozsah a dobu
kontroly.

Důležitým prostředkem ke zvýšení
úrovně velení vojskům je zdokonalování
přípravy a sladění štábů. K tomuto
můžeme široce využívat všech dosavad-
ních a perspektivních forem a metod pří-
pravy štábů. Zvláštní pozornost je nutné
věnovat důkladnosti, vysoké kvalitě a cíle-
vědomosti zámyslu a plánu řízení velitels-
ko-štábních cvičení na mapách a v teré-
nu. V průběhu cvičení je nutné vyžadovat
přesné rozdělení a plnění funkčních po-
vinností, cílevědomou součinnost mezi dů-
stojníky štábu, a zabezpečovat optimál-
nost a vysokou operativnost v práci orgá-
nů velení, vyžadovat od důstojníků štábu
využívání rádiových prostředků, speciálně
připravovat rádiová rušení a učit velet
vojákům v podmínkách hromadného ru-
šení.

Na každém cvičení je účelné organizo-
vat úplný systém míst velení a přitom
patříčnou pozornost věnovat činnosti štá-
bů ke zlepšení rozmístění a zejména vybu-
dování míst velení.

Zvláštní pozornost je nezbytné věno-
vat rozpracování a zdokonalování způso-

bů velení vojskům, protože se změnily
metody shromažďování a zpracování úda-
jů situace, přijetí rozhodnutí, plánování
bojové činnosti, organizace součinnosti,
stanovení bojových úkolů atd.

Zdokonalujeme-li přípravu a sladění
štábů, je důležité, aby všichni důstojníci
a generálové pochopili nejen nutnost zvy-
šování efektivnosti velení vojskům, ale
i reálné možnosti splnění tohoto úkolu
v soudobých podmínkách, dále, aby jich
také dovedně využívali.

Zdokonalení velení vojskům je těsně
spjato s organizací vědeckovýzkumné, vy-
nálezcké a racionalizačnické práce.
V této oblasti je jedním z nejdůležitěj-
ších úkolů hledat způsoby dalšího zdoko-
nalování systému velení na základě vý-
sledků vědy a techniky, zvýšení bojové
pohotovosti, spolehlivosti a trvanlivosti,
rozšíření oblasti automatizace procesů ve-
lení a rozpracování neefektivnějších způ-
sobů velení.

Teorie osvětluje cestu praxi. Proto ke
zdokonalování velení je nutné dále roz-
pracovávat teorii velení. V důsledku ne-
ustálých změn ozbrojeného zápasu musí
stanovit, řešit a spojit v jeden celek
problémy technických prostředků, organi-
zační struktury a způsobu činnosti systé-
mu velení vojskům, metod práce velitelů
a štábů a požadavky na jejich operační
přípravu, zhodnocení efektivnosti velení a
hledání dalších způsobů jeho zkvalitnění.

K tomu, abychom dosáhli ve velení
vojskům úrovně soudobých požadavků,
v přípravě velitelů a štábů musíme zvláš-
tní pozornost věnovat řešení úkolů zvýšení
operativnosti velení, zdůvodnění přijíma-
ných rozhodnutí, zabezpečení pevnosti
práce systémů velení. Musíme hledat nové
způsoby a metody velení, které rozhod-
ně zvýší jeho efektivnost, a k tomu sou-
střeďovat úsilí všech vojenskovědeckých
výzkumů a zavádět je do praxe bojové a
operační přípravy.

Základem velení vojskům je rozhodnu-
tí velitele. Příprava rozhodnutí je složitý
tvůrčí proces myšlenkové činnosti veli-
tele, ve kterém má nejdůležitější úlohu
zhodnocení situace. Proto v této části
článku rozebereme podstatu, klady a ne-

dostatky dvou metod hodnocení situace,
podle prvků situace a podle prvků roz-
hodnutí; současně ukázat možnosti jejich
použití.

Zhodnocení situace podle jejich prvků
sestává ze dvou etap.

V první etapě prvky situace vystupují jako argumenty a prvky rozhodnutí jako funkce.

Velitel po zhodnocení všech prvků situace a jednotlivých dílčích závěrů přistupuje k celkovým závěrům. V určitém smyslu probíhá zpětný proces: objektem pozornosti jsou prvky budoucího rozhodnutí, které se vytvářejí z dílčích závěrů. Tyto závěry se mezi sebou srovnávají, doplňují, zvýrazňují nebo potlačují jeden druhého a slučují se v celkové závěry.

Toto hodnocení situace má dva základní nedostatky. První spočívá ve složitosti a nejasné spojitosti hodnocení situace s ujasněním úkolu. Jak je nám známo, ujasnění úkolu nejen že předchází hodnocení situace, ale i určuje jeho průběh a výsledky.

Cílem ujasnění úkolu je objasnit jeho obsah. Toho dosahujeme především analýzou a rozdělením stanoveného úkolu podle času a prostoru, podle rozsahu činnosti a vykonavatelů. Praktické myšlení se obvykle nezastavuje na analýze, ale pochopení úkolu se promítá v hlavních rysech do plánu budoucí činnosti.

Tento plán nejen že dopomáhá k pochopení úkolu, ale je zároveň i podmínkou hlubokého objasnění jeho obsahu. V etapě ujasnění úkolu nejvíce se veliteli zámýsl činnosti dost výrazně. Případy, ve kterých se hned vytváří několik výrazných variant činnosti, které velitel zatím „propouští přes filtr situace“, jsou charakteristické pro jasné rozhodnutí a nejsou častým zjevem. Jasnější je prvotní činnost; ta umožňuje veliteli uskutečnit časový rozpočet a zformulovat předběžné rozhodnutí. Další rozhodnutí, které často mění první úvahy, velitel řeší v průběhu hodnocení situace. Z toho vyplývá, že požadovat na veliteli přesné a podrobné formulování zámýslu ihned po ujasnění úkolu není dobrým metodickým způsobem.

To znamená, že ujasnění úkolu předává „štafetu“ hodnocení situace, přičemž „štafetovým kolíkem“ je prvotní model boje. Tento model musíme v dalším průběhu práce prověřit, upřesnit a realizovat, doplnit podrobnostmi. Hodnocení situace podle jejích prvků ovšem odvádí myšlení od této práce, převádí ji od hlavních rysů a prvků, které je tvoří.

Můžeme říci, že při hodnocení situace podle jejích prvků, hledáme rozhodnutí

ze dvou stránek: vycházíme z cíle a podměnek činnosti. Změna názoru oslabuje spojitost ujasnění úkolu se zhodnocením situace; to samozřejmě vytváří určitou psychologickou složitost. V tom je také první praktický nedostatek hodnocení situace podle jejích prvků. Druhým nedostatkem je nízká racionálnost, protože každý prvek rozhodnutí a situace probíráme dvakrát, paměť zatěžujeme značným množstvím stejných, ale různě přednesených a usměrněných údajů.

Spojitosti prvků situace s prvky rozhodnutí jsou velmi četné a složité. Při hodnocení situace podle prvků situace zpočátku hledáme tyto spojitosti a teprve potom je začleňujeme do celého systému. Přitom část připravených závěrů musíme obnovovat a tím dochází ke zpomalení hodnocení situace.

Praxe ukazuje, že hodnocení situace podle jejích prvků je často zaměňována úkolem. Jen co cvičící štáby pustí ze zřetel cíl všech úvah — rozhodnutí, na jeho místo přichází situace a místo hodnocení situace připravují zbytečné detailní množstevné studium situace.

I přesto, že tato metoda hodnocení situace má tolik nedostatků, užíváme ji. Má totiž i své kladné stránky. Mezi ně patří především úplná analýza situace, účelnost realizace tohoto schématu při kolektivním vypracování rozhodnutí a možností hodnotit situaci podle mnohých prvků ještě do doby obdržení úkolů, což samozřejmě šetří čas. V důsledku toho s obdržením úkolu v reálných podmínkách mnohé prvky situace nejen že prostudujeme, ale i zhodnotíme. Po obdržení úkolu je jen upřesnění.

Hodnocení situace podle prvků rozhodnutí probíhá rychleji. Myšlenkový postup velitele je určen prvky rozhodnutí; prvky situace z objektu analýzy se přeměňují v jeho prostředek a používají se podle potřeby.

Podstata této metody tkví v tom, že z každého prvku situace postupně „vyčerpáme obsah“, který má bezprostřední vztah k danému prvku rozhodnutí. Rozhodnutí v každém svém prvku začínáme určením problému, (kde soustředit hlavní úsilí, jakou vytvořit bojovou sestavu, jak organizovat přesun vojsk atd.) a zpracováváme je na základě předcházejících výsledků: zámýslu činnosti a předcházejí-

cích prvků rozhodnutí. Přitom postup práce zabezpečujeme rozložením prvků podle stupně důležitosti; potom vliv prvku předcházejícího na prvek následující se projevuje zpětnou vazbou.

V čem vidíme klady tohoto způsobu hodnocení situace? Především v jeho cílevědomosti. Myšlení, jakož i orgány pocitů, nesrovnatelně rychleji a spolehlivěji zjistí v objektivní realitě hledané, jestliže hledané je předmětné.

Tato metoda plněji uspokojuje požadavky dialektické logiky. Máme na zřeteli zákonitou protikladnost vlivu prvků situace na jeden prvek rozhodnutí — „boj motivů“. K objektivním závěrům je nutné tyto protiklady odhalit a vyřešit. Odhalení bude názornější, jestliže protikladné tendence sblížíme časově a budou v jednom smyslovém pojetí.

Praktická výhoda této metody hodnocení situace je v operativnosti. Spojitost mezi výsledky ujasnění úkolu a hodnocení situace je výraznější, rozhodnutí zpracováváme rychleji a často kvalitněji. Jestliže situace nutí k okamžité činnosti, přípravu rozhodnutí přerušíme; přitom hlavní prvky rozhodnutí jsou připraveny a další dokončujeme v průběhu realizace zámyslu.

Nedostatek metody hodnocení situace podle prvků rozhodnutí je v jejím omezeném použití; můžeme ji používat ve více nebo méně typických situacích, pro které schéma prvků rozhodnutí a struktura jejich vzájemných spojitostí s prvky situace je dost stabilní.

Přesto hodnocení situace podle prvků rozhodnutí ve většině případů je ekonomičtější a umožňuje vypracovat rozhodnutí v krátké době a s menším množstvím myšlenkových operací.

Pro vyšší názornost analýzy srovnáme metody hodnocení situace, postavíme jednu proti druhé.

Jestliže hodnocení situace podle prvků situace se skládá z řešení mnohostranného úkolu s postupnou systematizací závěrů, pak hodnocení situace podle prvků rozhodnutí využívá hlavního heuristického způsobu; dělení složitého úkolu na řadu jednodušších a jejich postupné řešení.

Jestliže pro hodnocení situace podle prvků situace je charakteristickou stránkou částečná pasivnost („co znamená tento činitel?“) pak hodnocení situace po-

dle prvků rozhodnutí má problémový charakter („jak řešit tuto otázku?“).

Je-li hodnocení situace podle prvků situace charakteristické pro tvůrčí činnost v jejím vyšším projevu, tj. hledání nových způsobů přijetí rozhodnutí, pak hodnocení situace podle prvků rozhodnutí má blíže k praktickým, tradičním úkolům, kdy je třeba realizovat připravené schéma rozhodnutí.

Použitelnost způsobů hodnocení situace závisí na složitosti úkolu.

Jednoduché úkoly nepotřebují tvůrčí přístup. K vypracování rozhodnutí postačí znát normy a podmínky bojové činnosti. Hlavní oblast působení těchto úkolů je ve velení technicky dokonale vybaveným vojskům v typických situacích.

Nedosáhneme-li mechanickým použitím pravidel požadovaných výsledků, velitel musí analyzovat podmínky činnosti, aby zjistil v jednotlivých prvcích situace (nebo v jejich vzájemné spojitosti) vlastnost, spojitost, které jsou klíčem k řešení. Takové úkoly zařadíme ke středně složitým úkolům.

Řešení složitých úkolů je plně založeno na tvůrčí práci velitele. Po obdržení takového úkolu zdá se rozhodnutí ze začátku nemožné a jeho rozpracování začíná ne otázkou „jak dělat?“ ale otázkou „co dělat?“. Hledání rozhodnutí vyžaduje nejen odhalit podstatu jevů, ale přehodnotit rovněž způsoby, zřeknout se navykých principů a způsobů. Tyto situace jsou typičtější pro výzkumnou činnost; v praktické práci velitele je nemůžeme však vyložit.

Je jasné, že řešení jednoduchých úkolů nejvíce odpovídá postupnost prvků rozhodnutí. V nejlepším způsobu se tato postupnost přeměňuje v algoritmus, tj. v jednoznačné pořadí základních operací.

Složitě řešíme podle schématu prvků situace. K nalezení cesty řešení je zapotřebí spojovat (přesně — postavit do protikladu) různé způsoby a názory, které zvyšují intenzitu tvůrčího myšlení. Hodnocení situací podle prvků je proto charakteristická pro postupné využití dvou přístupů k problému: se strany požadavků na rozhodnutí a se strany podmínek situace.

Středně těžké úkoly můžeme řešit s použitím obou metod, v závislosti na

podmínkách vzniku a podmínkách plnění úkolu.

Potřeba rozhodnutí vzniká buď při obdržení nového úkolu („shora“) nebo v důsledku takové změny situace, při které je nutné původní rozhodnutí upravit („zdola“). Ve druhém případě je racionálnější použít schématu prvků situace: podmínky se málokdy mění úplně a zpravidla nevyžadují přehodnotit rozhodnutí.

Zůstává nám rozebrat rozhodnutí při obdržení nového úkolu. V tom případě všechno závisí na času, který může velitel vyčlenit na přípravu rozhodnutí. V těžkých podmínkách bojové činnosti, kdy hlavním ukazatelem rozhodnutí je jeho operativnost, hodnocení situace děláme metodou prvků rozhodnutí. To se vztahuje stejně jak na velitele, kteří přijímají rozhodnutí samostatně, tak i na velitele, kteří využívají návrhů podřízených. Ve druhém případě, musí být tyto návrhy velmi stručné a konkrétní; každý důstojník odpovídá na otázky velitele podle požadavku. Rychlost přijímání rozhodnutí nesmí jít na úkor jeho kvality. Velitel je povinen mobilizovat všechny tvůrčí schopnosti.

V jaké posloupnosti je lepší studovat metody hodnocení situace? Výhodnější je zahájit studium hodnocením situace podle prvků rozhodnutí, neboť je lehčí překonat nedostatek informací, než psycholo-

gickou složitost. Postupně odpovědi na konkrétní otázky s využitím názorného schématu (až do zapisování závěrů do rubrik tabulky) značně zjednodušuje studium.

Uskutečněné experimenty v této oblasti potvrdily závěr, že velitel musí znát způsoby hodnocení situace. Tyto způsoby se vzájemně doplňují a zabezpečují rychlé „algoritmické“ vypracování rozhodnutí v typických situacích; kromě toho tvůrčí přístup a vynalézavost v situaci, podstatně odlišné od té, kterou jsme zvládli v průběhu studia a cvičení.

Využití samočinných počítačů bezprostředně k formulování rozhodnutí je možné jen v oblasti jednoduchých úkolů. Při tom algoritmus, na jehož základě se sestavuje program práce počítače, se zpracovává podle schématu prvků rozhodnutí.

Při středně těžkých a těžkých úkolech je hlavním určením samočinných počítačů připravit a zobrazit výchozí údaje k vypracování rozhodnutí, dále zhodnotit různé jeho varianty.

Metody hodnocení situace jsou specifické podle svého obsahu a oblasti použití. Studium a využití těchto metod poslouží jako východisko ke zvyšování kvality bojových rozhodnutí, jejich operativnosti a objektivit.

Upraveno ze sovětského tisku

různé

VOJENSKÁ TERMINOLOGIE

V tomto článku jsme se zaměřili na objasnění některých pojmů v oblasti **ozbrojených sil, války a ozbrojeného zápasu, válčičtí a operací**. Při zpracování terminologie jsme se při vzájemných konzultacích přesvědčili o nejasnosti, nepřesnosti i nejednotnosti názorů na výklad těchto pojmů.

Nejsou-li některé závěry zcela přesné, bude tento článek jistě podnětem k rozvinutí diskuse, v níž dojde k plnému vyjasnění a zpřesnění pojmů.

— * —

13. Ozbrojené síly ČSSR

jsou souhrnem ozbrojených složek státu, určených k ochraně a obraně Československé socialistické republiky před vnějšími a vnitřními nepřáteli. Jejich základem tvoří vojsko a ozbrojené sbory.

Základními složkami ozbrojených sil ČSSR jsou Československá lidová armáda, ozbrojené složky Federálního ministerstva vnitra a Lidové milice.

Vojsko tvoří Československá lidová armáda a vojsko Federálního ministerstva vnitra (vojsko Pohraniční stráže a vojsko Civilní obrany). Ozbrojené sbory tvoří Sbor národní bezpečnosti a Lidové milice, popř. ozbrojené sbory, které určí vláda. V době mimořádných opatření mohou být veřejné ozbrojené a ochranné sbory a osoby, povolání k osobním úkonům pro ozbrojené síly.

Všeobecné úkoly ozbrojených sil ČSSR stanoví Branný zákon a Zákon o obraně ČSSR.

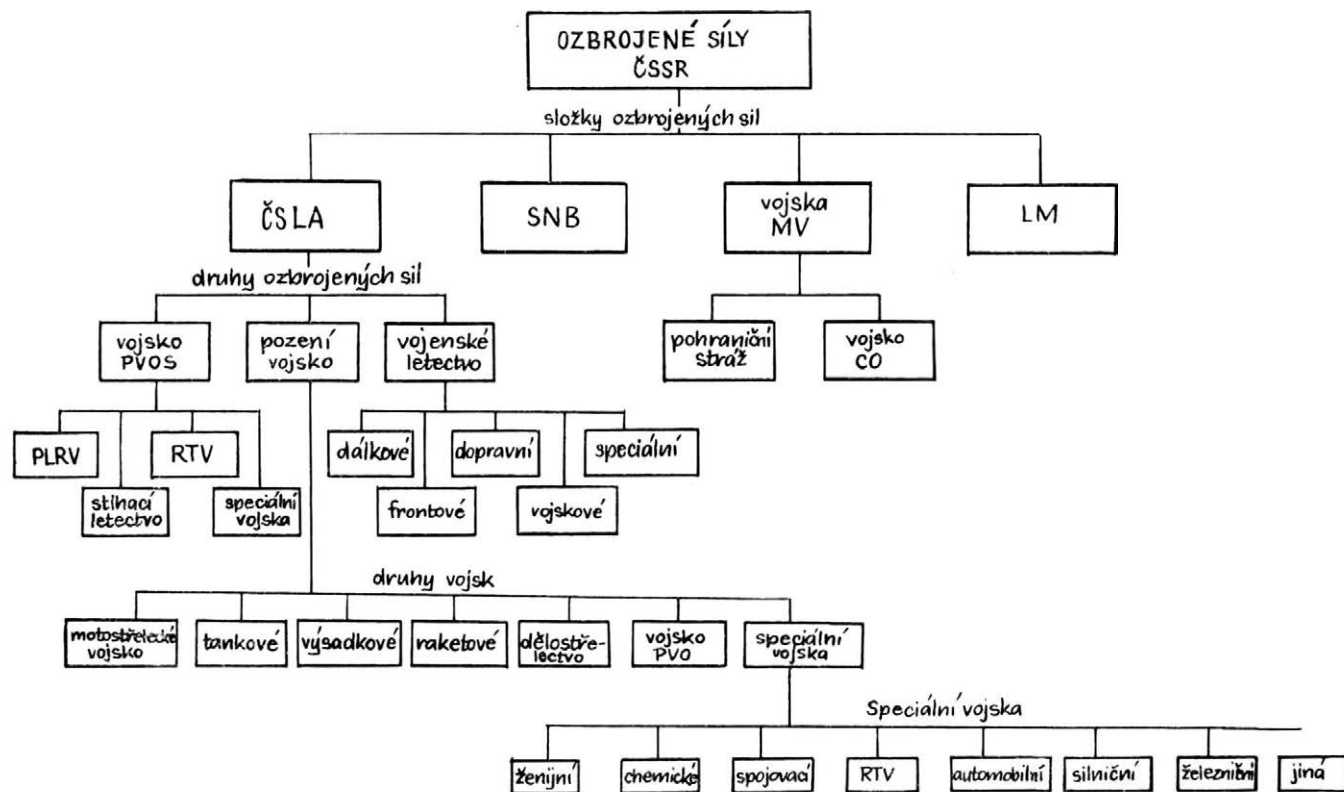
(Rozdělení znázorňuje obr. 1.)

Druhy ozbrojených sil

jsou hlavní součástí armády, schopné vést samostatně operace a plnit strategické nebo operační úkoly. Do druhů ozbrojených sil patří raketové vojsko strategického určení, pozemní vojsko, vojsko protivzdušné obrany státu, vojenské letectvo a válečné loďstvo.

Každý druh ozbrojených sil se organizačně skládá z operačních svazů (front, armáda), samostatných svazků, ze svazků a útvarů druhů vojsk.

Generálmajor ing. Jaromír Jašek
podplukovník ing. Břetislav Janík, CSc.

Obr. 1.

Druhy vojsk

jsou součástí druhů ozbrojených sil, předurčené k přímému vedení aktivní bojové činnosti.

Pozemní vojsko se skládá z těchto druhů vojsk: motostřelecké, tankové, výsadkové, raketové, dělostřelectvo a vojsko FVO.

K zabezpečení bojové činnosti jsou do všech druhů ozbrojených sil organicky včleněna speciální vojska (ženijní, chemické, spojovací, radiotechnické, automobilní, silniční, železniční aj.).

22. Válka

Společným rysem válek všech dob byl jejich sociálně ekonomický a politický obsah, určený v každé válce charakterem politických cílů, pro které se vedla. Podle cílů se války dělí na spravedlivé a nespravedlivé.

Válka nepředstavuje něco samostatného, nezávislého na průběhu společenského vývoje, ale je spjata se společenským zřízením, z něhož vyšla. Proto chápeme každou válku jako „pokračování politiky jinými (a to násilnými) prostředky“.

Politiku vládnoucí třídy uskutečňuje stát, který má síly a prostředky k zabezpečení a ochraně této třídy. Při střetnutí těchto třídních sil uvnitř státu s různými sociálními systémy tvoří hlavní obsah boje třídní boj, jehož jednou z forem je válka (ozbrojené střetnutí nejvyšší formou politického boje).

Zahraniční i vnitřní politika každého státu má společný základ — politicko-ekonomické státní zřízení, jeho třídní strukturu. Proto při studiu podstaty války zkoumáme politiku těch kterých tříd, jejich státu vcelku a za dlouhé údobí.

Soudobá válka je velmi složitý sociálně politický jev. Neomezuje se jen na střetnutí ozbrojených sil. Bojující strany používají ve válce takové formy a prostředky boje, které stále používá politika — ideologické, ekonomické, diplomatické aj., jenže v ostřejších formách a s použitím jiných způsobů než v míru a přitom zasahuje všechny stránky života státu.

23. Ozbrojený zápas

Je činností ozbrojených sil za války, která spočívá v ničení sil, prostředků a zdrojů nepřítele a směřuje k vytvoření podmínek k dosažení cílů války. Je jedním ze společenských jevů, hlavním prostředkem, nutnou součástí a podstatným znakem války.

Způsoby vedení ozbrojeného zápasu představují souhrn forem a metod využití ozbrojených sil jako prostředku ozbrojeného zápasu.

Způsob ozbrojeného zápasu je charakterizován hlavním objektem válečné činnosti, druhy válečné činnosti, konkrétními formami, v nichž se v ozbrojeném zápasu projevují, spojováním a vzájemným působením těchto forem. Je dále charakterizován časovým a prostorovým vztahem mezi palbou a pohybem vojsk.

Způsob ozbrojeného zápasu vyplývá především z třídního charakteru a politických cílů války. Je ovlivňován možnostmi zbraní a techniky zavedené do výzbroje armád, schopnostmi a možnostmi lidí využívat zbraní a techniky, schopnostmi velitelského sboru a politického vedení státu a vojenskogeografickými podmínkami válčistiště.

V zásadě můžeme rozlišit manévrový a poziciční způsob vedení ozbrojeného zápasu. V závislosti na hlavním objektu válečné činnosti a vzájemného vztahu palby a pohybu můžeme rozlišit způsob vedení ozbrojeného zápasu. Ten spočívá v ničení hlavního uskupení nepřítele v jedné rozhodující bitvě, v postupném ničení ozbrojených sil nepřítele na válčistišti nebo v současném ničení rozhodujících zdrojů a prostředků nepřítele v celé hloubce válčistiště a na zámořských válčistištích za současného ničení uskupení ozbrojených sil nepřítele na válčistišti.

Druhy válečné činnosti ozbrojených sil v příští možné válce

Vojenská doktrína socialistických států rozeznává tyto druhy válečné činnosti ozbrojených sil v příští možné válce:

— činnost strategických jaderných sil ke zničení nepřítele vedená s cílem rozbořit a zničit objekty, které tvoří základ válečné ekonomického potenciálu nepřítele, narušit systém státní správy a řízení ozbrojených sil, zničit strategické jaderné prostředky a hlavní uskupení vojsk;

— válečnou činnost, která spočívá ve vedení strategické operace na válčistišti s cílem dovršit zničení nepřátelských sil, za účasti všech druhů ozbrojených sil,

— ochranu zápolí socialistických zemí a uskupení vojsk před nepřátelskými úderů raketovými, vzdušnými a kosmickými prostředky;

— válečnou činnost na námořních válčistištích s cílem rozdrtit uskupení nepřátelského válečného loďstva.

V průběhu ozbrojeného zápasu každý druh válečné činnosti nabývá konkrétní formy.

Formy ozbrojeného zápasu

nebo také formy válečné činnosti, jsou dílčí formy, v nichž se projevuje činnost ozbrojených sil a z nichž se ozbrojený zápas skládá jako celková forma ozbrojeného násilí.

Je to souhrn činnosti ozbrojených sil, jejich druhů nebo druhů vojsk, spojených jednotným zámyslem a směřující k dosažení stanoveného cíle. Forma je určována druhem ozbrojených sil, jehož činnost je určující, rozsahem a způsobem použití sil a prostorovým rozmachem.

Jako formy ozbrojeného zápasu (činnosti ozbrojených sil) rozeznáváme například (taktických jednotek), sražení, operaci (operačních svazů), bitvu, tažení (strategické uskupení). Z těchto forem jsou některé formami organizačními.

Organizační formou činnosti vojsk se rozumí souhrn plánované činnosti ozbrojených sil ve vymezeném prostoru a čase s vymezenými cíli.

Dějiště války

je území, které je prostorem činnosti ozbrojených sil a přímou základnou pro jejich doplňování a zásobování. Dějištěm války může být celá země nebo její část.

Tažení

je souhrn operací, spojených jednotným strategickým cílem, vedených v průběhu určitého období války k dosažení jednoho z jejích dílčích cílů. Zabírá delší časový úsek a zúčastní se ho hlavní strategické uskupení.

Bitva

je souhrnem řady současných i postupných rozhodujících sražení hlavních strategických uskupení stran na nejdůležitějších strategických směrech nebo válčisti, na jejichž výsledku závisí úspěch tažení nebo určitého období války.

Tato sražení jsou spojena jednotným cílem a zámyslem, vyznačují se velkým vypětím a vedou k porážce hlavních sil nepřítele na daném strategickém směru nebo válčisti k ovládnutí nejdůležitějších strategických objektů.

Válčiště

je prostor souše a moře se vzdušným prostorem, na němž se ozbrojené síly připravují, rozvíjejí a mohou vést válečnou činnost ve strategickém rozsahu.

Prostor válčiště zahrnuje zpravidla značnou část kontinentu a přilehlé moře

nebo značnou část oceánu. Na válčisti řeší ozbrojené síly válčících stran rozhodující strategické úkoly taženími, popř. strategickými operacemi.

Podle charakteru zemského povrchu a z hlediska použití různých druhů ozbrojených sil, rozděluje válčiště na pozemní, námořní a smíšená; podle významu na válčiště hlavní a podružná. Na každém válčisti bývá jeden nebo dva strategické směry.

Strategická operace

je souhrn jaderných úderů strategických jaderných sil, operací a bojové činnosti ostatních druhů ozbrojených sil, vedených podle jednotného zámyslu s cílem dosáhnout základních strategických cílů na válčisti.

Obsahem strategické operace jsou hromadné údery raketových vojsk strategického určení, operace dálkového letectva, operace frontů, bojová činnost vojsk PVO, výsadkové operace vzdušných a námořních výsadků a operace válečného loďstva.

Prostory a objekty strategického významu

jsou prostory a objekty, které mají z hospodářského, politického a vojenského hlediska význam pro obranyschopnost celého státu, koalice států a jejichž ovládnutí, zničení, zatarasení má rozhodující vliv na celkovou činnost ozbrojených sil nebo na činnost ozbrojených sil na válčisti, na průběh ozbrojeného zápasu na válčisti, popř. vcelku na průběh a výsledek období války nebo války vcelku.

Operace

je souhrn bojové činnosti jednoho nebo několika operačních svazů, jednoho nebo několika druhů ozbrojených sil ve vymezeném prostoru i času, ale sjednocené jednotným zámyslem a plánem k dosažení stanoveného operačního (popř. strategického) cíle.

Podle druhu ozbrojených sil operace dělíme na pozemní, námořní, vzdušné a výsadkové.

Pozemní operace dělíme podle převládajícího druhu bojové činnosti na operace útočné a obranné, podle rozsahu zúčastněných sil na armádní, frontové a skupiny frontů.

Operace od sebe odlišujeme a můžeme hodnotit podle jejich cíle (zamýšleného a skutečně dosaženého), podle množství sil a prostředků zúčastněných v operaci a podle rozmachu.

Ráz válečných akcí a jejich vzájemný vztah

Tabulka 1

Válečné akce			Prostor válečných akcí	Hloubka válečných akcí
Organizace bojové činnosti (cíle, plány)	Účast sil	Ráz vlastní bojové činnosti		
Válka (jako pokračování politiky)	Celá společnost zúčastněných států	Válka (jako ozbrojený zápas)	Dějiště války	Území celého státu
Tažení	Ozbrojené síly (část nebo i hlavní část)	Bitva	Válčiště	Týlový prostor fronty
Operace	Operační svazy	Sražení	Prostor sražení	Divizní až armádní týlový prostor
Boj	Jednotky až svazky	Boj	Bojiště	Týlový prostor útvarů

Sražení

je střetnutí bojujících stran v operačním měřítku. Skládá se z řady bojů rozložených do šířky a do hloubky, spojených co do času a cíle a zameškaných k řešení jednoho z dílčích úkolů operace. Sražení vzniká během operace, jako důsledek odvetné činnosti nepřítele.

Je nejdůležitější částí operace a vedou je všechny síly nebo hlavní části sil velkého uskupení vojsk — armády, fronty, skupiny frontů.

Prostor sražení

je prostor, v jehož obvodu operační svazy pozemního vojska, letectva nebo válečného loďstva vedou sražení.

Boj

je organizované ozbrojené střetnutí jednotek útvarů a svazků různých druhů vojsk, jehož cílem je samostatně nebo ve vzájemné součinnosti zničit nebo zaujmout taktické uskupení nepřítele nebo mu způsobit takové ztráty, které mu znemožní splnit vytyčené úkoly.

Boj je veden na zemi, ve vzduchu, na moři; probíhá na poměrně malém území a zpravidla netrvá dlouho.

Bojiště

je prostor, ve kterém jednotky, útvary a svazky pozemního vojska, letectva a válečného loďstva vedou bezprostřední boj s nepřítelem.

Ráz válečných akcí a jejich vzájemný vztah — viz tabulku 1.

Strategický cíl

je požadovaný (plánovaný) nebo dosažený výsledek činnosti ozbrojených sil, který ovlivňuje další průběh nebo i výsledek ozbrojeného zápasu na válčišti nebo několika válčištích, i průběh a výsledek války vcelku nebo jejího období.

Splnění strategického cíle vytváří podmínky k dosažení i celkových výsledků války. Dosahuje se strategickými formami válečné činnosti druhů ozbrojených sil. Spočívá zpravidla ve vyřazení nebo podstatném snížení významu druhu nebo několika druhů ozbrojených sil nepřítele, ve zničení nebo způsobení rozhodujících ztrát strategickému uskupení ozbrojených sil na válčišti, ve vyřazení ekonomických, politicko-správních center ovlivňujících život státu nebo koalice států a zabezpečení ozbrojených sil, v narušení řízení ozbrojených sil, nebo politického a správního

řízení společnosti a státu vcelku. Zpravidla je spojen s ovládnutím prostorů nebo objektů, které mají rozhodující význam pro činnost ozbrojených sil na válčišti nebo na strategickém směru a pro život státu nebo koalice států.

Operační cíl

je požadovaný (plánovaný) nebo dosažený výsledek činnosti ozbrojených sil, který ovlivňuje průběh a zpravidla i celkový výsledek operace. Ovlivňuje další činnost vyšších operačních a operačních svazů. Dosahuje se zpravidla činností druhů ozbrojených sil, v operačním měřítku činností vyšších operačních nebo operačních svazů.

Spočívá zpravidla ve vyřazení nebo v podstatném snížení bojeschopnosti operačního uskupení vojsk nepřítel, ve vyřazení, zničení nebo ovládnutí prostorů, objektů či prostředků, které mají význam pro činnost operačních uskupení vojsk, ve vyřazení nebo ovládnutí prostorů, center či objektů, které mají význam pro politické, správní či vojenské řízení činnosti na rozsáhlejší území státu.

Taktický cíl

je čára, objekt, prostor taktického významu, jehož ovládnutí, zničení má rozhodující vliv na splnění bojového úkolu.

Strategický směr

je pásmo na válčišti, které zahrnuje prostory a objekty strategického významu. Umožňuje rozvinout strategické uskupení ozbrojených sil a vést válečné akce ve strategickém rozsahu. Strategické směry na válčišti mají zpravidla dlouhotrvající nebo historicky relativně trvalý charakter, který vyplývá z přírodních podmínek, politického, ekonomického a vojenského významu objektů a prostorů na válčišti. Strategický směr zahrnuje několik operačních směrů.

Operační směr

je pásmo, které zahrnuje prostory a objekty operačního významu. Umožňuje rozvinutí a vedení činnosti vyšších operačních svazů, popř. operačních svazů. Je zpravidla částí strategického směru. Přirozený operační směr je pásmo, které umožňuje svými přírodními podmínkami sládit úsilí vojsk, vést bojovou činnost a udržovat součinnost v operačním měřítku. Je ohraničen přirozenými překážkami operačního významu (zpravidla rozsáhlejšími těžko průchodnými prostory).

Operační směr nemusí být trvalý. Na válčišti a na strategických směrech mohou vzniknout nebo ztratit význam operační směry v závislosti na vývoji operací, na výsledcích válečné činnosti, na výsledcích ničivých úderů, na vzniku nebo rozbití operačních uskupení vojsk a na změně politického, ekonomického či vojenského významu prostorů a objektů

Taktický směr

je pásmo terénu, které směřuje k taktickému cíli. Umožňuje svou tvárností a komunikační sítí rozvinutí bojových sestav svazků (útvárů, jednotek) při plnění jejich taktických úkolů. Ovládnutí důležitých operačně taktických objektů v tomto pásmu terénu vytváří výhodné podmínky k dosažení cílů boje a splnění úkolů operace.

Operační sestava

je funkční a prostorové uspořádání sil a prostředků operačního svazu k plnění operačního úkolu.

Operační sestava záleží na předurčení vojsk, na plněných úkolech a na charakteru válčiště.

Operační sestava musí odpovídat zámyslu operace, stanoveným úkolům a musí zabezpečovat soustředění hlavního úsilí ke splnění nejdůležitějších úkolů, možnost rychlého využití výsledků jaderných úderů vojsky, jejich těsnou součinnost, nutné podmínky k manévru jadernými prostředky a vojsky a ochranu proti zbraňům hromadného ničení.

Operační úkol

je prostorově a časově vymezený způsob činnosti vojsk operačního nebo vyššího operačního svazu k dosažení operačního cíle, popř. jeho důležité části.

Operační hloubka

je prostor za vlastními i nepřátelskými bojovými sestavami svazků prvního operačního sledu, ve kterém jsou při zahájení operace rozmístěny druhé sledy a operační zálohy.

Operační manévr

je organizované a rychlé přemístění určitého uskupení vojsk v průběhu operace buď v soulase s plánem operace, nebo podle konkrétně vzniklé situace, avšak v intencích zámyslu operace, k zaujetí

nejvýhodnější situace pro splnění úkolů, na nichž závisí dosažení cíle operace.

Taktický manévru

je druh manévru, uskutečňovaný v boji v souladu s celkovým zámyslem boje pro vytvoření výhodných podmínek k rozdrce- ní nepřítele a k dosažení taktických cílů při plnění bojových úkolů.

Jeho rozsah závisí na silách, které jej vedou (jednotky až svazky).

Operační součinnost

je sladění bojové činnosti a manévru vojsk operačních svazů, svazků a útvarů druhů vojsk, podle úkolu, místa, času při přípravě a plnění operačního úkolu, v duchu zámyslu velitele k dosažení cíle operace.

Operační zálohy

jsou části operační sestavy, určené a zasazené do bojové činnosti v rozhodném okamžiku operace, k odrazení nenadálých úderů nepřítele, k rozvíjení úspěchu a hlavním nebo jiným výhodným směrem, k plnění nových úkolů v operaci nebo úhradě ztrát či zesílení prvního operačního sledu. Jsou prostředkem, jímž může velitel operačního svazu reagovat na konkrétní průběh operace.

Operační svaz

je obecné označení druhu ozbrojených sil nestálého složení, vytvářený a určený k plnění operačních (v některých případech i strategických) úkolů.

Operačním svazem v pozemním vojsku je armáda (front — vyšší operační svaz). Podle svého určení se skládá z různého počtu svazků (taktických — divize, brigáda nebo operačně taktických — sbor), svazků a útvarů druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb.

Svazek

je obecné označení pevné organizační struktury vševojskových útvarů, útvarů a jednotek druhů vojsk, speciálních vojsk a služeb, určené k plnění operačně taktických úkolů.

Zápolí

je strategický pojem, kterým rozumíme území státu a koalice států za zadní hranicí fronty a všechny výrobní síly, obyvatelstvo, ekonomiku, státní rezervy materiálu a jiných prostředků, všechny zdroje morální, ekonomické, politické síly státu a koalice států se státními, politickými, společenskými, ekonomickými orgány, zařízeními, silami a prostředky i těmi vojenskými orgány, silami a prostředky, které nejsou určeny k přímé účasti v operacích na frontě.

Pojem zápolí používáme především v rámci celé koalice států.

Teritorium

je operačně strategický pojem, kterým rozumíme území státu nebo jeho část, vymezenou správními (politickosprávními) hranicemi s obyvatelstvem, výrobními silami, ekonomikou, zdroji a zásobami materiálu i jiných prostředků se svými řídicími orgány, státními, politickými, ekonomickými a vojenskými organizacemi a zařízeními, silami a prostředky působícími nebo určenými k činnosti především na teritoriu.

Fronta

je část válčistiště, na němž jsou vedeny pozemní operace a rozmístěny ozbrojené síly, určené k vedení operací včetně jejich týlových zařízení a základů. Zadní hranicí fronty (frontového pásma) je týlová hranice frontu.

V užším slova smyslu rozumíme pod pojmem fronta čáru dotyku ozbrojených sil obou válčících stran.

**Bojová činnost protitankového pluku
jako protitankové zálohy vševojskové
armády**

Habilitační práce plukovníka ing. Josefa Brože, CSc. patří do vědního oboru operační a bojové použití druhů vojsk, týlové a technické zabezpečení, vědní úsek operační a bojové použití raketového vojska a dělostřelectva.

Práce objasňuje hlavní zásady bojové činnosti protitankové zálohy vševojskové armády v obranné a útočné operaci. Řeší všechny hlavní otázky použití protitankového pluku současné organizační struktury i výzbroje, přičemž přihlíží jak k řádům a předpisům Československé lidové armády, tak bere v úvahu i nové poznatky z boje dělostřeleckých prostředků s tanky pravděpodobného protivníka.

Práce obsahuje celkem 27 stran textu, doplněného 5 stranami příloh. Má sedm kapitol. Nemá seznam odborné literatury, z níž autor čerpal; to je na škodu věci, zejména pokud se týče hlubšího studia problematiky, obsažené v druhé kapitole.

V první kapitole — Úloha protitankového dělostřelectva — podává autor stručný přehled protitankových prostředků a jejich vývoje počínaje Velkou vlasteneckou válkou a naznačuje i tendence vývoje současného a budoucího.

Druhá kapitola — Možnosti ničení tanků nepřítele prostředky protitankového pluku vševojskové armády — obsahuje veškeré nezbytné podklady organizačního a technického rázu a tvoří tak základ pro další část práce, tj. otázky taktického použití protitankového pluku. Pouze technické prostředky k vedení bojové činnosti v noci uvádí autor zvlášť až v šesté kapitole.

Autor uvádí v druhé kapitole stručnou organizaci soudobého protitankového pluku vševojskové armády a jeho výzbroj. Podrobně rozebírá jednotlivé druhy střeliva a složení i rozložení palebného průměru u 100 mm kanónu vz. 53 a pancéřovky RPG-7.

Přehledně uvádí i probíjecí schopnost průpalného a protipancéřového střeliva v závislosti na dálce střelby a úhlu dopadu, stejně jako další potřebné charakteristiky rozptylu.

Konečně uvádí i charakteristiky některých druhů tanků, používaných v armádě USA a NSR a porovnává průraznost uvedeného střeliva se silou pancíře vybraných druhů tanků.

Ve třetí kapitole — Bojová činnost protitankového pluku v obranné operaci

INFORMACE O HABILITAČNÍCH PRACÍCH

armády — rozebírá autor otázky bojového použití protitankového pluku jako protitankové zálohy vševojskové armády, a to především otázky prostoru rozmístění a bojové sestavy protitankového pluku na palebné čáře, resp. ženijních zátarasů.

Zajímavé jsou bojové možnosti protitankového pluku k ničení tanků nepřítel při zasazení na palebné čáře, které uvádí autor pro protitankový pluk, vyzbrojený 54 100 mm kanóny vz. 53 hodnotou 97 tanků na palebné čáře připravené a 81 tanků na palebné čáře, nepřipravené.

Ve čtvrté kapitole — Bojová činnost protitankové zálohy armády v první útočné operaci — rozebírá autor otázky bojového použití protitankového pluku. Vyčází z jeho úkolů, které mohou být v první útočné operaci velmi různorodé a složité: k zesílení protitankové obrany útvarů v rámci pásma příkrytí, k účasti jako příbrané dělostřelectvo k palebné přípravě při průlomu prvního obranného pásma nepřítel a k běžným úkolům v průběhu útočné operace vševojskové armády.

Velkou pozornost věnuje autor především přemísťování protitankové zálohy vševojskové armády v průběhu útočné operace, volby palebných čar a činnosti na nich.

V páté kapitole — Podklady pro plánování bojové činnosti a zabezpečení bojové činnosti protitankové zálohy se zabývá autor nejen podklady pro plánování bojové činnosti, nýbrž i plánováním bojové činnosti, tj. zpracováním plánu bojové činnosti protitankové zálohy armády, resp. map pro řízení palby (v obranné operaci). Řeší i některé otázky zaujímání palebných čar, především časové kalkulace.

Velkou pozornost věnuje autor všestrannému zabezpečení bojové činnosti protitankové zálohy armády, které tvoří prakticky hlavní obsah celé této kapitoly.

Šestá kapitola — Prostředky protitankového pluku k vedení bojové činnosti v noci a opatření velitele protitankové zálohy na palebné čáře pro noc — se zabývá zvláště důležitou otázkou, neboť v soudobých podmínkách vedení bojové činnosti je potřebné počítat s tím, že protitanková záloha se bude muset velmi často rozvinout do bojové sestavy v noci.

Autor uvádí nejdříve přehledně prostředky protitankového pluku armády k vedení bojové činnosti v noci — infratechniku a osvětlovací prostředky — a jejich hlavní taktickotechnická data, resp. možnosti. Potom rozebírá jednotlivá opatření velitele protitankové zálohy k vede-

ní bojové činnosti v noci, tj. průzkum a přípravu palebných čar, organizaci osvětlení terénu vlastními osvětlovacími prostředky a přípravu infratechniky a organizaci průzkumu k vyhlásování nájezdu tanků.

V sedmé kapitole — Velení protitankového pluku jako protitankové zálohy armády — se autor zabývá především různými druhy míst velení protitankové zálohy, včetně tzv. „čáry předsunutých pozorovatelů“. Pak uvádí přehledně druhy a způsoby spojení jak v rámci protitankové zálohy, tak i k nadřízenému a se spolupracujícími jednotkami. Zvlášť podrobně řeší rádiové spojení v různých sítích. Možné varianty uvádí v příloze.

Práci doplňuje pět grafických příloh, které obsahují:

- variantu úkolů protitankové zálohy armády v obranné operaci — příl. čís. 1;
- variantu bojové sestavy protitankové zálohy armády — příl. čís. 2;
- variantu úkolů protitankové zálohy armády v průběhu útočné operace — příl. čís. 3;
- variantu rozsahu ženijních prací u protitankové zálohy armády — příl. čís. 4;
- variantu organizace rádiového spojení protitankové zálohy armády — příl. čís. 5.

Stručná stanoviska oponentů habilitační práce:

1. Plukovník doc. ing. František Cvrček, CSc. uvádí, že habilitační práce splňuje nároky, které se na ni kladou v současné praxi. Obsah umožňuje posoudit, že její autor je schopen přesvědčivě vědecky pracovat a používat při tom též marxistické gnoseologie.

2. Podplukovník ing. Jaromír Lank, CSc. uvádí, že práce shrnuje v současné době uznávané zásady použití protitankového pluku jako protitankové zálohy vševojskové armády a je zcela reálným návodem pro aplikaci v praxi. Tím splňuje cíl, který jí byl dán jako pomůcka pro posluchače VA AZ v procesu výuky. Práce tvoří ucelený útvar se všemi patřičnými náležitostmi a dává celkový obraz o činnosti PTZ vševojskové armády.

Habilitace plukovníka ing. Josefa Brože, CSc. proběhla úspěšně dne 14. 5. 1974 před operačně taktickou sekcí Vědecké rady Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně.

Habilitační práce je uložena v knihovně VA AZ pod poř. čís. tisku 299. Stupeň utajení: TAJNÉ.

**Vliv náklonu na přesnost střelby
prostředků pozemního dělostřelectva
opatřených závislými zaměřovači**

Habilitační práce podplukovníka ing. Františka Sečky, CSc. patří do vědního oboru operační a bojové použití druhů vojsk, týlové a technické zabezpečení, vědní úsek operační a bojové použití raketového vojska a dělostřelectva.

Práce představuje řešení vysoce důležitého a aktuálního problému vlivu náklonu na přesnost dělostřelecké střelby. Význam této otázky v poslední době nesporně stoupl v souvislosti s nutností **zvýšit přesnost úplné přípravy jako základního způsobu určení prvků bez zastřelení, umožňujícího přitom využití moderní výpočetní techniky.**

Práce obsahuje celkem 29 stran textu, doplněného 13 stranami příloh. Má deset kapitol, které postupně v úzké návaznosti se věnují dílčím otázkám a závěrům celého problému. Práce má seznam odborné literatury, na níž se autor v textu odvolává.

V první kapitole — Definice problému — autor správně poukazuje na současný neuspokojivý stav teoretického výzkumu v této oblasti i na primitivnost používaného způsobu odstraňování náklonu podkopáváním kol u taženého dělostřeleckého materiálu. Palebné prostředky pozemního dělostřelectva jsou přitom nuceny v soudobé, vysoce dynamické bojové činnosti stále častěji zaujímat nepřipravená palebná stanoviště, a to i na svažitém terénu, i za situace, která nedovolí úpravu palebné pláně do vodorovné roviny. Dělostřelecké palebné prostředky nové konstrukce jsou ke zvýšení manévrovosti a průchodnosti terénem umísťovány na kolové (pásové) podvozky, u nichž je odstranění náklonu podkopáváním obtížné.

Zaváděním 122 mm raketometu vz. 70 do výzbroje vojsk vyvolalo znovu nutnost analyzovat vliv náklonu na přesnost střelby u dělostřeleckých palebných prostředků na kolových nebo pásových podvozích.

Z toho vyplývá i cíl práce: odhalit zákonitosti vlivu náklonu na přesnost střelby, analyzovat úlohu, kterou při tom hraje závislé zaměřovače, a bude-li třeba vypracovat metodu, která by vlivu náklonu na přesnost střelby 122 mm vz. 70 umožňovala vylučovat.

Ve druhé kapitole — nástin metody řešení problému — navazuje autor na předchozí definici problému a vytyčuje

metodu řešení. Vystihuje tu skutečnost, že náklon ovlivňuje přesnost střelby nepřímou prostřednictvím přesnosti zamíření. Tím podstatně zjednodušuje celé další zkoumání, aniž by přitom byla narušena jeho přesnost.

Na zamíření se podílí jak zbraň, tak její zaměřovač, který spolu s ní vytváří jednotný zbraňový komplet (systém). Proto analyzuje autor v dalších částech práce nejprve vliv konstrukce zbraně a jejího náklonu na chybné zamíření a pak zkoumá, jak jsou vzniklé chyby ovlivňovány konstrukcí a funkcí zaměřovače.

Poněvadž konstrukce děl i raketometů vychází ze stejných principů — z pravoúhlé geometrické soustavy — mají výsledky analýzy tohoto vlivu stejnou platnost jak pro děla, tak i pro raketometry.

Při zkoumání druhého vlivu se autor omezuje pouze na zbraňové systémy opatřené závislými zaměřovači.

Ve třetí kapitole — Použité pojmy, jejich označení a definice — autor shrnuje použité základní pojmy, vyslovuje jejich definice a uvádí označení, což podstatně usnadňuje orientaci v dalším textu.

Čtvrtá kapitola — Použitá zjednodušení — obsahuje zásady použitých zjednodušení při zavádění a řešení geometrických vztahů, které se mezi rozhodujícími prvky zbraňového systému v procesu zamířování utvářejí. Autor zavádí velmi vhodně zjednodušený geometrický model zbraňového systému, v němž jsou pominuty nepodstatné prvky při současném věrném zobrazení prvků podstatných.

V páté kapitole — Základní podmínky přesného zamíření — jsou formulovány podmínky, které je nutné splnit, aby zamíření bylo přesné a bez systematických chyb, tj. zachovat pravoúhlost obou geometrických soustav (zbraně a zaměřovače) a vytvořit jednu pravoúhlou geometrickou soustavu zbraňového systému a orientovat ji pravoúhle na vodorovnou rovinu.

V praxi vznikají při nedodržení těchto základních podmínek čtyři skupiny systematických chyb, které autor uvádí. V další části práce provádí rozbor pouze čtvrté skupiny chyb, které vzniknou při zamíření, bude-li porušena pravoúhlá orientace jednotné pravoúhlé geometrické soustavy zbraně k vodorovné rovině, neboť právě tuto pravoúhlou orientaci porušuje náklon zbraně.

Šestá kapitola — Vliv náklonu na přesnost zamíření — obsahuje vlastní rozbor vlivu náklonu na přesnost zamíření. Podrobnou teoretickou analýzu dochází autor k závěru, že náklon způsobuje jednak vychýlení záměrné, jednak nesouhlas

elevačních úhlů. Dále odvozuje teoreticky výpočetní vzorce, s jejichž pomocí jsou vypočítány velikosti těchto hodnot pro různé úhly náměru v rozsahu 100 až 1100 dílců a různé úhly náklonu v rozsahu 10 až 100 dílců.

Z těchto údajů, uvedených v tabulkách T-1 a T-2 vyplývá, že vliv náklonu na vychýlení je značný, zatímco vliv náklonu na nesouhlas elevačních úhlů se při malých hodnotách úhlu náklonu a malých hodnotách úhlu náměru téměř neprojeví. Výrazněji se tento vliv projevuje při větších hodnotách úhlů a náměru.

V sedmé kapitole — Podstata konstrukce a funkce závislých zaměřovačů — uvádí autor stručně podstatu konstrukce a funkce závislých zaměřovačů, jimiž jsou v současné době vybaveny tyto zbraňové systémy pozemního dělostřelectva: 100 mm kanón vz. 53, 122 mm, raketomet vz. 70 a 130 mm raketomet vz. 51. Po zobecnění některých, z hlediska dalšího rozboru důležitých konstrukčních vlastností uvedených zaměřovačů dochází k poznatku, že závěry z dalšího zkoumání můžeme pokládat za obecně platné pro všechny tři jmenované typy závislých zaměřovačů.

V osmé kapitole — Vliv závislých zaměřovačů na vylučování vychýlení záměrné a nesouhlasu elevačních úhlů způsobených náklonem zbraně — využívá autor poznatků z předcházejících kapitol k podrobnému rozboru otázky vylučování vychýlení záměrné a nesouhlasu elevačních úhlů závislými zaměřovači.

Na základě teoretické analýzy dochází k důležitému závěru, že konstrukce a funkce závislých zaměřovačů zabezpečuje plně vylučování vychýlení záměrné, způsobené náklonem zbraně a zároveň zabráňuje vzniku nesouhlasu elevačních úhlů vlivem náklonu za předpokladu, že bude důsledně vyrovnávána polohová a náklonová libela.

Devátá kapitola — Výsledky ověřování teoretických poznatků měřením — obsahuje spolu s přílohovou částí popis a hodnocení praktických měření na raketometu 122 mm vz. 70 v r. 1972.

Organizace i způsob pokusů jsou v souladu s obecnými zásadami experimentová-

ní, rozsahy vzorků jsou dostatečně velké a výsledky pokusů průkazné k tomu, aby mohly být teoretické závěry považovány za prakticky ověřené.

Ověření teoretických poznatků měřením se týká pouze předpokladu, že závislý zaměřovač vylučuje vychýlení záměrné, způsobené náklonem, nikoliv předpokladu, že zabráňuje vzniku nesouhlasu elevačních úhlů.

V desáté kapitole — Závěry a doporučení — shrnuje a hodnotí autor dosažené výsledky. Současně vytyčuje směry dalšího možného zkoumání, tj. ověřit teoretické poznatky i měřením na 100 mm kanónu vz. 53 a na 130 mm raketometu vz. 51 a zpracovat obdobnou studii, včetně ověření teoretických poznatků měřením i pro prostředky pozemního dělostřelectva opatřenými nezávislými zaměřovači.

Stručná stanoviska oponentů habilitační práce:

1. Podplukovník doc. ing. Čestmír Jirsák, CSc. uvádí, že habilitační práce přináší původní, teoreticky zdůvodněné a prakticky ověřené řešení náročného a aktuálního problému vědního oboru. Její autor prokázal, že má hluboké teoretické znalosti, že si plně osvojil vědecké metody a že je schopen vědecké poznatky, které výzkumnou prací získal, metodicky vhodně a srozumitelně předávat dále.

2. Podplukovník ing. Lubomír Vykydal, CSc. uvádí, že habilitační práce svým obsahem a metodickým zpracováním má své opodstatnění v rozvoji otázek zvyšování přesnosti zamíření dělostřeleckých systémů. Je velkým přínosem hlavně svým obecným návodem na řešení obdobných otázek. Práce dokazuje hlubokou teoretickou připravenost autora a jeho schopnost praktické aplikace teoretických závěrů.

Habilitace podplukovníka ing. Františka Sečka, CSc. proběhla úspěšně dne 14. 5. 1974 před operačně taktickou sekcí Vědecké rady Vojenské akademie Antonína Zápotockého v Brně.

Habilitační práce je uložena v knihovně VA AZ pod čís. 1559. Stupeň utajení: TAJNĚ.

СОДЕРЖАНИЕ

Кандидат военных наук, полковник доцент Эмил Лабуда

За высшую эффективность научно-исследовательской работы 3

Автор разъясняет некоторые из основных проблем современного научно-технического развития и руководства научно-исследовательской работы в ЧНА. Ссылается на пленум Центрального комитета КПЧ, который состоялся в мае 1974 года и занимался научно-техническим развитием. Исходя из указанного пленума автор рассматривает его итоги в условиях ЧНА.

Кандидат общественных наук, подполковник Богумил Гниздо

Общественная ценность мира и войны 10

Автор разбирает вопросы мира и войны с точки зрения их взаимных отношений и их значения, как общественных ценностей. Указывает на фальшивость мнений, которые односторонне и не критически фаворизируют мир по отношению к войне. Автор тем самым подвергает критике пацифизм и его философские корни. Делает вывод, что как война, так и мир могут быть несправедливыми.

Полковник Милослав Бузек

Воспитание молодежи – одно из условий высокой боевой готовности ЧНА 18

Автор указывает на решающую роль командиров, штабов, политических работников, партийных и молодежных организаций при воспитании солдат срочной службы. Задача состоит в комплексном и целеустремленном воспитании, как в ходе занятий, так и в свободное время. Необходимость формировать у солдат положительные морально-политические качества с целью активного участия всего личного состава на дальнейшем повышении и укреплении боевой силы и боевой готовности ЧНА.

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Богуслав Гавличек
подполковник Карел Боушка
подполковник Богумил Зыка

Некоторые принципы руководства обороной ЧССР 25

Авторы во введении стремятся указать широкую взаимосвязь обороны государства в современных условиях. Далее в статье объясняют общие принципы руководства обороной в духе официальных документов и указывают место и роль наивысших государственных органов при руководстве подготовкой к обороне ЧССР.

Полковник Ян Барца

К проблематике штабов советов обороны 32

Автор, высказывая свое личное мнение, указывает на необходимость создания штабов совета обороны, как квалифицированного специального аппарата, без которого не могут существовать во время войны советы обороны.

Полковник Штефан Марко
подполковник Ладислав Валек

Оборона и защита территории 35

Авторы указывают на некоторый опыт из учений, занятий и совещаний штаба округа с отделом обороны и безопасности, а также отдельными ведомствами Словацкой социалистической республики по вопросам обороны и защиты территории.

Подполковник Йосеф Маковец
капитан Вацлав Свобода

Предполагаемое количество потерь при ядерном взрыве 39

Авторы указывают рациональный метод разработки предполагаемых потерь живой силы и боевой техники в области эпицентра ядерного взрыва после нанесения массового ядерного удара противника. Рассматривают возможности электронно-вычислительных машин для разработки данных и использования программ.

Кандидат военных наук, подполковник Зденек Мелихар

Структура дежурной системы истребительно-бомбардировочной авиации на вызов 47

Автор рассматривает возможности и принципы обработки программы действий истребительно-бомбардировочной авиации на вызов, используя электронно-вычислительные машины. Методом статистического моделирования указывает на поведение дежурной системы истребительно-бомбардировочной авиации. Особое внимание сосредотачивает на плотность, вид и характеристику вызовов и на время, необходимое для перехода из готовности № 3.

Подполковник Ян Славик

Защитные средства местности и их влияние на боевые действия войск 66

Автор разбирает некоторые взгляды на защиту войск в полевых условиях, в духе нового наставления Жен-2-1/1. Обращая особое внимание на влияние местности, населенных пунктов и леса на защиту войск. Подчеркивает значение мероприятий по укреплению и разбирает влияние оборудования защитных объектов на охрану живой силы, боевой техники и материала от оружия массового уничтожения.

Подполковник Эвжен Мах

Некоторые вопросы взаимодействия полевых и территориальных органов в области тылового обеспечения 72

Автор занимается до сих пор мало разработанной проблематикой взаимодействия полевых и территориальных органов в области тылового обеспечения. Обращает внимание на некоторые вопросы взаимных отношений основных форм и метод взаимодействия выделяемых сил и средств тыла территория для обеспечения полевых войск.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Требования к управлению войсками 75
(Из советской печати)

ИНФОРМАЦИИ

Генерал-майор Яромир Яшек
кандидат военных наук, подполковник Бржетислав Яник

Военная терминология 83

Авторы объясняют некоторые понятия из области вооруженных сил, войны и вооруженной борьбы, театра военных действий и операций.

Информации к защите диссертаций 90

Статья знакомит читателей с двумя работами по защите диссертаций в Военной академии им. А. Запотоцкого. Темы работ: „Боевые действия противотанкового полка, как противотанкового резерва общевойсковой армии“, „Влияние наклона на точность ведения огня средствами наземной артиллерии, оснащенными зависимыми прицелами“.